

Moderné a úspešné Slovensko

Národný integrovaný
reformný plán

MINISTERSTVO
FINANCIÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vážení občania,

nijako to neprežením, keď poviem, že po dlhých rokoch prešľapovania na mieste sa Slovensko opäť nachádza na veľkej križovatke. Po významných reformách na začiatku tisícročia sa rokmi nečinnosti Slovensko dostalo do pasce stredného príjmu a prestalo dobiehať vyspelý svet.

Povešť Tigra Európy zapadla prachom, klesáme v medzinárodných rebríčkoch, či už v oblasti vzdelávania, podnikateľského prostredia, vymožitelnosti práva alebo zdravotníctva. Stojíme pred veľkými výzvami ako sú starnúce obyvateľstvo, nové technológie a automatizácia.

Slovensko je však krásna krajina s veľkým potenciálom. Naším cieľom je z neho urobiť krajinu, kde budeme radi žiť.

Máme k dispozícii nielen víziu, ako má naša krajina vyzerieť, ale konečne aj zosumarizovanie hlavných problémov a ponuku ich riešení.

To je na tomto dokumente unikátne: desiatky odborníkov z rôznych oblastí dali hlavy dokopy a vytvorili zásobník reforiem. Časť z nich bude pretavená do takzvaného Plánu obnovy, na ktorom dnes pracujeme v spolupráci s Európskou komisiou.

Tieto reformy nás môžu doslova katapultovať k vyššej kvalite života, k métam, ktoré sa nám dnes môžu zdať nedosiahnuteľné. Ale ony sú dosiahnuteľné a my ich aj dosiahneme. Nesmieme sa však zľaknúť ťažkostí, nesmieme sa nechať odradiť.

Musíme nastoliť spravodlivosť, rovnosť pred zákonom. Už žiadni „naši ľudia“, ktorí bohatnú vďaka známostiam, korupcii a privilegiu beztrestnosti. Musíme mať vzdelávanie, ktoré bude magnetom pre deti a mladých ľudí, lebo ich dobre pripraví na život, na nové úlohy. Musíme mať zdravotníctvo, ktorého sa nebudeme báť. Zdravotníctvo, ktoré poskytuje kvalitné služby pacientom a dôstojné podmienky na prácu pre lekárov a zdravotné sestry.

Musíme mať podnikateľské prostredie, ktoré rozvíja talenty a tvorí výraznú časť HDP zo zdrojov s vysokou pridanou hodnotou. A na záver, musíme mať kvalitnú a efektívnu verejnú správu a verejné služby porovnateľné s najlepšími v súkromnom sektore.

Ako minister financií viem, že úspešné Slovensko musí stáť na zdravých verejných financiách. Mám celkom jasnú predstavu, ako tento cieľ dosiahnuť. Keď zvyknem hovoriť, že zdravé verejné financie sú vecou národnej cti, chcem tým dosiahnuť stav, aby rozpočtová zodpovednosť mala vo verejnej mienke vysokú cenu.

Dokument Moderné a úspešné Slovensko sa rodil v ťažkých časoch pandémie. Obavy a neistoty dnešných dní ho však nijako nepoznačili. Skôr naopak. Akoby tie ťažké časy dávali viac nádeje, že sa tieto myšlienky a riešenia pretavia do reforiem, ktoré Slovensko tak veľmi potrebuje.

Ďakujem všetkým, ktorí sa na Modernom a úspešnom Slovensku podieľali. Bolo mi cťou vytvoriť im podmienky na tvorivú prácu. Výsledok stojí za to!

Vážený občania, tento dokument je tu aj pre Vás. Budem veľmi rád, ak sa do Moderného a úspešného Slovenska začítate. Bez vašej priazne aj tie najlepšie reformy zostanú len na papieri. Diskusia sa môže začať.

Eduard Heger

podpredseda vlády
a minister financií SR

Obsah

Zhrnutie	5
Quo vadis svet	9
Makroekonomický rámec	11
1. Fiškálne reformy	15
2. Zelená ekonomika	27
3. Trh práce a sociálna udržateľnosť	39
4. Vzdelávanie	53
5. Veda, výskum a inovácie	67
6. Zdravie	75
7. Verejné inštitúcie a regulácie	89
8. Digitalizácia	109

Zhrnutie

A close-up photograph of a stack of Swiss Franc coins, including 1, 2, 5, 10, 20, and 50 Franc denominations. The coins are stacked in a slightly offset manner, creating a sense of depth. The word 'Zhrnutie' is overlaid on the left side of the image, enclosed in a blue circle.

Zhrnutie

Vízia Moderné a úspešné Slovensko vznikla zadáním od lídrov krajiny. Jej autormi sú analytici a odborníci z verejného sektora. Na pripomienkovaní sa podieľalo približne 100 expertov z mimovládneho a podnikateľského prostredia.¹ Zverejnením vízie sa otvára široká verejná diskusia, ktorá je nevyhnutná na podporu spoločenského dopytu po reformách a správne nasmerovaných investíciách. Zámerom zverejnenia je zrozumiteľne komunikovať verejnosti ciele, nástroje a opatrenia, ktoré posunú Slovensko zásadne vpred. Hlavným cieľom vízie Moderné a úspešné Slovensko a reforiem v ôsmich oblastiach je vymaniť krajinu z pasce stredného príjmu na úroveň 92 % priemeru EÚ 27 v HDP na hlavu do roku 2030. Zvýšenie ekonomickej výkonnosti však nie je samonosným cieľom verejných politík a je potrebné venovať pozornosť iným aspektom blahobytu ľudí. V reformných oblastiach hrajú preto kľúčovú rolu indikátory kvality života a záväzok Slovenska k zásadnému posunu našej krajiny k vyspelým ekonomikám podľa metodiky OECD.

Na Slovensku poslednú dekádu chýbajú reformy a efektívne investície, ktoré by podporovali dlhodobý ekonomický rast a zároveň zabezpečovali adekvátnu kvalitu života pre občanov. Z tohto dôvodu sa dlhodobo opakujú Špecifické odporúčania Rady pre Slovensko vo viacerých oblastiach. Vízia Moderné a úspešné Slovensko reaguje na tieto odporúčania a identifikuje hlavné reformné politiky a investície, vedúce k nevyhnutným zmenám v ekonomike a spoločnosti. Slovensko už raz dokázalo byť reformným lídrom v období vstupu do EÚ, no konvergencia uviazla v pasci stredného príjmu. Súčasná situácia prináša jedinečnú príležitosť a vízia Moderné a úspešné Slovensko slúži ako základný rámec na ďalšiu identifikáciu priorít pre Fond Obnovy a Odolnosti, Partnerskú dohodu, ostatné európske fondy či politiky financované z národných zdrojov. Všetky reformy a investície budú orientované na občanov, pretože kľúčom k rozvoju ekonomiky a spoločnosti v 21. storočí sú ľudia.

Hlavným cieľom fiškálnych reforiem je zaistenie dlhodobej udržateľnosti verejných financií, proti-cyklickosť fiškálnej politiky a zvýšenie daňovej disciplíny. Zdravé verejné financie sú nevyhnutným pilierom hospodárskej politiky konkurencieschopnej ekonomiky. Najvyššou prioritou je reforma dôchodkového systému, ktorá sa okrem udržateľnosti prvého piliera zameria na výkonnosť druhého piliera a informovanosť občanov o dôchodkových nárokoch. Udržateľnosť a proti-cyklickosť fiškálnej politiky podporí najmä implementácia viacročných záväzných výdavkových stropov a reforma riadenia investícií. Z pohľadu dlhodobého ekonomického rastu je nevyhnutné uskutočniť daňovú reformu smerujúcu k prorastovému daňovému mixu - k zvýšeniu majetkových a environmentálnych daní a k zníženiu škodlivých daní, ktoré viac brzdia hospodársky rast. Zmeny v odvodoch je potrebné riešiť súbežne s cieľom znížiť výnimky, administratívnu náročnosť a výšku zaťaženia. Daňovú disciplínu zvýšia efektívnejšie procesy Finančnej správy podľa najlepšej praxe zo zahraničia a jej pokračujúca digitalizácia.

Zníženie emisií skleníkových plynov, zvýšenie energetickej efektívnosti a podielu obnoviteľných zdrojov, prechod na obehovú ekonomiku a udržateľná doprava sú kľúčové priority v zelenej ekonomike. Veľký investičný dlh má Slovensko najmä v dobudovaní kanalizácií a vodovodov, environmentálnych záťažach či nízkej energetickej efektívnosti budov. Zelené politiky sú nevyhnutné pre pružnú reakciu ekonomiky na megatrendy ako dekarbonizácia či nové technológie. Reforma regulácií vytvorí priestor na zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie, flexibilnejšie a odolnejšie siete. Komplexná obnova budov prispeje k zvýšeniu energetickej efektívnosti. Reforma odpadového hospodárstva bude smerovať k vyššej recyklácii. Na zmenu klímy sa Slovensko pripraví protipodvodňovými a vodozádržnými opatreniami. Na základe medzinárodných štandardov sa dokončí zonácia národných parkov, posilní sa ochrana prírody a vynucovanie environmentálnej legislatívy. Dopravná infraštruktúra sa bude rozvíjať na základe finančne a environmentálne udržateľného dlhodobého investičného plánu s cieľom zvyšovať atraktivitu verejnej dopravy a podporiť nemotorové formy dopravy.

V oblasti zamestnanosti a sociálnej udržateľnosti dominujú opatrenia na zníženie dlhodobej nezamestnanosti a zvýšenie inklúzie znevýhodnených skupín. Pandémia koronavírusu predstavuje riziko, ktorým sa pasca vylúčenia a chudoby prehĺbi. Rozšírené projekty sa zamerajú na ekonomickú a sociálnu integráciu Rómov, najmä z marginalizovaných rómskych komunití. Rozšíria sa kapacity pre kvalitnú a dostupnú formálnu starostlivosť o deti do troch rokov, vrátane programov včasnej intervencie pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia.

¹ Autori ďakujú za cenné rady, pripomienky a podnety v diskusii všetkým prizvaným expertom. Obsah dokumentu, jeho pohľad na ekonomické problémy Slovenska a prioritné reformné politiky a investície je názorom autorov a zodpovedajú za všetky jeho prípadné chyby a nedostatky.

V oblasti rodinnej politiky dôjde k zmene v systéme pomoci v hmotnej núdzi. Transfery rodičom sa nastavlia flexibilnejšie s cieľom lepšie zosúladiť pracovný a osobný života podľa najlepšej európskej praxe. V rámci aktívnych opatrení trhu práce je cieľom využívať sofistikovanejšie nástroje, profiláciu klientov a intenzívne individualizované poradenstvo. Na zvýšenie mobility pracovnej sily je potrebná koncepcia štátnej bytovej politiky. Závažnú depriváciu v bývaní pod hranicou rizika chudoby vyrieši dostupné sociálne bývanie.

Reformy v oblasti vzdelávania sa sústreďia na kvalitu výučby na všetkých stupňoch škôl, dostupnosť a inkluzívnosť. Kľúčovým prvkom zmeny sú motivácie učiteľov podporené výrazným nárastom platov, zvýšením zásluhovosti v ich odmeňovaní a zmenou nástrojov v ich profesijnom rozvoji. Výsledky škôl sa budú merať v rozšírených externých testovaniach a podporí sa autoevalvácia škôl. Nevyhnutným krokom je komplexná kurikulárna reforma zameraná na STEAM zručnosti, čitateľskú gramotnosť, kritické myslenie, digitálne a podnikateľské zručnosti. Vplyv inovovaných kurikul sa podporí digitálnymi zručnosťami učiteľov a digitálnou infraštruktúrou škôl. Vybudovaním kapacít v materských školách a garantovaním miesta pre deti od troch rokov sa zabezpečí široká dostupnosť predprimárneho vzdelávania. Výsledky vo vzdelávaní sa paralelne posilnia inkluzívnymi opatreniami pre deti so zdravotnými a sociálnymi znevýhodneniami. Vo vysokom školstve je potrebná internacionalizácia a reforma systému riadenia a financovania, nadväzujúca na výsledky novej akreditácie vysokých škôl. Finančným nástrojom na zlepšenie výsledkov budú tzv. výkonnostné zmluvy, ktoré podporia zmeny vedúce k zlučovaniu a diverzifikácii univerzít. Jedna slovenská univerzita sa dostane v rebríčku hodnotenia do TOP 500. Pružnejší systém získavania kvalifikácií lepšie prepojí vzdelávanie a potreby trhu práce. Kultúra vzdelávania dospelých sa podľa zahraničnej praxe podporí tzv. vzdelávacími účtami.

Slovensko trpí na nedostatok mozgov a inovácií. Vízia Moderné a úspešné Slovensko navrhuje súbor reforiem v oblasti vedy, výskumu a inovácií, ktoré pomôžu tento trend zvrátiť a naštartovať znalostnú ekonomiku. Dôležitým nástrojom je efektívnejšia a integrovaná schéma riadenia výskumných, inovačných a biznis agentúr, ktorá vytvorí podporný ekosystém po vzore Singapuru. Našartuje sa proces zjednodušenia a štandardizácie postupov prideľovania grantov. Zdroje na vedu, výskum a inovácie sa v priebehu rokov 2021 až 2024 výrazne navýšia, doplnia sa chýbajúce podporné nástroje od výskumu, cez podporu inovácií, rastové financovanie až po podporu exportu. To v kombinácii s efektívnejším systémom riadenia naštartuje ekonomickú transformáciu smerom k inovatívnej krajine. Prierezovou témou vízie Moderné a úspešné Slovensko je odliv mozgov. Výrazne sa zjednoduší príchod vysoko-kvalifikovanej pracovnej sily a vytvoria sa podporné schémy na prilákanie expertov a udržanie mladých ľudí v krajine. Ide o prilákanie tzv. top performers (nielen výskumníkov a vedcov) a nedostatkových pracovníkov v súkromnom aj verejnom sektore, potrebných pre ekonomický rast a zabezpečenie kvality života.

Vzhľadom na všeobecné zaostávanie vo výsledkoch v oblasti zdravia a jeho význam pre kvalitu života, je nutné reformy v zdravotnej starostlivosti zamerať na celý systém, nielen jeho vybrané podoblasti. Horizontálnymi prioritami v zdravotníctve sú nákladová efektívnosť a strategický manažment personálu na všetkých úrovniach. Definícia nároku pacienta zlepši dostupnosť a kvalitu zdravotnej starostlivosti a zároveň uľahčí reguláciu poisťného systému. Významnú medzeru v zaostávaní v primárnej zdravotnej starostlivosti je potrebné uzatvoriť zvýšením počtu všeobecných lekárov s dôrazom na posilnenie ich kompetencií a reguláciu dopytu po ich službách. Zvýšenie kompetencií, zlepšenie pracovných podmienok a aplikácia brain gain schémy umožnia redukovať vysoký nedostatok zdravotných sestier naprieč systémom. Výsledky v ústavnej starostlivosti sa zlepšia optimalizáciou siete nemocníc a investíciami do ich výstavby. Centrálne riadenie štátnych koncových nemocníc zabezpečí ich lepšie finančné hospodárenie. Z dôvodu starnúcej ekonomiky musí byť zásadné navýšenie zdrojov nasmerované do dlhodobej zdravotno-sociálnej starostlivosti a pre dlhodobé ekonomické náklady aj do oblasti duševného zdravia či prevencie kritických chorôb.

Transparentné, nekorupčné a efektívne regulované prostredie vplýva pozitívne na ekonomický rast cez verejné a súkromné investície, rozvoj ľudského kapitálu a ekonomickú stabilitu. Navrhované zmeny v súdnictve, prokuratúre a posilnení boja proti korupcii pozostávajú z väčšieho množstva významných krokov. Identifikovaných je 15+ legislatívnych úprav, ktoré je možné prijať do konca roka 2021. Nadväzovať bude reforma súdnej mapy a špecializácia súdov. NAKA bude spolupracovať s výborom MONEYVAL, vytvorí sa infraštruktúra na boj proti praniu špinavých peňazí, peňazí, kybernetickým útokom a na využívanie digitálnych stôp pri zaistovacích úkonoch.

Zásadný posun v Doing business zaistia zmeny v konkurzoch a reštrukturalizácii, novela stavebného zákona, strategické riešenie pozemkových úprav a kontinuálne prehodnocovanie bariér na začiatku podnikania. Vo verejnom sektore sa vybudujú analytické kapacity na posilnenie tzv. evidence-based verejného rozhodovania a zavedú sa výkonnostné ukazovatele do riadenia ľudských zdrojov. Základom implementácie vízie Moderného a úspešného Slovenska je reforma riadenia a čerpania EŠIF a verejného obstarávania.

Na rozbeh ekonomiky v ďalšej dekáde sú nevyhnutné zmeny v digitalizácii verejných služieb a dobudovanie digitálnej infraštruktúry. Základom sfunkčnenia digitalizácie verejnej správy je centrálna autorita, stratégia a rezortné kapacity na jej implementáciu.

Ambíciou je zvýšiť používanie a spokojnosť s eGovernmentom, čo vyžaduje zamerať sa na kompletnú podporu životných situácií občanov a podnikateľov a nový návrh služieb na ich riešenie. Nákladovú efektívnosť IT štátu posilní zavedenie finančného riadenia a odpočtovania výsledkov digitalizácie. Vytvorenie centra zdieľaných služieb bude plniť úlohu centrálného nákupu a výkonu komoditných IT služieb a tovarov pre úrady. Formálne štandardy zabezpečenia IT služieb štátu sa premietnu do reálneho zabezpečenia systémov a sietí. Dobudovanie digitálnej infraštruktúry a zvýšenie využívania ultrarýchleho internetu domácnosťami bude mať multiplikačný efekt na používanie digitálnych zručností, verejných služieb a podporí ekonomickú výkonnosť, aj v prípade šokov, akým je pandémia koronavírusu.

Odhad finančných potrieb, najmä investícií, je dominantne kvantifikovaný „zdola nahor“ a priamo prepojený s výsledkovými cieľmi reformiem. **Uvedené kvantifikácie sa budú spresňovať a dopĺňať v období do apríla 2021.**

Quo vadis svet?

Quo vadis svet?

Slovenská ekonomika musí reagovať na megatrendy, ktoré nás ovplyvňujú naprieč spoločnosťou. Tieto tendencie sú globálne a zasahujú všetky krajiny, Slovensko nevynímajúc. Musíme reagovať najmä na demografické, technologické, klimatické a geopolitické výzvy. Pandémia koronavírusu tieto výzvy ešte zvýraznila.

Demografické zmeny sa prejavujú najmä vo zvyšujúcom sa podiele ľudí v poproduktívnom veku. Index ekonomickej závislosti starých ľudí sa do roku 2060 viac ako zdvojnásobí v každej z najväčších ekonomík sveta združených v G20. Slovensko je dokonca jednou z najrýchlejšie starnúcich ekonomík. Sociálno-ekonomické zmeny spoločnosti vo svete i na Slovensku sa preto musia vysporiadať s vyššími verejnými výdavkami a zároveň hľadať možnosti ako predĺžiť pracovnú kariéru ľudí, riadiť pracovnú migráciu alebo reštrukturalizovať ekonomiku. Nová demografická štruktúra si vyžiada napr. posilnenie segmentu zdravotníctva, dlhodobej starostlivosti, zdravotných pomôcok, zmeny v orientácii cestovného ruchu, debarierizáciu priestorov.

V rámci demografických zmien sme a budeme svedkami zvýšenej migrácie a boja o talenty. Vyspelé európske ekonomiky sa snažia stále intenzívnejšie pritiahnuť nedostatkovú pracovnú silu, a to nielen vysokokvalifikovanú, ale aj ľudí so strednou úrovňou kvalifikácie. Slovensko zatiaľ v tomto konkurenčnom súboji prehráva, keď naďalej viac občanov Slovenska pracuje v zahraničí - ako cudzincov na Slovensku. V smere von z krajiny odchádzajú vo vysokej miere tzv. top-performers a naopak, pri imigrácii dominujú ľudia pracujúci na menej kvalifikovaných pozíciách.

Najvýraznejšie technologické zmeny zasahujúce spoločnosť sa týkajú digitalizácie, automatizácie, umelej inteligencie a kyberbezpečnosti. Digitalizácia sa prejavuje novými obchodnými modelmi a digitalizáciou vo všetkých sektoroch ekonomiky. Vďaka tomu prudko rastie potreba IT programátorov. Medzi najväčšími svetovými spoločnosťami budú stále viac dominovať firmy z oblasti informačných technológií. Už teraz je 8 z 10 najhodnotnejších firiem sveta z oblasti IT. Výrobné procesy v priemysle, ale aj v službách zasiahne postupujúca automatizácia a umelá inteligencia. Veľa pracovných miest sa kvôli tomu bude musieť transformovať a veľa ich pravdepodobne aj zanikne. Slovensko je krajinou, ktorá bude zrejme patriť medzi najviac zraniteľné ekonomiky. Automatizáciu a nástup umelej inteligencie je nutné vnímať ako príležitosť pre zvýšenie produktivity a miezd. Kľúčovou výzvou je zvyšujúca sa rýchlosť zmien prichádzajúcich s digitalizáciou a rozhodujúcim faktorom úspechu je rýchlosť adaptácie vzdelávania a sociálneho systému. S nástupom technologických zmien sa derú do popredia aj otázky kybernetickej bezpečnosti.

Klimatické zmeny povedú k oveľa častejším extrémom počasia a prírodným katastrofám s priamym, ale aj nepriamym vplyvom na Slovensko. Na jednej strane záplavy a prudké búrky, na druhej strane dlhé obdobia sucha, požiare a vlny horúčav - či dopad na flóru a faunu. Štát musí na jednej strane zvládať reakciu na prírodné katastrofy, na druhej strane musí investovať do preventívnych opatrení. Kľúčovým úsilím v prevencii je dekarbonizácia, ktorá zároveň priamo ovplyvňuje konkurencieschopnosť ekonomík. Absencia investícií do environmentálne šetrných technológií môže zvýšiť náklady firmám na environmentálne dane a poplatky. Trendom je prechod kompetencií z národnej kontroly minimálne na úroveň EÚ. Dekarbonizačné ciele povedú k zmenám aj v štruktúre ekonomiky, vrátane negatívnych vplyvov na trhy práce. Zlyhanie v prevencii na úrovni krajín a následne v adaptácii môže byť pre Slovensko rizikom v podobe medzinárodných konfliktov a migrácie z najviac postihnutých regiónov.

Kombinácia geopolitických zmien a vyššie uvedených megatrendov otvára otázku podoby globalizácie a podporuje protichodný trend, ktorým je nacionalizmus. Globalizačný dvojzáprah USA – EÚ bol nahradený súťažou viacerých svetových hráčov. Geopolitické zmeny vedú k tomu, že aj najväčší globálni hráči benefitujúci z globalizácie budú v určitých témach konať nacionálne. Obchodné vojny, nedodržiavanie medzinárodných záväzkov a protiimigračné opatrenia možno očakávať najmä v čase ekonomickej krízy, no aj v súvislosti so zmenami vo výkonnosti ekonomík svetových hráčov. Slovenská spoločnosť sa na tieto trendy musí pripraviť. Na jednej strane je z pohľadu malej otvorenej ekonomiky nutné a prospešné posilňovať medzinárodnú spoluprácu so susedmi a s EÚ, no na druhej strane sa nevyhneme potrebe posilnenia sebestačnosti v kľúčových oblastiach, akými sú energetika, potraviny či zdravotnícky materiál.

Makroekonomický rámec

Makroekonomický rámec

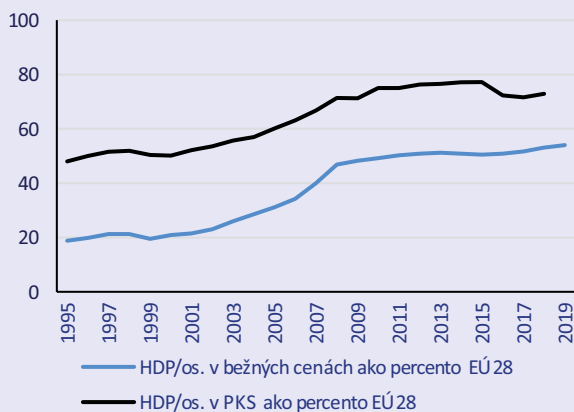
Slovensko sa zaseklo v pasci stredného príjmu. Ambíciou vízie Moderné a úspešné Slovensko je posunúť Slovensko na 92 % priemeru HDP na hlavu EÚ 27 do roku 2030. Z pohľadu kvality života sú najväčšie výzvy pre Slovensko zdravotníctvo, vzdelávanie a dostupnosť bývania.

Výsledkový indikátor pre ekonomiku Slovenska

		2015	2016	2017	2018	2019	Cieľ 2024	Cieľ 2030
HDP na osobu	SK	78,3	73,1	72,2	73,4	73,6	82	92
(% EÚ 27; nominálne v PKS)	CZ	88,7	89,0	91,1	92,5	93,2	-	-
	DE	124,8	124,7	123,9	122,8	120,8	-	-

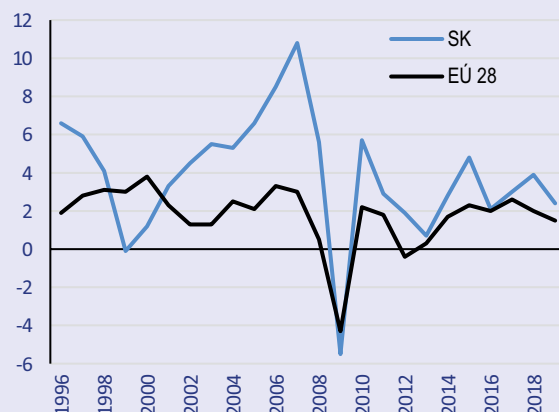
Slovensko viditeľne spomalilo tempo konvergenzie k najvyspelejším krajinám EÚ, keď v roku 2018 dosiahlo slovenské HDP na osobu iba 73 % priemeru EÚ 27. Za desať rokov od vypuknutia krízy sa teda Slovensko priblížilo európskemu priemeru iba o 2 percentuálne body (p.b.).² Zrýchlenie konvergenčného procesu sa musí stať prioritou hospodárskej politiky. O to viac, keď pozorujeme spomaľovanie dynamiky slovenskej ekonomiky a tendencie, ktoré pred pár rokmi spôsobili zastavenie konvergenzie v južanských krajinách EÚ³. Rastu HDP by však nemali ustúpiť ostatné aspekty kvality života. Práve naopak, tieto témy spolu úzko súvisia a to obojsmerne. Mnohé investície do vyššej kvality života si nutne vyžadujú viac verejných zdrojov, ktoré môže generovať jedine rýchlejšia rast ekonomiky alebo vyššia miera zdanenia. Späťne, vyššia kvalita života stimuluje ďalší rast ekonomiky.

Graf 1: Konvergencia slovenského HDP na osobu k priemeru EÚ (v PKS v % priemeru EÚ)

Zdroj: Eurostat

Graf 2: Reálny rast HDP (v %)

Zdroj: Eurostat

V predkrízovom období slovenská ekonomika benefitovala z extenzívneho rastu založenom na zapájaní voľnej pracovnej sily⁴ a prílive vysoko-produktívneho priameho zahraničného kapitálu⁵, ktorý zabezpečoval skokové nárasty v produktivite vďaka dovozu efektívnejších technológií. Toto nízko visiace ovocie je však do veľkej miery už poobierané a ekonomika potrebuje nové impulzy. Na hrozbu uviaznutia v pasci stredného príjmu upozornila aj správa Rady pre produktivitu.⁶

² Časť vysvetlenia sú nezrovnalosti s meraním kúpnej sily na Slovensku, najmä nameraný pokles HDP v PKS o 5 p.b. v roku 2016 (graf 1). No napriek metodologickým nezrovnalostiam naďalej platí, že Slovensko výrazne spomalilo ekonomický rast. Rastový diferenciál voči EÚ poklesol z predkrízovej úrovne 4 % na približne 1% v tejto dekáde (graf 2). Pri porovnaní ekonomickej úrovne v bežných cenách pozorujeme priblíženie sa európskemu priemeru o 6 p.b. za desaťročie, čo je v takejto situácii relevantnejšie porovnanie a zodpovedá kumulovanému rozdielu v ekonomickom raste za dekádu.

³ Napr. dynamika miezd dlhodobo predbiehajúca dynamiku produktivity práce, dlhodobé deficity verejných financií, absencia štrukturálnych reforiem, prudko zvyšujúce sa zadlženie domácností alebo spomalenie zahraničných investícií

⁴ Miera nezamestnanosti poklesla z 20 % na 10 %

⁵ Podiel PZI na HDP vyskočil z 13% v roku 1997 na 50% v roku 2005

⁶ Národná rada pre produktivitu (2020): Správa o produktivite a konkurencieschopnosti Slovenska 2019.

Zdrojom dlhodobého ekonomického rastu je však iba ľudský kapitál a celková produktivita faktorov (TFP), daná technologickou a alokačnou efektívnosťou. Od druhej polovice 20. storočia existuje medzi ekonómami všeobecný konsenzus, že zdroje dlhodobého ekonomického rastu a ekonomickej výkonnosti je nutné hľadať na ponukovej strane ekonomiky, t. j. v množstve, kvalite a produktivite výrobných faktorov. Iba rast objemu práce a kapitálu nezabezpečí dlhodobý ekonomický rast.

Hlavným zdrojom ekonomického zaostávania Slovenska je nízka produktivita spôsobená alokačnou a technologickou neefektívnosťou. Alokačná efektívnosť hovorí o tom, že ľudia a kapitál nie sú využívané efektívne – sú viazaní na málo produktívne činnosti a v nekonkurencieschopných firmách. „Vinníkom“ je najmä kvalita a integrita verejnej správy, ktorá ovplyvňuje regulačné bariéry pre podnikateľov a vymožiteľnosť práva. Technická efektívnosť vyjadruje mieru technologického zaostávania nedostatočným preberaním hotových technológií alebo implementáciou vlastného výskumu a vývoja.

Na druhom mieste vysvetľuje zaostávanie nízky počet pracujúcich. Na Slovensku pracuje príliš málo ľudí, čo je spôsobené nielen vyššou mierou nezamestnanosti, ale aj malým počtom cudzincov a nízkou participáciou mladých ľudí, dôchodcov a matiek s malými deťmi. Na druhej strane, z demografického hľadiska dnes Slovensko zažíva zlaté časy. Absolútny počet ľudí v produktívnom veku dosahuje vrchol, rovnako tak pomer populácie v produktívnom veku k populácii v pred a poproduktívnom veku. V horizonte 50 rokov však Slovensko bude najrýchlejšie starnúcou ekonomikou EÚ a stane sa krajinou s najstarším obyvateľstvom⁷.

Tretím významným zdrojom zaostávania je kvalita ľudského kapitálu. Medzinárodné testovania však naznačujú, že relatívne uspokojivú kvalitu ľudského kapitálu dosahujeme najmä vďaka populácii 40 a viac ročných. Pri mladších vekových kohortách začína Slovensko výraznejšie zaostávať, čo je výstraha do budúcnosti. Ak sa nepodarí zvrátiť negatívny trend poklesu kvality ľudského kapitálu pozorovaný napr. aj v medzinárodných testovaniach, o pár rokov bude nízka úroveň zručností hlavnou príčinou ekonomického zaostávania.

Graf 3: Zdroje ekonomického zaostávania Slovenska voči Nemecku (HDP obyvateľa Nemecka = 1)

Zdroj: NPR 2020

Graf 4: Medzinárodné porovnanie Slovenska v kvalite života podľa OECD (Better Life index, poradie spomedzi 23 krajín OECD/EÚ)

Zdroj: NPR 2020

⁷ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/population-projections-data> 7

Z pohľadu kvality života na Slovensku sú najväčšie výzvy zdravotníctvo, vzdelávanie a dostupnosť bývania. V týchto oblastiach patrí krajina medzi tri najslabšie spomedzi európskych krajín patriacich do OECD. V zdravotníctve je to kvôli nízkej očakávanej dĺžke života ako aj kvôli nerovnostiam v očakávanej dĺžke dožitia. Vo vzdelávaní nás ťahá nadol nielen kvalita školstva, ale aj nerovnosti ukazujúce sa vo vysokom podiele študentov s veľmi nízkymi zručnosťami, tzv. „funkčne negramotných“ študentov. Nízka dostupnosť bývania sa prejavuje nielen finančnou nedostupnosťou, ale aj vysokým podielom ľudí žijúcich v preplnených domácnostiach.

The background of the slide is a close-up, high-contrast image of several Euro banknotes. The notes are stacked and slightly overlapping, showing various denominations and the intricate security patterns of the currency. The colors are primarily shades of blue and green, with some yellow and red visible. A dark blue, semi-transparent banner is positioned across the upper left portion of the image, containing the title text.

Fiškálne reformy

1. Fiškálne reformy

Slovensko musí začať robiť efektívnu proticyklickú fiškálnu politiku, zaistiť dlhodobú udržateľnosť verejných financií a zlepšiť daňovú disciplínu. Vďaka viacerým horizontálne prepojeným reformám dosiahne do roku 2030 nízke riziko v dlhodobej udržateľnosti. Viacročné výdavkové stropy podporia lepšie plánovanie a plnenie rozpočtu v súlade s princípmi hodnoty za peniaze a posilnia proti-cyklickosť. Do roku 2030 sa zvýši podiel majetkových daní na priemer EÚ, na druhej strane na priemer krajín EÚ poklesne podiel daní, ktoré sú viac škodlivé pre ekonomický rast. Zníženie daňového klinu nízkopříjmových zamestnancov uľahčí ich zamestnávanie. Medzera vo výbere DPH dosiahne medián EÚ.

Výsledkové indikátory pre verejné financie

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	Cieľ 2024	Cieľ 2030
S2 – Indikátor dlhodobej udržateľnosti	SK	3,5	2,4	2,4	2,5	3,8	8,4	5	2
	EÚ	1,7	1,8	1,5	2	2,4	n/a		
Štrukturálne saldo (% HDP)	SK*	-2,6	-2,4	-1,1	-1,8	-2,0	-4,0	TBD ⁸	TBD
	EÚ	-1,0	-1,0	-1,1	-1,0	-1,1	-4,4		
Hrubý dlh (% HDP)	SK	51,9	52,0	51,3	49,4	48,0	61,2	TBD ⁸	TBD
	EÚ	86,6	85,8	83,3	81,3	79,4	95,1		
Podiel daní viac škodlivých pre ekonomický rast⁹ (v % HDP)	SK	65,1	65,6	65,3	65,6	n/a	n/a	Priemer EÚ	
	EÚ	62,8	63,0	63,3	63,4	n/a	n/a		
Daňový klin (jednotlivec, 50 % priemernej mzdy) (v % nákladov práce)	SK	31,9	32,8	34,3	36,7	37,4	36,4	Priemer EÚ	
	EÚ	33,5	32,9	32,2	31,9	31,5	n/a		
Podiel majetkových daní (v % HDP)	SK	0,4	0,4	0,4	0,4	n/a	n/a	Priemer V3	Priemer EÚ
	EÚ	1,6	1,6	1,6	1,6	n/a	n/a		
Medzera DPH (% potenciálneho výnosu)	SK	26,7	21,0	19,6	20,0	16,6	n/a	Medián EÚ	
	EÚ	13,0	12,1	11,5	11,0	9,6	n/a		

Strednodobý aj dlhodobý ukazovateľ udržateľnosti (S1, S2) podľa EK indikujú vysoké riziká udržateľnosti verejných financií. Okrem zhoršenia súčasnej rozpočtovej pozície, na ktoré mal vplyv aj COVID-19, bude v dlhodobom výhľade najväčšou výzvou starnutie populácie. Kým v roku 2019 bol pomer obyvateľov starších ako 64 rokov na aktívnom obyvateľstve len 23,5 %, v roku 2070 to bude až 57,6 %. Udržateľnosť dôchodkového systému navyše zhoršili zmeny prijaté v rokoch 2019 a 2020, ktoré zvýšili očakávané výdavky na dôchodky v roku 2070 z 10,9 % HDP na 14,2 % HDP. Ide predovšetkým o zavedenie stropu na dôchodkový vek, zvýšenie a zmenu indexácie minimálnych dôchodkov a transformáciu vianočného príspevku na 13. dôchodok. Pozornosť si vyžaduje aj neefektívna alokácia úspor v druhom dôchodkovom pilieri, kde až 72 % celkového objemu aktív bolo ku koncu júla 2020 v dlhopisových dôchodkových fondoch. S ambicióznym cieľom posunúť Slovensko do nízkeho rizika udržateľnosti do roku 2030 bude potrebná kombinácia reforiem dôchodkového systému a štrukturálnych reforiem - najmä na trhu práce, v zdravotníctve a posunu rastového modelu smerom k znalostnej a digitálnej ekonomike¹⁰. Okrem opatrení v prvom pilieri dôchodkového zabezpečenia, sú pre vyššiu hodnotu aktív dôchodcov vedúce k zvýšeniu kvality života potrebné zmeny aj v druhom sporiacom pilieri a zvýšenie informovanosti o dôchodkových nárokoch.

⁸ Bude doplnené na základe východísk v Programe stability v apríli 2021.

⁹ Na základe detailného rozdelenia daní podľa tzv. ekonomického funkčného kódu z národných listov daní. Za menej škodlivé považujeme všetky dane zo spotreby (funkčný ekonomický kód „C“) a opakujúce sa dane z nehnuteľností (funkčný ekonomický kód „RP“), zvyšok považujeme za viac škodlivé dane.

¹⁰ Kapitoly 3,4,5, 6 a 8.

Napriek pozitívnemu hospodárskemu vývoju v rokoch 2014 až 2019 sa Slovensku nepodarilo dosiahnuť vyrovnané hospodárenie verejných financií. Málo záväzný strednodobý rozpočtový rámec Slovenska¹¹ nevytvára dostatočnú motiváciu na uplatňovanie proti-cyklickej fiškálnej politiky a zohľadnenie cieľov v oblasti zabezpečenia dlhodobou udržateľných verejných financií. Pre zvýšenie fiškálnej disciplíny je potrebné posilniť rámec národných pravidiel, a to najmä zaviesť viacročné výdavkové stropy a realizovať fungujúce strednodobé rozpočtovanie (skúsenosti z iných krajín¹² a výsledky ex-post simulácií v Hagara et al, 2020)¹³. Viacročné výdavkové stropy navyše podporia lepšie plánovanie a plnenie rozpočtu v kontexte princípov hodnoty za peniaze a posilnia proti-cyklickosť. Reforma programového rozpočtovania ako komplement k výdavkovým stropom pretaví princípy hodnoty za peniaze do rozpočtu a prinesie úžitok v podobe vyššej transparentnosti pri jeho riadení a vyhodnotení. Prepojenie opatrení z revízií výdavkov s rozpočtovým procesom podporí zostavovanie strednodobého rozpočtu pomocou základných scenárov pre jednotlivé kapitoly rozpočtu.

Medzera v efektívnosti verejných investícií je vyššia ako vo väčšine krajín EÚ¹⁴. V porovnaní s priemerom EÚ investujeme viac do ekonomickej infraštruktúry napríklad aj na úkor zdravia - či vzdelávania. Schopnosť vyčerpať eurofondy patrí medzi najnižšie v EÚ a v porovnaní s okolitými krajinami je nízke aj výsledné vnímanie kvality infraštruktúry. Štát dlhodobo pripravuje viac projektov, než je ich schopný realizovať a pri rozhodovaní o selekcii chýba opora o objektívne kritériá. Investičný rozpočet tak dlhodobo ostáva nevyčerpaný a hodnota za peniaze projektov zaostáva za dobrou praxou. Procesné aj inštitucionálne posilnenie všetkých prípravných fáz pri riadení verejných investícií zachytí dobré projekty hneď na začiatku - na úrovni stratégie a zaradí do rozpočtu len projekty, ktoré sú pripravené a návratné, bez ohľadu na investora. Kvalitnejšia a efektívnejšia príprava si vyžiada vytvorenie centrálnej koordinačnej autority na MF SR, dobudovanie analytických jednotiek, zjednodušenie prípravného procesu a dopracovanie metodík.

Box: Reforma riadenia investícií

Nové projekty neprinesú očakávané výsledky bez reformy riadenia investícií. Ekonomická hodnota väčšiny investičných projektov hodnotených MF SR len tesne prekročila ich náklady. Vyjadruje to pomer prínosov a nákladov projektu (BCR), medzi 1,0 a 1,5; vo Veľkej Británii sa za dobré považuje BCR väčšie ako 2. Na Slovensku túto úroveň dosiahlo len približne 30 % investičných projektov hodnotených MF SR.

Je potrebné zaviesť pravidlá pre riadenie investícií. V súčasnosti podľa zákona o rozpočtových pravidlách kontroluje MF SR projekty jednorazovo, proces sa líši podľa zdroja financovania aj podľa sektorov. Pre účely hodnotenia je často detailne rozpracovaná len jedna preferovaná alternatíva. Hodnotenie iných alternatív vyžaduje časovo náročné prepracovanie podkladov, čo obmedzuje možnosti na skvalitnenie projektu. Reforma riadenia investícií by mala zaviesť prvotnú kontrolu už pri tvorbe stratégie a investičného plánu. Investičný proces bude štandardizovaný pre všetky projekty, kontrola sa bude uplatňovať už v skorej fáze a najväčšie projekty budú sledované aj po spracovaní súťažných podkladov, až do odovzdania do užívania.

Pre dobrý manažment investícií je potrebné vybudovať robustnejšie inštitúcie a procesy. Vychádza to z odporúčaní MMF, OECD aj z najlepšej praxi v zahraničí. MMF odporúča Slovensku okrem zlepšenia strategického plánovania a vytvorenia prioritizácie projektov najmä zlepšenie rozpočtovania investícií, posilnenie centrálnej úlohy MF SR pri plánovaní projektov a identifikácii rizík a zefektívnenie obstarávania.

¹¹ V druhej dimenzii v medium-term budgetary framework indexe získalo Slovensko 0 bodov, čo sa udeľuje, ak sú strednodobé ciele iba indikatívne a odchýlenia od nich nemusia byť vysvetlené. Pozri porovnanie členských krajín EÚ v záväznosti strednodobých rámcov: M. Sherwood (2015), strana 29, tabuľka 1.

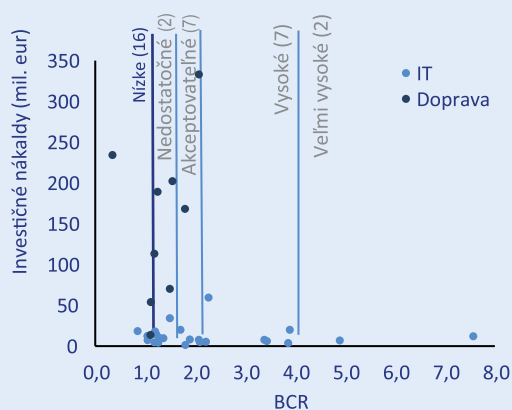
¹² Napríklad Cordes et al, 2015, Bonfati a Forni, 2017 a Deroose et al, 2006.

¹³ Štátna kasa na uzde, Návrh viacročných výdavkových stropov

¹⁴ Viď Hodnotenie riadenia verejných investícií v rámci technickej pomoci MMF (Graf 33).

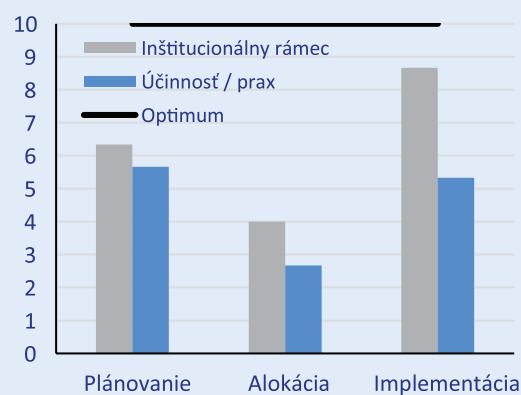
Efektívnejšie hospodárenie a nakladanie s verejným majetkom prinesie profesionálny manažment štátnych aktív a pasív. Posun vo výkazníctve štátu od agregátnych veličín ako deficit a dlh smerom ku komplexnému vyhodnoteniu čistého bohatstva krajiny posilní udržateľnosť verejných financií. Navyše krajiny, ktoré zlepšili vykazovanie čistého bohatstva sa štandardne lepšie vysporiadajú s hospodárskou recesiou a dokážu lacnejšie financovať svoj dlh¹⁵. Intenzívnejšia a transparentná komunikácia implicitných a podmienených záväzkov, monitoring fiškálnych rizík, zlepšené hospodárenie v štátnych podnikoch a centralizované rozhodovanie aj pri manažovaní štátom vlastnených nehnuteľností posunú Slovensko do roku 2030 k špičke európskych krajín v riadení verejných financií. Nevyhnutnosťou je aj využitie analytických nástrojov pri riadení stratégie štátneho dlhu, odhade nedaňových príjmov, či legislatívne stanovených výdavkov.

**Graf A: Návratnosť investícií
hodnotených MF SR**

Zdroj: PIMA, IMF

**Graf B: Hodnotenie riadenia
investícií MMF**

Zdroj: MF SR

Daňový systém nevie reagovať na dlhodobé výzvy dostatočne pružne a je čoraz menej konkurencieschopný. Produktivita hospodárstva spomaľuje a daňové zaťaženie resp. príjmy z daní ako percento veľkosti ekonomiky od finančnej krízy rástli s výnimkou Grécka na Slovensku najrýchlejšie a aj v nevhodnej štruktúre. Slovensko sa tak stále väčšmi spolieha na dane, ktoré výraznejšie brzdia ekonomickú aktivitu. Naopak majetkové a spotrebné dane, ktoré sú menej škodlivé pre hospodársky rast, sú využívané relatívne menej. Prioritou vlády preto bude pro-rastový daňový mix, ktorý s rastúcim vplyvom digitalizácie a automatizácie pomôže financovať budúce rozpočty a súčasne zvýši potenciál ekonomického rastu Slovenska.

Férovejšie a adresnejšie zdanenie majetku v súlade s jeho trhovou hodnotou spolu s vyššími daňami zo spotreby a zdanením negatívnych externalít vytvorí priestor pre zníženie daňovo-odvodového zaťaženia práce, ktoré zlepši zamestnávanie nízko-kvalifikovaných a podporí sociálnu inklúziu¹⁶. Environmentálne zodpovednejšie, ale aj zdraviu prospešnejšie správanie podporí zvýšený dôraz na princíp znečisťovateľ platí a primeraná indexácia fixných sadzieb existujúcich daní z externalít. Prehodnotí sa aj účelnosť daňovo-odvodových výnimiek a úľav¹⁷.

¹⁵ <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/08/06/Public-Sector-Balance-Sheet-Strength-and-the-Macro-Economy-48529>

¹⁶ Nezamestnanosť nízko kvalifikovaných je najvyššia v EÚ a miera dlhodobej nezamestnanosti je 5. najvyššia v EÚ, viac v Kapitole 3.

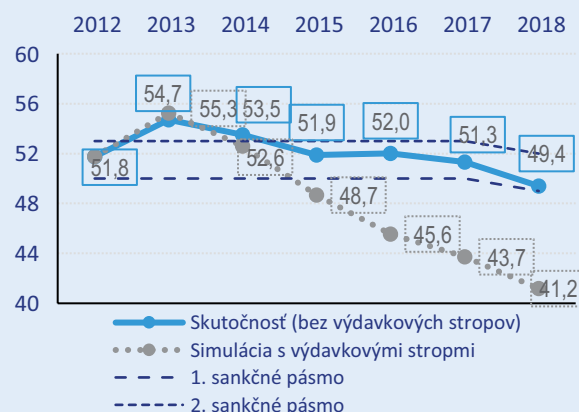
¹⁷ V súčasnosti v celkovom objeme 1,6 mld. eur (1,7 % HDP).

Graf 5: Očakávané výdavky na dôchodky (v % HDP)

Zdroj: MF SR, komentár IFP Štátna kasa na uzde

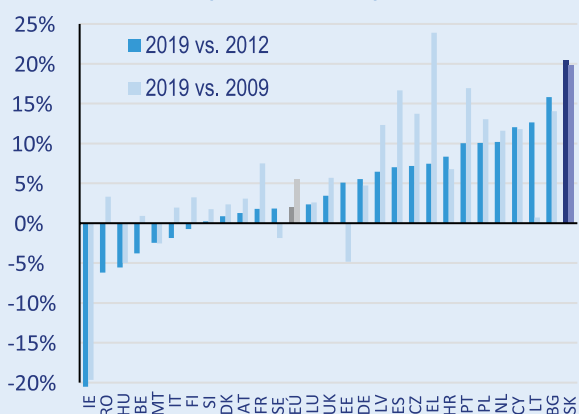
Graf 6: Hrubý dlh (v % HDP) - simulácia zavedenia výdavkových stropov v roku 2012

Zdroj: MF SR

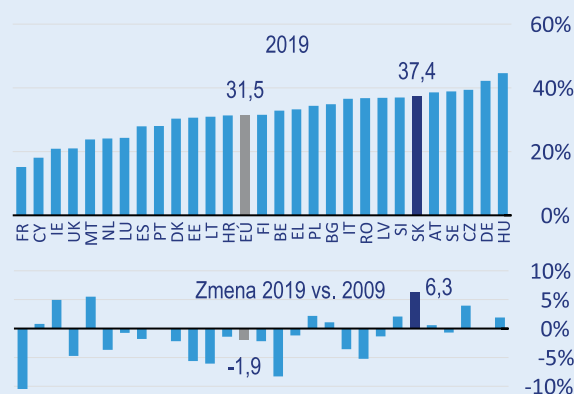
Výsledky boja proti daňovým únikom na DPH sa výrazne zlepšili¹⁸, ale v medzinárodnom porovnaní je Slovensko stále na chvoste krajín EÚ (Graf 10). Medzeru v príjmoch na DPH sa oproti roku 2012 podarilo znížiť o viac než polovicu, no i tak je stále viac než dvojnásobkom priemeru EÚ. V ostatných daniach má Slovensko pilotné odhady medzery dane z príjmu, pre ktoré však neexistuje medzinárodné porovnanie. Zvýšenie efektívnosti správy daní sa bude realizovať v súlade s najlepšou praxou a výsledkami diagnostiky Finančnej správy SR realizovanej MMF (TADAT)¹⁹. Závazný program zlepšenia fungovania Finančnej správy sa každoročne verejne vyhodnotí vo výročnej správe. Na podporu adresných opatrení zvyšovania efektivity výberu daní budú posilnené analytické kapacity Finančnej správy s dôrazom na prepracovaný systém zberu dát, včasnú analýzu rizík v dodržiavaní daňových predpisov a využívaní behaviorálnych poznatkov pri plnení daňových povinností. Viaceré kroky spojené s využívaním digitálnych služieb povedú k zjednodušeniu platenia daní a obnoví sa vízia zjednoteného výberu daní, cieľ a odvodov.

Graf 7: Zmena daňového zaťaženia (dane na HDP) v %

Zdroj: EK, Taxation Trends in the EU 2020

Graf 8: Daňový klin zamestnanca s nízkou mzdou 2009 a 2019 (50% priemernej mzdy, v % nákladov práce)

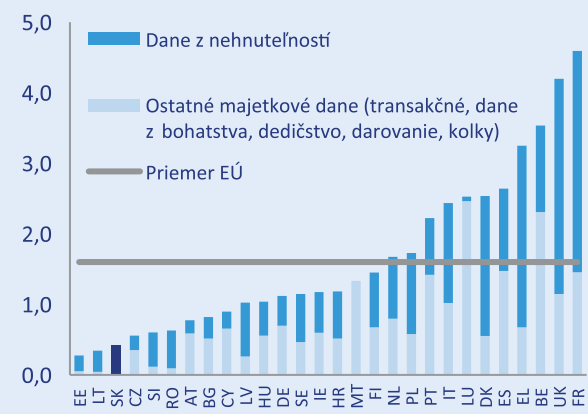

Zdroj: EK, Taxation Trends in the EU 2020

¹⁸ Špecifické odporúčanie Rady v oblasti zlepšenia daňovej disciplíny Slovensko dostalo naposledy v roku 2016.

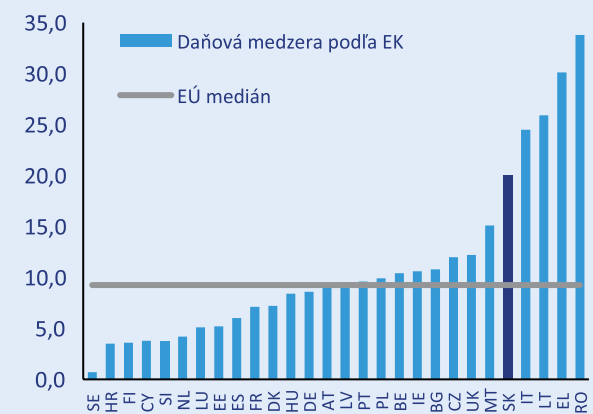
¹⁹ https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat-gap-full-report-2020_en.pdf.

**Graf 9: Majetkové dane
2018 (v % HDP)**

Zdroj: EK, Taxation Trends in the EU 2020

**Graf 10: Daňová medzera 2018
(v % pot. výberu)**

Zdroj: Centre for Social and Economic Research, 2020

Hlavné strategické politiky a iniciatívy vo verejných financiách do roku 2030

1. Nastavenie udržateľného dôchodkového systému

Udržateľnosť dôchodkového systému sa dodatočne zhoršila z dôvodu zmien prijatých v rokoch 2019 a 2020, ktoré zvýšili očakávané výdavky na dôchodky. V budúcnosti bude stredná dĺžka života v starobe rásť. Pri stope na dôchodkový vek budú ľudia na dôchodku dlhšie, čo zvýši výdavky na dôchodky. Naviazanie dôchodkového veku na rast strednej dĺžky života výrazne zvýši dlhodobú udržateľnosť dôchodkového systému. Výška dôchodku priznaného pred alebo po dovŕšení dôchodkového veku zohľadní princíp aktuárnej neutrality.

Znížiť tlak na verejné financie, obzvlášť pri odchode silných ročníkov do dôchodku, pomôže zavedenie čiastočných dôchodkov. Tie umožnia poistencom postupný odchod z trhu práce a pozitívne ovplyvnia participáciu starších na trhu práce. Čiastočný dôchodok umožní znížiť pracovný úväzok a pri dlhšej kariére so súbehom s dôchodkom si jednotlivec zníži riziko neadekvátneho dôchodku vo vyššom veku.

Výška minimálneho dôchodku rastie rýchlejšie než starobné dôchodky, preto je potrebné naviazať rast minimálneho dôchodku späť na rast životného minima. Zároveň s cieľom predchádzať špekuláciám sa určí minimálny odvod na starobné poistenie ako podmienka pre získanie kvalifikovaného obdobia pri výpočte minimálnych dôchodkov.

Zavedenie predvolenej sporiacej stratégie v II. pilieri prinesie efektívne rozloženie aktív sporiteľov medzi akcie a dlhopisy, ktoré im zvýši výnosy, zohľadňujúci ich vek. Výkonnosť fondov v II. pilieri sa zároveň bude porovnávať s referenčnými indexami.

Reforma výplatnej fázy sporenia v II. pilieri odstráni riziká neadekvátneho dôchodku vo vyššom veku. Zmena nastavenia výplatnej fázy obmedzí možnosť jednorazového výberu úspor a podporí sa dlhodobé poberanie dôchodku z II. piliera.

Automatický vstup do II. piliera zabezpečí diverzifikáciu zdrojov príjmov jednotlivcov na dôchodku. Novovstupujúci na trh práce budú mať možnosť v obmedzenom čase vystúpiť a zotrvať výlučne v I. pilieri. Iný výstup z II. piliera nebude umožnený. Definovanie garantovanej minimálnej sadzby povinných príspevkov do II. piliera zabráni znižovaniu úlohy II. piliera v dôchodkovom systéme.

Mieru informovanosti o dôchodkových nárokoch zvýši tzv. oranžová obálka. Pravidelne zasielaný výpis poskytne poistencovi informáciu o očakávanej výške dôchodku zo všetkých troch pilierov dôchodkového systému.

S cieľom prijímať informované rozhodnutia, podporiť dlhodobé ciele v oblasti dôchodkového systému zohľadňujúc medzigeneračnú solidaritu a stabilitu verejných financií bude RRZ pravidelne publikovať hodnotiacu správu dôchodkového systému.

Kvantifikácia celého reformného balíka bude doplnená do konca novembra 2020.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: december 2020: schválenie ústavného zákona o dôchodkovom systéme Míľnik 2: december 2020: zmena zákona o sociálnom poistení 461/2003 Z. z. cielená na zmeny v minimálnom dôchodku Míľnik 3: jún 2021: zapracovanie princípov aktuárnej neutrality do zákona o sociálnom poistení 461/2003 Z. z. Míľnik 4: december 2021: zmena zákona o sociálnom poistení 461/2003 Z. z., zákona o starobnom dôchodkovom sporení 43/2004 Z. z. a zákona o doplnkovom dôchodkovom sporení 650/2004 Z. z. Míľnik 5: január 2022: zavedenie čiastočného dôchodku	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Indikátor dlhodobej udržateľnosti (S2) Cieľ 1: do 2024: zlepšiť dlhodobú udržateľnosť (S2) na hodnotu 5, t. j. zníženie rizika z vysokého na stredné Cieľ 2: do 2024: zvýšiť alokáciu aktív II. piliera v akciách Cieľ 3: do 2024: zvýšiť mieru informovanosti o dôchodkových nárokoch

2. Prorastový daňový mix

Cieľom je, aby daňový systém menej zaťažoval ekonomickú aktivitu a väčšmi sa sústredil na zdaňovanie spotreby, majetku a negatívnych externalít. Aby nebol prekážkou, ale napomáhal pri zvládnutí dlhodobých cieľov a transformačných výziev Slovenska. Zmeny v daňovom mixe budú orientované na zvýšenie motivácie pracovať a zamestnávať (špecificky pre nízko-príjmových a dlhodobo nezamestnaných), zvýšenie investičnej atraktivity Slovenska, spravodlivé zdanenie majetku, uplatnenie princípu znečisťovateľ platí a väčšiu férovosť v zdanení (daňová neutralita). Zmeny budú koncipované tak, aby čo najmenej prispievali k potenciálnym deformáciám, nespravodlivosti a nerovnosti v spoločnosti.

K odklonu od hospodárstva „montážnej haly“ k priemyslu 4.0 a zvýšeniu konkurencieschopnosti prispeje podpora produktívnych investícií a inovácií cez superodpis pre technológie priemyslu 4.0 a zvýšenie daňovej neutrality pri odpočte daňových strát, ktoré dnes obmedzujeme najstriktnejšie v EÚ.

Majetkové dane z nehnuteľností sú mimoriadne efektívne a ak sú naviazané na trhovú hodnotu tak aj značne spravodlivé. Zvýšením daní z nehnuteľností sa posilnia aj vlastné zdroje samospráv. Opatrenie si vyžiada vytvorenie cenových máp, elektronizáciu a digitalizáciu služieb katastra.

V súlade s princípom znečisťovateľ platí sa upravia environmentálne dane a poplatky tak, aby výsledné ceny väčšmi zohľadňovali ekonomické a implicitné náklady a zaručili environmentálne udržateľnú produkciu. Aj v tomto duchu sa zavedie pravidelná indexácia pevne stanovených daní a poplatkov uvalených na viaceré externality. Zdanenie motorových vozidiel bude zohľadňovať množstvo vypúšťaných emisií CO₂. Zdania sa aj iné negatívne externality ako napr. vizuálny smog z vonkajšej reklamy.

Za účelom vyššej daňovej spravodlivosti s cieľom zníženia počtu slovenských schránkových firiem v jurisdikciách s nízkym daňovým zaťažením a/alebo škodlivými AML praktikami sa odstránia výnimky z uplatňovania CFC pravidiel pre fyzické osoby. Nevyhnutným komplementom bude úprava trestného zákona, ktorý vo svojej dnešnej podobe cez účinnú lútosť nemotivuje k dobrovoľnému plateniu daní, ale naopak poskytuje nezodpovedným subjektom de facto neobmedzenú daňovú amnestiu.

Kvantifikácia reformného balíka bude doplnená do konca decembra 2020.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: december 2020: schválenie novely zákona o dani z príjmu (CFC pravidlá) a novely trestného zákona s účinnosťou 1.1.2021 Míľnik 2: január 2021: posilnenie zdaňovania externalít - zdaňovania vonkajšej reklamy a prvok CO₂ v zdanení motorových vozidiel Míľnik 3: január 2022: zníženie zdaňovania práce a zvýšenie zdaňovania spotreby v rámci prijatej veľkej daňovej reformy Míľnik 4: január 2022: zavedenie plného odpisovania investícií do priemyslu 4.0 Míľnik 5: január 2022: efektívne zavedenie hodnotového zdaňovania nehnuteľností	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Podiel viac škodlivých daní pre ekonomický rast Cieľ 1: do 2022: zastaviť trend rastu slovenských schránkových firiem v daňových rajoch Cieľ 2: do 2024: dosiahnuť priemer EÚ v ukazovateli podielu viac škodlivých daní pre ekonomický rast na celkových daňových príjmoch Cieľ 3: do 2024: dosiahnuť priemer V3 v pomere majetkových daní ako % HDP Cieľ 4: do 2024: dosiahnuť daňový klin pre jednotlivcov na úrovni 50 % priemernej mzdy na úrovni priemeru EÚ

3. Boj proti daňovým únikom a zlepšenie úspešnosti výberu

Slovensko v boji proti daňovým únikom na DPH v medzinárodnom porovnaní stále zaostáva. Cieľom je zmodernizovať Finančnú správu SR tak, aby efektívne bojovala proti daňovým únikom, transparentne komunikovala výsledky svojej efektívnosti a zároveň čo najviac podporovala pohodlie občanov cez digitalizovanie svojich služieb, ktoré zlepšia dobrovoľnú ochotu platiť dane.

Plnenie cieľov Finančnej správy SR bude každoročne vyhodnocované vo výročnej správe v 9 oblastiach zahŕňajúcich 1) integritu informácií o registrovaných daňových subjektoch, 2) riadenie rizík, 3) podporu dobrovoľného platenia daní, 4) včasné podávanie daňových priznaní a 5) včasné platenie daní, 6) správnosť informácií v daňových priznaniach, 7) riešenie daňových sporov, 8) manažment výberu daňových príjmov a 9) transparentnosť a zodpovednosť voči verejnosti a vláde, vrátane transparentných výberových konaní.

Na podporu adresných opatrení zvyšovania efektivity výberu daní budú posilnené analytické kapacity FS SR s dôrazom na prepracovaný systém zberu dát, včasnú analýzu rizík v dodržiavaní daňových predpisov využitím moderných analytických metód a behaviorálnych poznatkov pri dobrovoľnom plnení daňových povinností. Podporia sa opatrenia na sprísnenie pravidiel s cieľom obmedziť daňové úniky.

Zdokonalenie a sfunkčnenie využitia indexu daňovej spoľahlivosti, najmä cez aktívny proklientský prístup pre tých, ktorí platia dane a zodpovedne pristupujú ku komunikácii so štátom.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: koniec 2020: zverejnenie výsledkov diagnostiky TADAT Míľnik 2: koniec 2020: zmena zamerania daňových kontrol a využívanie analytického nástroja eKasy, rešpektujúc riziká z odhadov daňových medzier Míľnik 3: jún 2021: posilnenie analytických kapacít, plná digitalizácia daňovej správy, posilnenie manažmentu rizík a lepšie využitie indexu daňovej spoľahlivosti Míľnik 4: koniec 2021: vyčistenie registra daňových subjektov o neaktívne subjekty Míľnik 5: január 2022: posilnenie kontrolnej činnosti na základe analytických výstupov a aplikácie TADAT	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Medzera DPH Cieľ 1: do 2023: zlepšiť dobrovoľné platenie daní a daňovú disciplínu Cieľ 2: do 2024: dosiahnuť medián EÚ v medzere na DPH

4. Fiškálna disciplína a záväznosť rozpočtu

Slovensku sa v jeho dvadsaťročnej histórii nepodarilo dosiahnuť vyrovnané hospodárenie verejných financií. Nevyužitý potenciál pozitívneho hospodárskeho vývoja v rokoch 2014 až 2019 bol aj dôsledkom málo záväzného strednodobého rozpočtového rámca.

Národné fiškálne pravidlá posilňujú fiškálnu disciplínu. Zavedenie viacročných výdavkových stropov ukotví záväzný viacročný rámec, posilní proti-cyklickosť fiškálnej politiky a umožní lepšie riadenie rozpočtu - s väzbou na implementáciu hodnoty za peniaze a dlhodobú udržateľnosť verejných financií.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: október 2020: ukotvenie výdavkových stropov v ústavnom zákone Míľnik 2: jún 2021: ukotvenie výdavkových stropov vo vykonávacom zákone 523/2004 Z. z. Míľnik 3: apríl 2022: implementácia výdavkových stropov v Programe Stability tak aby sa zachytil celý rozpočtový cyklus na rok 2023	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Štrukturálne saldo Cieľ: do 2024: zreteľne smerovať k dosiahnutiu štrukturálne vyrovnaného hospodárenia verejnej správy, čo zodpovedá deficitu na úrovni 0,5 % HDP.

5. Efektívnosť verejných investícií

Slovensko rozpracováva priveľa investičných projektov, ktoré sa vyberajú často bez jasných kritérií. Investičný rozpočet tak dlhodobo zostáva nevyčerpaný a hodnota za peniaze projektov zaostáva za dobrou praxou. Je preto potrebné procesne aj inštitucionálne posilniť všetky prípravné fázy. Cieľom je definovať dobré projekty hneď na začiatku, na úrovni stratégie a zaradiť do rozpočtu len projekty, ktoré sú pripravené a návratné, bez ohľadu na investora. Slovensko sa bude po vzore UK viac zameriavať na indikátor BCR (pomer prínosov a nákladov), ktorý sa analyticky rozpracuje.

Mílniky

- Mílnik 1:** október 2020: zavedenie tzv. zero-based budgetingu a centrálneho vyhodnocovania investičných požiadaviek rozpočtových kapitol na MF SR
- Mílnik 2:** december 2020: aktualizácia pravidiel prípravy a hodnotenia verejných investícií
- Mílnik 3:** jún 2021: zjednodušenie projektovej prípravy zohľadnené v legislatíve
- Mílnik 4:** október 2021: schválený investičný plán každého ministerstva na základe analyticky podloženej prioritizácie

Ciele

- Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Zvýšiť priemerné BCR pri novorealizovaných investičných projektoch nad hodnotu 2
- Cieľ 1:** do 2021: vytvorenie zásobníka investičných projektov (vychádzajúceho z analyticky podloženej prioritizácie)
- Cieľ 2:** do 2022: zvýšiť presnosť rozpočtovania investícií

6. Revízia a rušenie daňových výdavkov

Cieľom je analogicky ako v prípade revízie výdavkov priebežne vyhodnocovať opodstatnenosť a efektívnosť existujúcich výnimiek v zdanení z hľadiska dosahovania svojho účelu a verejne deklarovaných priorít v daňovej oblasti.

Pravidelná každoročná revízia vybraných daňových výdavkov (v súčasnosti cca 60 identifikovaných položiek v celkovom objeme cca 1,7 mld. eur) by transparentne vyhodnotila ich účelnosť, efektívnosť a adresnosť.

V súlade s orientáciou aktuálneho programového obdobia sa prioritne zrevidujú daňové výnimky, ktoré môžu podkopávať ambíciu dosiahnuť stanovené ciele EÚ politík. S cieľom eliminovať potenciálne distribučné vplyvy na najzraniteľnejších si rušenie niektorých výnimiek vyžiada potrebu čiastočných kompenzácií na výdavkovej strane.

Mílniky

- Mílnik 1:** december 2020: harmonogram priebežnej revízie daňových výdavkov
- Mílnik 2:** júl 2021: prvá revízia vybranej skupiny daňových výdavkov
- Mílnik 3:** január 2022: zrušenie neúčelných daňových výdavkov z prvej revízie
- Mílnik 4:** júl 2022-2026: automatický proces revízie daňových výdavkov – revízia k júlu roku t a zrušenie identifikovaných neúčelných daňových výdavkov následne v t+1.

Ciele

- Hlavný výsledkový ukazovateľ:
% zrušených daňových výdavkov na základe revízií
- Cieľ 1:** do 2021: plnenie výsledkov prvej revízie daňových výdavkov v rozpočte na rok 2022 a cez príslušnú úpravu zákona
- Cieľ 2:** do 2024: znížiť počet neúčelných daňových výdavkov

7. Implementácia opatrení z revízií výdavkov²⁰ a posilnenie programového rozpočtovania

Opatrenia z revízií výdavkov sú len čiastočne prepojené na rozpočtový proces. Všetky vládou schválené opatrenia revízií výdavkov budú súčasťou rozpočtu verejnej správy, čo je základný nástroj na ich splnenie. Revízie výdavkov a ďalšie analytické materiály (Národný program reforiem), budú zároveň základom pre lepšiu alokáciu verejných výdavkov s cieľom posilniť ekonomický rast a kvalitu života.

Rozpočtovanie orientované na výsledok je trendom najvyspelejších krajín, no u nás nefunguje. Reforma programového rozpočtovania ako komplementu k výdavkovým stropom pretaví princípy hodnoty za peniaze do rozpočtu a prinesie zisk v podobe vyššej transparentnosti pri jeho riadení a vyhodnotení.

²⁰ Vybrané úsporné a hodnotové opatrenia sú súčasťou ostatných kapitol.

Mílniky

Mílnik 1: október 2020: vládny rozpočet so zapracovanými opatreniami zo schválených revízií výdavkov a stanovenie hlavných výsledkových ukazovateľov na úrovni kapitol a programov

Mílnik 2: december 2020: rozšírenie programového rozpočtovania aj na vybrané ostatné subjekty verejnej správy

Mílnik 3: apríl 2021: analytický návrh pre lepšiu alokáciu verejných výdavkov

Mílnik 4: október 2021: zmena programových štruktúr kapitol ŠR a stanovenie výsledkových ukazovateľov na úrovni programov

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Index otvoreného rozpočtu

Cieľ 1: do 2021: plnenie implementačného plánu revízie výdavkov v rozpočte na rok 2021

Cieľ 2: do 2024: zvýšiť index otvoreného rozpočtu na priemer OECD

8. Vyhodnocovanie fiškálnych rizík, vyššia transparentnosť a meranie čistého bohatstva

Cieľom je, aby všetky fiškálne riziká (krátkodobé, strednodobé aj dlhodobé) boli komunikované ucelene v rozpočtových dokumentoch. Zrozumiteľné, spoľahlivé, úplné a včasné informovanie o rozpočte umožňuje efektívnu verejnú kontrolu rozpočtu. Nedostupné informácie či skryté čísla sťažujú efektívne rozhodovanie. Osobitný dôraz si vyžiada profesionálny manažment štátnych aktív a pasív.

Zavedie sa proces na identifikáciu rizík a mechanizmy pre prípad ich materializácie. Na riziká prameniace z odlišného makroekonomického, resp. rozpočtového scenára bude reagovať v primeranej miere rozpočtová rezerva. Podmienené záväzky, ktoré sú v súčasnosti pomenované len kvalitatívne v súhrnnej výročnej správe (napr. prebiehajúce súdne spory, PPP projekty), budú z pohľadu ich potenciálnej materializácie kvantifikované na strednodobom horizonte, a to na horizonte na základe historických skúseností z iných krajín. Implicitné záväzky, prameniace najmä zo starnutia populácie, budú rovnako pravidelne reportované.

Rozšíri sa pôsobnosť Výboru pre daňové prognózy. Vybrané rozpočtové položky budú za účelom nezávislého analytického zhodnotenia predmetom rokovania a schválenia Výboru.

Pohľad na celkovú súvahu verejného sektora, teda nielen na pasíva, ale aj aktíva, je kľúčový pre vyhodnotenie čistého bohatstva krajiny a efektívne hospodárenie a nakladanie s verejným majetkom. V prípade Slovenska je pre zostavenie celkovej súvahy verejného sektora potrebné rozšíriť aktuálne sledované údaje na celý verejný sektor a kvantifikovať všetky zložky čistého bohatstva (aj tie, ktoré nie sú vykázané v účtovných výkazoch). Ide najmä o budovy, infraštruktúru, prírodné zdroje, ekologické bohatstvo, atď. To si vyžiada vyhodnocovanie rozdielov medzi aktuálnym hospodárením verejného sektora a zmenami v čistom bohatstve. Zároveň sa dobudujú informačné systémy a posilní sa centralizácia rozhodovania napr. pri štátom vlastnených nehnuteľnostiach - či výkone akcionárskych práv štátu.

Za účelom efektívneho hospodárenia sa do riadenia štátneho dlhu zavedie kvantitatívna stratégia. V súlade s najlepšou praxou v zahraničí je potrebné do Stratégie riadenia dlhu integrovať analytickú prácu a zaviesť viacrozmerné kritériá. Slovensko sa bude sústrediť na emisie 2 až 10 - ročných dlhopisov s cieľom znížiť likviditnú prírážku pri dodržaní rizikových limitov.

Míľníky

Míľník 1: december 2020: zverejnenie „rozpočtu pre ľudí“

Míľník 2: december 2020: zmena štatútu Výboru pre daňové prognózy a rozšírenie kapacít Inštitútu finančnej politiky

Míľník 3: december 2020: schválenie stratégie riadenia dlhu na roky 2021 až 2024

Míľník 4: január 2021: zverejnenie metodiky na výpočet chýbajúcich prvkov čistého bohatstva

Míľník 5: júl 2021: zákonná povinnosť pravidelného zverejňovania polročnej správy o rozpočte, vrátane identifikácie fiškálnych rizík

Míľník 6: január 2022: verejný odpočet plnenia stratégie riadenia dlhu za rok 2021

Míľník 7: jún 2022: zostavenie registra štátnych aktív

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Hrubý dlh na HDP

Cieľ 1: do 2022: usporiť na úrokových nákladoch 10 mil. eur priradených zníženej likviditnej prírážke

Cieľ 2: do 2024. zníženie hrubého dlhu na úroveň (% HDP)²¹

9. Zjednodušenie platenia daní a odvodov

Popri zmene daňového mixu a revízií daňových výdavkov pozornosť súčasne zameriame aj na zvýšenie jednoduchosti, transparentnosti a zrozumiteľnosti daňovo-odvodového zaťaženia, obzvlášť práce. Zjednodušenie systému je predpokladom pre zjednotenie daní a odvodov a zlepšenie konkurencieschopnosti v jednoduchosti platenia daní.

Viacere kroky spojené s využívaním digitálnych služieb pri plnení daňových povinností (napr. predvyplnené daňové priznania, e-faktúry) spolu s prístupnejšími verejnými záväznými stanoviskami FS SR povedú k zvýšeniu právnej istoty a zjednodušeniu platenia daní. Obnoví sa vízia zjednoteného výberu daní, cieľ a odvodov, ktorý má zásadný potenciál šetriť náklady štátu, podnikateľov a firiem. Táto zmena si vyžiada úpravu činností ako aj organizačnú reformu dotknutých inštitúcií.

Míľníky

Míľník 1: september 2021: povinné zverejňovanie záväzných stanovísk FS SR

Míľník 2: január 2022: pilotná fáza vybraných predvyplnených daňových priznaní

Míľník 3: január 2022: zavedenie e-faktúr

Míľník 4: január 2024: jednotný výber daní a odvodov

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
čas potrebný na splnenie daňových a odvodových povinností

Cieľ 1: do 2023: zdvojnásobiť počet predvyplnených daňových priznaní

Cieľ 2: do 2024: zníženie času potrebného na splnenie daňových a odvodových povinností

Cieľ 3: do 2024: zníženie počtu platieb daní o tretinu

²¹ Bude doplnené na základe východísk v Programe stability v apríli 2021.

Zelená ekonomika

2. Zelená ekonomika

Zmena klímy a zhoršovanie stavu životného prostredia sú existenčnou hrozbou pre celú Európu. Slovensko aj v dôsledku štrukturálnych zmien v ekonomike výrazne znížilo emisie skleníkových plynov, v mnohých oblastiach ako odpadové hospodárstvo, OZE či kvalita ovzdušia však zaostáva. Cieľ energetickej efektívnosti bude pre rastúcu primárnu energetickú spotrebu problematické naplniť. Zelené ciele v životnom prostredí sú zosúladené s reformami v energetike a investičným plánom v doprave. Vzhľadom na nárast osobnej automobilovej dopravy je nutné riešiť rozvoj verejnej a nemotorovej dopravy, prechod na nízkouhlíkové palivá, resp. bezemisné pohony a významne zvýšiť využívanie osobnej a nákladnej železničnej dopravy. Tieto ciele a opatrenia sú v súlade s odporúčaniami Európskej komisie. Do roku 2030 Slovensko dosiahne ciele zo Stratégie environmentálnej politiky a priemerné koncentrácie prachových častíc v ovzduší zníži na úrovne odporúčané Svetovou zdravotníckou organizáciou.

Výsledkové indikátory a strategické ciele zelenej ekonomiky

		2015	2016	2017	2018	2019	Cieľ 2024	Cieľ 2030
Zníženie emisií skleníkových plynov (% zníženie oproti roku 2005)	SK	18,51	17,5	15,21	15,5	n/a	24,5	33 ²²
	EÚ	16,62	16,94	16,38	n/a	n/a		
Miera recyklácie komunálneho odpadu (v %)	SK	14,9	23	29,8	36,3	39	50	60
	EÚ	44,7	46	46,2	47	n/a		
Priemerné koncentrácie PM_{2,5} v ovzduší, ktorým je obyv. vystavené (µg/m ³)	SK	19	14,7	17,5	n/a	n/a	13	10
	EÚ	14,6	13,8	14,1	n/a	n/a		
Primárna energetická spotreba (% vzdialenosť od cieľa 2030)	SK	-3,1	-2,1	2,9	0,6	n/a	0	0
	EÚ	6,4	7,3	8,8	8,1	n/a		
Podiel OZE na hrubej konečnej spotrebe energie (v %)	SK	12,9	12	11,5	11,9	n/a	15,5	19,2
	EÚ	16,7	17	17,5	18	n/a		32
Počet kilometrov najazdených vlakom na obyvateľa (km/obyv.)	SK	629	642	691	697	n/a	941	1100
	EÚ ²³	894	908	932	941	n/a		

Napriek pokroku v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov za posledných tridsať rokov je Slovensko stále ďaleko od uhlíkovej neutrality. Transformácia priemyslu v 90. rokoch a relatívne voľne stanovený cieľ na znižovanie emisií skleníkových plynov umožnili Slovensku ho nielen výrazne prekročiť, ale aj zvýšiť. Ani takéto zníženie emisií však nebude dostatočné na dosiahnutie uhlíkovej neutrality domácej ekonomiky. Zmena klímy, ako aj pandémie COVID-19 predstavujú bezprecedentnú výzvu, vyžadujúcu si smerovanie k zelenej, viac obehovej a uhlíkovo neutrálnej ekonomike. Slovensko je jednou z najviac priemyselných krajín a je vysoko závislé na automobilovom priemysle. Elektrifikácia priemyselných činností a prechod na obehové hospodárstvo pri využívaní odpadových produktov má veľký potenciál pri znižovaní emisií v priemysle. Alternatívne palivá a infraštruktúra vrátane elektromobility a vodíka ponúkajú príležitosť na zníženie emisií, ako aj diverzifikáciu výroby.

Priemyselné podniky patria k najväčším znečisťovateľom ovzdušia na Slovensku. Slovenský priemysel sa podieľa približne 50 % na celkových emisiách skleníkových plynov na Slovensku, pričom priemer EÚ za rok 2018 je asi 25 %²⁴. Programy zamerané na dekarbonizáciu priemyslu by výrazne prispeli k dosiahnutiu cieľa uhlíkovej neutrality na Slovensku. Tieto programy by mali byť zároveň zamerané na najväčších emitentov emisií spomedzi priemyselných podnikov tak, aby bol dosiahnutý čo najväčší efekt v čo najkratšom čase.

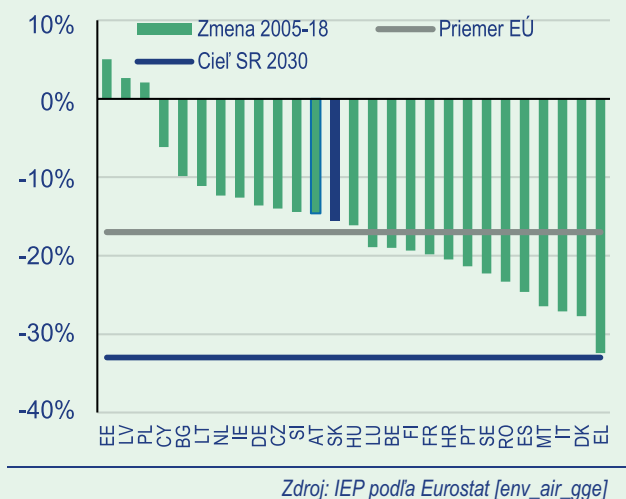
²² Cieľ je stanovený prepočtom čiastkových cieľov zo Stratégie environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 pre znižovania emisií pre sektory ETS (43 %) a mimo ETS (20 %) oproti roku 2005, čo predstavuje pokles o 53 % oproti roku 1990.

²³ 23 krajín EÚ s dostupnými dátami a Spojené kráľovstvo, Nórsko a Švajčiarsko.

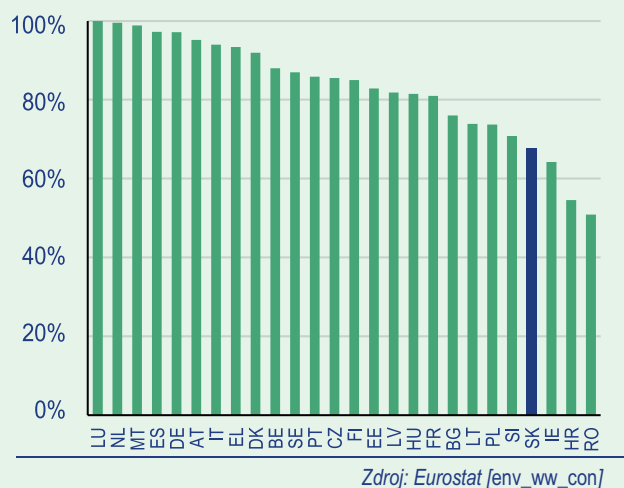
²⁴ Na základe dát z Eurostatu (Air emissions accounts by NACE Rev. 2 activity). Vyšší podiel emisií skleníkových plynov priemyslu na Slovensku je spôsobený vyšším podielom priemyslu v slovenskej ekonomike ako takej a zároveň nižším podielom emisií skleníkových plynov energetického odvetvia v porovnaní s priemerom EÚ z dôvodu nízkouhlíkového energetického mixu Slovenska.

Odpadové hospodárstvo, čistenie odpadových vôd, znečistenie ovzdušia a ochrana biotopov sú oblasti životného prostredia, kde Slovensko najviac zaostáva. Pre nadpriemerné znečistenie ovzdušia prachovými časticami u nás každoročne predčasne umiera 4 600 ľudí ročne.²⁵ Hoci sa miera recyklácie a pripojenie obyvateľstva na čistiareň odpadových vôd postupne zvyšuje, v prípade miery recyklácie za priemerom EÚ zaostávame o viac ako 10 p.b. a v čistení odpadových vôd až o 25 p.b.²⁶ Necelá polovica útvarov povrchových vôd nedosahuje dobrý ekologický potenciál a len pätina druhov a tretina biotopov európskeho významu má priaznivý stav.²⁷ Ani jeden slovenský národný park ako celok nespĺňa kritériá IUCN pre národné parky, teda podmienku prevahy území nenarušených ľudskou činnosťou. Na Slovensku sa momentálne nachádza 1 817 environmentálnych záťaží, z toho iba 808 je sanovaných. Ich sanácia sa odhaduje rádovo na miliardy eur, preto záťaž predstavujú najväčší investičný dlh v oblasti životného prostredia.

Graf 11: Zmena v množstve emisií skleníkových plynov

Graf 12: Pripojenie obyv. k čistiarnam odpadových vody (2017 alebo posledný dostupný údaj)

Systém odpadového hospodárstva stagnuje a potrebuje výraznú reformu, ktorá priblíži Slovensko k obehovej ekonomike. Kým miera skládkovania v EÚ je približne 24 %, Slovensko posiela na skládky stále viac ako 50 % komunálneho odpadu.²⁸ Miera recyklácie sa síce od roku 2005 takmer stonásobila, do veľkej miery za to môže zmena vykazovania a iba v menšej miere skutočný rozvoj recyklácie. Z podobných dôvodov narástlo aj množstvo vyprodukovaného odpadu na obyvateľa, ktoré sa začalo približovať európskemu priemeru. Prechod na obehové hospodárstvo má veľký potenciál pri znižovaní emisií v priemysle.

Z rovnakého množstva materiálov Slovensko vyrobí výrazne nižšiu hodnotu, než je priemer EÚ. Aj keď je materiálová intenzita slovenskej ekonomiky len o niečo nižšia ako európsky priemer, zdrojová efektivita je na úrovni 60 % výkonu EÚ. Slovensko je jednou z najpriemyselnejších krajín EÚ, je vysoko závislé na automobilovom priemysle a má dlhodobo nadpriemernú energetickú náročnosť ekonomiky. Motivácie na prechod k zelenej ekonomike sú dnes ale nedostatočné, lebo v pomere k HDP boli výnosy z environmentálnych daní v roku 2018 nižšie než v roku 1994. Naopak fosílna palivá sú v mnohých prípadoch stále dotované alebo daňovo zvýhodnené. Jedným z pilierov prechodu na zelenú ekonomiku je preto daňová reforma uplatňujúca princíp „znečisťovateľ platí“.

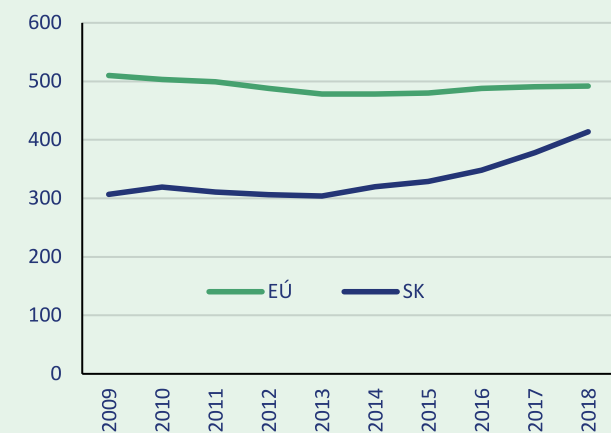
²⁵ <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2019>. Vplyv prostredia na zdravotný stav obyvateľstva a identifikácia potrebných reforiem je súčasťou tejto kapitoly a nie kapitoly Zdravie.

²⁶ Eurostat [CEI_WM011] a [env_ww_con]

²⁷ <https://www.enviroportal.sk/indicator/detail?id=401> a <https://www.enviroportal.sk/indicator/detail?id=183>

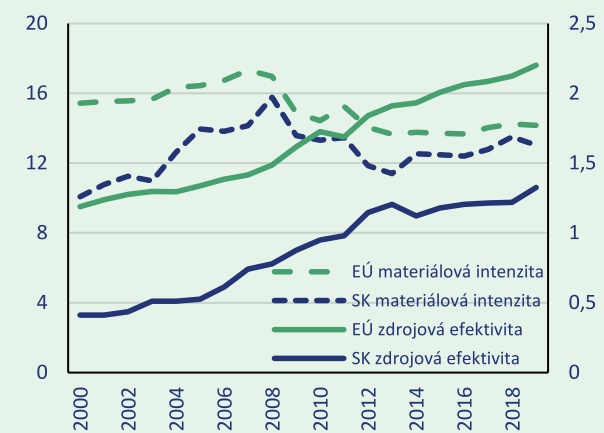
²⁸ Eurostat [T2020_RT110] a [T2020_RT120]

Graf 13: Množstvo vyprodukovaných komunálnych odpadov (kg/obyv.)

Zdroj: Eurostat [env_wasgen]

Graf 14: Materiálová intenzita (tony/obyv.) a zdrojová efektívnosť (eur/kg)

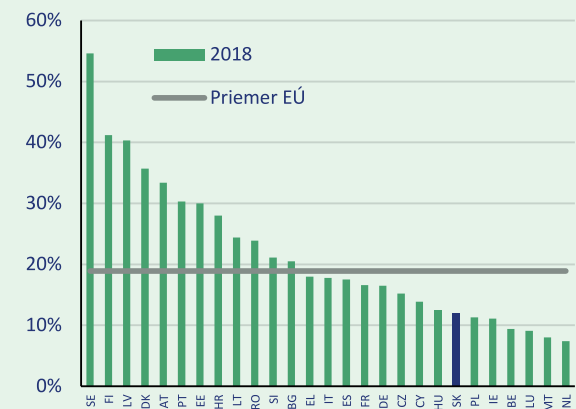
Zdroj: Eurostat [env_ac_mfain] a [env_ac_rp]

Systém podpory OZE a KVET nie je efektívny, energetickú reguláciu je potrebné zmodernizovať. Existuje riziko, že SR nesplní cieľ podielu OZE na hrubej konečnej energetickej spotrebe do roku 2020 a malí výrobcovia stále čelia bariéram vstupu na trh. Splnenie 19,2 % cieľa bude veľmi náročné aj vzhľadom k tomu, že všetkým subjektom končí podpora pred 2030. Pre ďalší rozvoj OZE bude potrebné zvyšovať ich využitie v elektroenergetike a teplárstve a investovať do flexibility prenosových sústav, skladovania energie a projektov inteligentnej distribúcie. Nadmerná energetická regulácia spolu s vysokými sieťovými poplatkami zvyšujú ceny elektriny pre priemysel a znižujú tak konkurencieschopnosť podnikov. Pre sektor vykurovania a chladenia zároveň platí záväzný cieľ zvýšenia podielu OZE 1,1 (resp. 1,3) p.b. vyjadrený ako ročný priemer za 2021-2025 a 2026-2030.

Komplexná obnova budov spolu s modernizáciou teplárstva poskytujú veľký priestor pre znižovanie emisií skleníkových plynov. Iba 25 % verejných budov bolo obnovených²⁹, obnova rodinných domov napreduje len pomaly a často ide o čiastkové riešenia nepokrývajúce komplexný potenciál zvyšovania energetickej efektívnosti. Pri centrálnom zásobovaní teplom sa prejavujú vysoké distribučné straty spolu so zastaranými procesmi výroby tepla z emisne náročných a neefektívnych zdrojov, ako napríklad uhlie. Existuje priestor pre ich náhradu za kombináciu OZE, plynu ako tranzitného paliva a technológií na uskladnenie tepla. Zároveň je potrebné zabezpečiť diverzifikáciu zdrojov tepla smerom k obnoviteľným zdrojom, zmenu rozvodnej sústavy a inteligentné riadenie. Po ukončení spaľovania uhlia je na Hornej Nitre priestor pre transformáciu teplárstva.

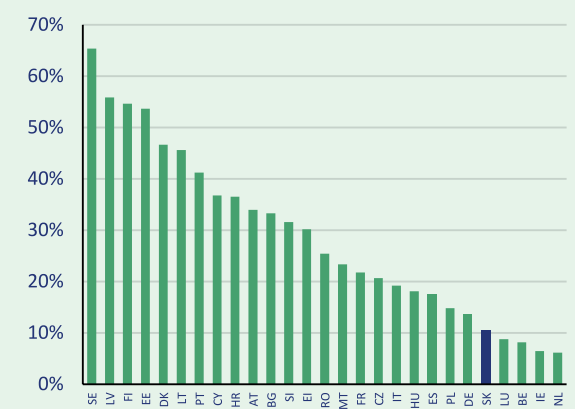
²⁹ Budovy pre budúcnosť (2017): Program budovy 2050: Správa o stave budov na Slovensku.

Graf 15: Podiel OZE na energetickej spotrebe³⁰

Zdroj: Eurostat [T2020_31]

Graf 16: Podiel OZE v sektore vykurovania a chladenia

Zdroj: Eurostat [nrg_ind_ren]

Slovensko má tretie najvyššie priemerné koncentrácie prachových častíc v ovzduší v EÚ. Síce sa kvalita ovzdušia na Slovensku v ostatných rokoch významne zvýšila, na Slovensku je stále viac ľudí vystavených znečisteniu ovzdušia než v EÚ. Až 17,5 % obyvateľstva bolo v roku 2017 vystavených nadmerným koncentráciám PM 2,5 a 24,2 % koncentráciám prachových častíc PM10.³¹ Podľa údajov SHMÚ až 86 % prachových častíc pochádza z malých zdrojov, najmä domácností. Vyše 110 tisíc domácností stále kúri tuhými palivami, ktoré by mohli byť nahradené šetrnejšími kotlami. Významný objem škodlivín je vypúšťaný dopravnými prostriedkami. Najväčšie zastúpenie medzi exhalátmi z dopravy majú oxidy dusíka, ktoré majú o to škodlivejší efekt, že sú vypúšťané pri zemi a hlavne v mestách. Napriek sprísňujúcim sa limitom produkujú dieselové autá viac oxidov dusíka ako benzínové.

Podiel železničnej dopravy je na Slovensku v porovnaní s EÚ nízky, situáciu zhoršuje rastúca automobilizácia. Využitie ekologickej železničnej dopravy na Slovensku (697 km/obyvateľa/rok) výrazne zaostáva za priemerom EÚ (941 km najazdenými na obyvateľa ročne). Miera automobilizácie na Slovensku za posledných 10 rokov vzrástla o 46 %, stále však zostáva jedna z najnižších v Európe (425 oproti 511 autám na 1000 obyvateľov) a je pravdepodobné, že aj v budúcnosti bude negatívne ovplyvňovať využívanie verejnej dopravy. Okrem udržania kvality a modernizácie cestnej siete je preto kľúčové zamerať sa na zvýšenie atraktivity alternatívnych druhov verejnej dopravy, zlepšovanie jej ponuky a efektívnejšie plánovanie investícií do železničnej a celej verejnej dopravy.

Riadenie investícií do dopravnej infraštruktúry doposiaľ na Slovensku zlyháva, pripravuje sa naraz priveľa projektov bez prioritizácie³² a často sa preferujú nákladné a relatívne menej efektívne technické riešenia. Slovensko má v porovnaní s krajinami z EÚ 15 menej diaľnic a rýchlostných ciest, čo je typické pre konvergujúce krajiny, avšak tempo výstavby je pomalé. Súčasný zásobník dopravných projektov (20+ mld. eur) je nerealistický aj v porovnaní s vyspelými ekonomikami.

V železničnej infraštruktúre sú dlhodobo preferované nákladné a relatívne menej efektívne modernizácie transeurópskych koridorov vo výrazne vyšších parametroch než legislatívne požiadavky. Tieto projekty zvyšujú atraktivnosť siete len pomaly. Zdroje je potrebné investovať predovšetkým do rekonštrukcií a menej náročných modernizácií najviac využívaných tratí, ktoré obslúžia významne väčšiu časť obyvateľstva.

³⁰ Slovensko má dostatok elektriny, po spustení nových jadrových kapacít bude dlhodobým exportérom. Po Francúzsku máme druhý najvyšší podiel elektriny z jadra (54 %).

³¹ Eurostat [SDG_11_50]

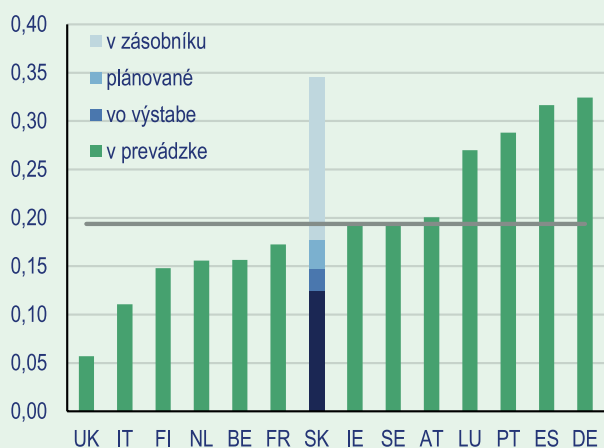
³² Reforma riadenia verejných investícií je prioritný reformný balík vo Fiškálnych reformách. Základom je „zero-based budgeting“, uplatňovanie vyhodnocovania hodnoty za peniaze a vytvorenie realistického zásobníka investičných projektov vo všetkých oblastiach rozvoja krajiny.

Nevyhnutná je aj automatizácia riadenia dopravy, ktorá zvýši bezpečnosť a zníži dnes neudržateľné finančné nároky na prevádzku tratí. Vybudovanie infraštruktúry kombinovanej dopravy a jej podpora pomôže presunu diaľkovej nákladnej dopravy z ciest na železnice. V dopravnej infraštruktúre je potrebné určiť priority, ktoré zohľadnia naliehavé problémy existujúcej infraštruktúry, environmentálny a spoločenský prínos. Znižovanie negatívnych vplyvov na životné prostredie v súlade s európskou legislatívou dosiahne verejná podpora elektrifikácie železníc, podpora budovania infraštruktúry a výmeny vozidiel pre alternatívne zdroje energie a rozširovanie dráhovej mestskej dopravy.

Záujem o verejnú dopravu napriek rastúcim výdavkom stagnuje. Reforma verejnej dopravy zefektívni jej financovanie, zvýši jej atraktivitu a využívanie. Vo verejnej doprave chýba integrácia medzi vlakmi, autobusmi a mestskou dopravou, ktorá by garantovala rýchle a časté spojenia schopné konkurovať osobným automobilom. Na národnej a regionálnej úrovni je nevyhnutné vypracovať integrované plány dopravnej obslužnosti vychádzajúce z najlepšej zahraničnej praxe a zohľadňujúce potenciál presunu cestujúcich z áut do vlakov, autobusov a mestskej dopravy. Tieto plány budú zároveň podkladom pre ciele plánovanie nových investícií do vozidiel a infraštruktúry, železničných staníc a prestupných terminálov. Nevyhnutnosťou bude zachovať a zlepšovať stav koľajovej infraštruktúry. Zjednotenie, resp. lepšia koordinácia objednávaní a financovania dopravy, ktoré je dnes fragmentované medzi štát, kraje a mestá, umožní lepšie a celoplošne integrovať verejnú dopravu.

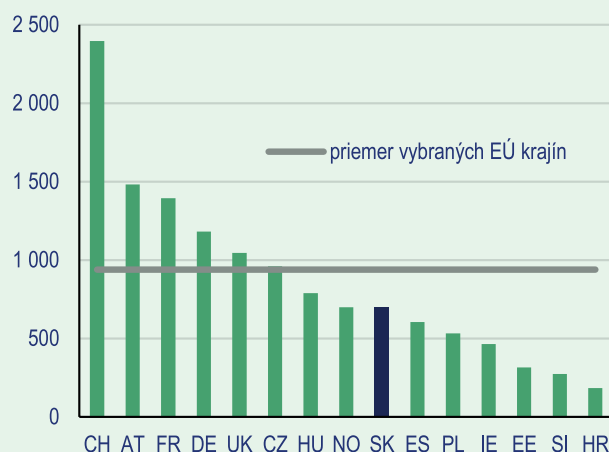
Nemotorové formy dopravy môžu výrazne odbremeniť mestá a obce od automobilovej premávky. Cyklistika je na Slovensku dlhodobo považovaná len za doplnkový alebo rekreačný druh dopravy, nie za reálnu alternatívu na každodennú dochádzku do práce, škôl alebo za službami na krátke vzdialenosti. Chýba dostatočné financovanie a koncepčné plánovanie rozvoja cyklistickej infraštruktúry v mestách tak, aby sa vytvorili ucelené mestské siete cyklotrás s dostatkom stojísk. Výstavba cyklotrás môže pomôcť aj odsun časti automobilovej dopravy z centier miest na novobudované obchvaty, čím sa zároveň zvýši kvalita ovzdušia v mestách.

Graf 17: Dĺžka diaľnic k populácii*, 2016 (km/1000 ob.)

* SK vrátane rýchlostných ciest
Zdroj: Eurostat, NDS MDV SR

Graf 18: Kilometre najazdené vlakom na obyvateľa, 2018

* priemer vrátane UK, NO, CH a bez MT, CY, BE a IE
Zdroj: Eurostat, spracované MF SR

Hlavné strategické politiky a iniciatívy v životnom prostredí, energetike a doprave do roku 2030

1. Energetická efektívnosť

Slovensko ostáva, najmä vzhľadom na štruktúru priemyslu, jedným z energeticky najnáročnejších hospodárstiev, pretože spotrebuje takmer o 80 % viac energie na HDP ako priemer EÚ. Okrem toho máme vysoký podiel verejných budov v nevyhovujúcom stave (75 %), ktoré vyžadujú rekonštrukciu, prioritne formou garantovaných energetických služieb. Prebehne komplexná renovácia verejných budov a súkromných domov, do schémy podpory budú zahrnuté aj malé a stredné podniky (MSP). Súčasťou komplexnej obnovy bude výmena neefektívnych kotlov na tuhé palivá, zatepľovanie, či budovanie chladiacich systémov, aplikácie moderných fasádnych prvkov, prípadne inštalácie solárnych panelov. Väčšina teplární prejde v rokoch 2021-25 na plyn a biomasu v udržateľnom objeme. Energetickú efektívnosť v sektore teplárstva zvýšia zrekonštruované rozvody.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2026: 1 850 mil. eur

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2022: Zjednodušenie a rozšírenie schémy Zelená domácnostiam a Bývajte úsporne, so zahrnutím MSP	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Priemerné koncentrácie PM _{2,5} v ovzduší, ktorým je obyv. vystavené
Míľnik 2: do 2024: Realizované investície do výmeny kotlov	Cieľ 1: do 2024: znížiť priemerné koncentrácie PM _{2,5} v ovzduší, ktorým je vystavené obyvateľstvo z úrovne 17 na 13 µg/m ³
Míľnik 3: do 2026: Realizované investície do komplexnej renovácie najmä verejných budov cez GES	Cieľ 2: Počet obnovených budov/domov kumulatívne 5 000 do roku 2022, 15 000 do roku 2024, 25 000 do roku 2026, s dôrazom na verejné budovy
Míľnik 4: do 2026: Zníženie objemu tepla vyrobeného z uhlia	Cieľ 3: Počet domácností s vymeneným kotlom kumulatívne 15 000 do roku 2022, 40 000 do roku 2024 a 80 000 do roku 2026
	Cieľ 4: Zníženie podielu tepla vyrobeného z uhlia oproti roku 2019 do roku 2024 o 40 % a do roku 2026 o 70 %

2. OZE a energetická regulácia

Slovensko na jednej strane zaostáva pri plnení cieľa na zvýšenie podielu OZE do 2020 na úrovni 14 %, na druhej strane však súčasný systém podpory OZE zvyšuje ceny elektrickej energie.

Pre zlepšenie stavu budú prijaté nevyhnutné zmeny v energetickej regulácii záväzne vyplývajúce z Čistej energie pre všetkých Európanov. Bude prijatý záväzný plán aukcií, čím sa vytvorí pozitívny signál pre ďalší rozvoj OZE a dôveru investorov. Popri rozvoji nových zdrojov budú prehodnotené a prípadne predĺžené podporné schémy pre existujúce zdroje. Zváži sa modernizácia a ekologizácia vodných elektrární a nádrží a prehodnotí sa vysporiadanie sporu s Maďarskom ohľadom vodnej nádrže Gabčíkovo. Pre zvýšenie udržateľnosti energetického systému budú pri novorealizovaných projektoch zohľadnené ekonomické ako aj environmentálne aspekty s dôrazom na regulačné nastavenie, ktoré neohrozí väčšiu časť obyvateľstva energetickou chudobou. V rámci regulačnej politiky sa otvorí priestor inováciám s možnosťami pre podporu obnoviteľných zdrojov, či zhodnocovania biologicky rozložiteľného odpadu v súlade s Environmentálnou stratégiou 2030.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2026: 100 mil. eur

Mílniky

Mílnik 1: 2021: Implementácia balíčka opatrení v oblasti Čistej energie pre všetkých Európanov

Mílnik 2: 2021: Prijatie dlhodobého plánu aukcií do roku 2030 (zákon č. 309/2009)

Mílnik 3: 2022: Prijatie dodatku k regulačnej politike ÚRSO v sieťových odvetviach a novely vyhlášok ÚRSO ohľadne výkonu cenovej regulácie

Mílnik 4: 2024: Integrácia OZE a zvyšovanie ich kapacít

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Podiel OZE na hrubej konečnej spotrebe energie %

Cieľ 1: do roku 2024: zvýšiť podiel OZE na hrubej konečnej spotrebe energie zo súčasných 11,9 % na 15,5 %

Cieľ 2: do roku 2026: Novoinštalovaná kapacita OZE v objeme 800 MW

3. Energetická infraštruktúra

Slovensko potrebuje akcelerovať presadzovanie inteligentných riešení v energetike tak v oblasti regulácie ako aj budovania energetickej infraštruktúry, či skladovania a podpory alternatívnych zdrojov energie nevynímajúc. Hlavne v elektroenergetike siete nie sú pripravené na vyšší podiel OZE. Príkladmi inteligentnej distribúcie môžu byť projekty ACON a InGrid.

Podporia sa inteligentné metódy prevádzky a rozvoja energetickej infraštruktúry (napr. smart asset management) ako aj inteligentné riešenia na rozvoj a integráciu hráčov tzv. novej energetiky do energetického trhu s cieľom dekarbonizácie, decentralizácie a digitalizácie energetiky. Tieto aktivity budú realizované v kontexte sektorovej integrácie, ktorá popri renovačnej vlne tvorí základný element Európskej zelenej dohody a EÚ plánu obnovy.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2026: 200 mil. eur

Mílniky

Mílnik 1: 2022: Analytické vyhodnotenie možností a výhodnosti zavádzania smart prvkov

Mílnik 2: do 2024: Realizované investície do inovatívnych a smart riešení v energetike

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Primárna energetická spotreba

Cieľ 1: do roku 2024: neodchýliť sa od cieľa energetickej efektívnosti v primárnej energetickej spotrebe

Cieľ 2: do roku 2026: Vytvorená voľná kapacita pre premenlivé OZE v objeme 550 MW

4. Dekarbonizácia priemyslu a podpora alternatívnych palív

Slovenský priemysel sa podieľa približne 50 % na celkových emisiách skleníkových plynov na Slovensku, pričom priemer EÚ za rok 2018 je asi 25 %. Podporné programy pre priemysel ako Inovačný a Modernizačný fond, Fond pre spravodlivú transformáciu urýchlia prechod na nízkouhlíkovú ekonomiku. Emisie v doprave majú rastúci trend. Alternatívne palivá vrátane elektromobility majú potenciál tieto emisie znížiť. Budú podporené investície do nabíjacej infraštruktúry ako aj podpora vozidiel na alternatívne palivá hlavne vo verejnom sektore.

Celková finančná potreba na dekarbonizáciu priemyslu na roky 2021 až 2026: bude doplnená do apríla 2021

Celková finančná potreba na podporu alternatívnych palív pre roky 2021 až 2026: 100 mil. eur

Míľníky

Míľník 1: 2021: Podpora projektov cez Modernizačný fond

Míľník 2: 2021-2023: Podpora projektov cez Fond pre spravodlivú transformáciu

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Emisie skleníkových plynov

Cieľ 1: do 2024: znížiť emisie skleníkových plynov o 24,5 % oproti roku 2005

Cieľ 2: do 2024: znížiť súčasný 50 % podiel emisií priemyslu na celkových emisiách

5. Prechod na obehovú ekonomiku

Miera recyklácie komunálneho odpadu je jedna z najnižších v EÚ a skládkovanie je na Slovensku stále dominantná forma nakladania s odpadom. Ekonomika takto prichádza o významný objem materiálov, ktoré by mohli byť druhotne využité.

Slovensko preto zreformuje systém triedeného zberu, postupne zvýši poplatky za skládkovanie a zavedie povinný množstvový zber zmesového komunálneho odpadu, v rámci ktorého bude vyžívať aj smart riešenia. Krajina bude vyčistená od čiernych skládok a budú zavedené opatrenia na zabránenie ich vzniku. Na prevenciu vzniku odpadu budú v každom okresnom meste zriadené centrá opätovného použitia a na predídanie potravinového odpadu bude zrevi-dovaná potravinárska legislatíva. Vláda prijme stratégiu a cestovnú mapu prechodu na obehovú ekonomiku. V rámci reformy triedeného zberu bude prehodnotená výnimka verejnej správy z participovaní na rozšírenej zodpovednosti výrobcov.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2026: 216 mil. eur

Míľníky

Míľník 1: 2022: Prijatie stratégie a cestovnej mapy prechodu na obehovú ekonomiku

Míľník 2: 2022: Schválenie reformného balíčka zákonov: nový Zákon o obaloch, povinný množstvový zber a postupné zvýšenie poplatkov za skládkovanie

Míľník 3: 2025: Vybudovanie centier opätovného použitia

Míľník 4: 2026: Odstránenie prioritných čiernych skládok na Slovensku

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Miera recyklácie komunálneho odpadu

Cieľ 1: do 2024: zvýšiť mieru recyklácie komunálneho odpadu z dnešných 39 % na 50 % (resp. na 55 % do 2026)

6. Posilnenie ochrany prírody, podpora mäkkého turizmu a rozvoj regiónov

Slovensko dobuduje sieť chránených území NATURA 2000 a národné a prírodné parky na Slovensku budú vyzónované, v rámci čoho dôjde k majetkovému vyrovnaníu so súkromnými vlastníckmi. Pozemky v treťom a vyššom stupni ochrany prejdú zo správy rezortu pôdohospodárstva pod orgány ochrany prírody. Zároveň Slovensko dobuduje sieť chránených území NATURA 2000 a národné a prírodné parky na Slovensku budú vyzónované, v rámci čoho dôjde k majetkovému vyrovnaníu so súkromnými vlastníckmi. Pozemky v treťom a vyššom stupni ochrany prejdú zo správy rezortu pôdohospodárstva pod orgány ochrany prírody.

Zároveň sa systém ochrany prírody zreformuje a kapacitne i kompetenčne sa posilní Štátna ochrana prírody a správy chránených území, ktoré budú transformované. Bude realizovaná obnova degradovaných biotopov.

Viac ako tretina stromov na Slovensku je vo vysokom stupni defoliácie a intenzita ťažby dreva je dlhodobo vyššia než v ostatných krajinách OECD a za posledných 10 rokov je jej trend rastúci. Kysuce, Orava a spišsko-tatranská oblasť sú oblasťami s dlhodobo najhorším zdravotným stavom lesov. Hospodárstvo v chránených územiach sa preto preorientuje z intenzívnej ťažby dreva na prírode blízke obhospodarovanie a mäkký turizmus, čo si bude vyžadovať rozvojový plán spojený s investíciami do rozvoja regiónov, okrem iného aj na budovanie turistických trás, cyklotrás, atrakcií - či infraštruktúry pre prírode blízke obhospodarovanie lesov.

Nedostatočná ochrana sa netýka len chránených území, ale celej krajiny. Slovensko stále nemá implementovaný Dohovor o krajine. Bude preto prijatý Zákon o krajinnom plánovaní, ktorý bude podporovať udržanie krajinných štruktúr, čo bude mať zásadný význam na ekologickú stabilitu a ochranu biodiverzity. Pri územnom rozhodovaní a stavebnom konaní sa tak bude zohľadňovať aj vplyv na krajinu.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2026: 581 mil. eur

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: 2021: Delimitácia pozemkov v treťom a vyššom stupni ochrany: presun pod správu orgánov ochrany prírody Míľnik 2: 2023: Schválenie novelizácie Zákona o ochrane prírody a nového Zákona o krajinnom plánovaní Míľnik 3: 2025: Zonácia národných a prírodných parkov na Slovensku Míľnik 4: 2025: Rozvoj regiónov: implementácia plánov rozvoja regiónov v chránených oblastiach Míľnik 5: 2026: Spoplatnenie vstupov do vybraných národných a prírodných parkov a chránených území	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Podiel bezzásahových území na rozlohe SR Cieľ 1: do 2024: zvýšiť podiel bezzásahových území na rozlohe SR na 3,4 % a 4,1 % (do 2026) Cieľ 2: do 2026: získať dodatočný zdroj na investície do rozvoja regiónov a na ochranu národných parkov a chránených území v objeme 6 mil. eur zo spoplatnenia vstupov do vybraných národných parkov a chránených území

7. Slovensko pripravené na zmenu klímy a boj proti nedostatku vody

Do roku 2030 sa očakáva zvyšovanie priemerných teplôt v každom ročnom období a v dôsledku zmeny klímy zvýšený výskyt extrémnych udalostí, na ktoré je nutné sa pripraviť. Slovensko bude preto budovať prírode blízke protipovodňové opatrenia a renaturalizovať vodné toky vrátane meandrov, lužných lesov, mokradí a iných vodných prvkov. Veľkou výzvou bude aj nedostatok vody, čo si vyžaduje zvýšenie efektivity jej využívania. Preto je nutné spraviť výrazný pokrok v dostupnosti a efektívite prevádzky infraštruktúry, ako sú vodovody, či pripojenie na čistiarne odpadových vôd. Pre zmiernenie tempa zmeny klímy je potrebné zavádzať opatrenia zamerané na obmedzovanie množstva vypúšťaných skleníkových plynov do ovzdušia a zvyšovať záchyty uhlíka. Slovensko bude realizovať opatrenia na lepšie prispôbenie sa dôsledkom zmeny klímy, ako sú napríklad zvyšovanie rozlohy i dostupnosti zelene v mestách, budovanie zelených striech, či zvyšovanie zachytávania a využívania zrážkovej vody.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2026: 1 861 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: 2021: Schválenie prioritizácie protipovodňových opatrení s dôrazom na prírode blízke opatrenia

Míľnik 2: 2022: Prijatie plánu výstavby zelených striech

Míľnik 3: do 2026: Investície do budovania prírode blízky protipovodňových opatrení a vodozádržných opatrení vrátane zelenej obnovy meandrov, lužných lesov, mokradí a iných vodných prvkov

Míľnik 4: do 2026: Realizované investície do budovania kanalizácií a vodovodov

Míľnik 5: do 2026: Zvýšenie rozlohy i dostupnosti zelene v mestách

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:

Podiel pripojených obyvateľov k čistiarniam odpadových vôd

Cieľ 1: do 2024: Zvýšenie počtu chránených obyvateľov pred povodňami o 15 000 o ďalších 12 000 do roku 2026

Cieľ 2: do 2026: 451 tisíc novo pripojených obyvateľov k čistiarniam odpadových vôd

Cieľ 3: do roku 2024: Zvýšiť podiel zelene na rozlohe krajských miest (okrem mestských lesov) na 2 % a do roku 2026 až na 2,7 %

8. Odstránenie najrizikovejších environmentálnych záťaží a boj proti environmentálnej kriminalite

Na Slovensku máme momentálne 1 817 environmentálnych záťaží, z čoho je 310 potvrdených, 932 pravdepodobných environmentálnych záťaží a 808 sanovaných, resp. rekultivovaných lokalít. Pováčšine ide o územia kontaminované priemyselnou, vojenskou, banskou, dopravnou a poľnohospodárskou činnosťou, ale aj nesprávnym nakladaním s odpadom.

Slovensko preto stanoví prioritizáciu riešenia environmentálnych záťaží, na základe ktorej bude realizovať sanáciu najviac prioritných záťaží. Na efektívnejšiu realizáciu bude zriadený inovačný a technologický klaster a chemicko-technologické centrum na odstraňovanie environmentálnych záťaží.

Aby sa predišlo vzniku budúcich environmentálnych záťaží a iných problémov, pripraví sa program efektívneho boja s environmentálnou kriminalitou a budú posilnené kapacity i kompetencie Slovenskej inšpekcie životného prostredia (SIŽP), ktorá tak bude vedieť efektívnejšie vymáhať plnenie povinností.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2026: 1 407 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: 2021: Posilnenie kapacít i kompetencií SIŽP

Míľnik 2: 2023: Zriadenie inovačného a technologického klastra a chemicko-technologického centra na odstraňovanie environmentálnych záťaží

Míľnik 3: 2026: Sanácia záťaží s dôsledným uplatňovaním princípu znečisťovateľ platí

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:

Počet začatých sanácií environmentálnych záťaží

Cieľ: do 2026: 276 začatých sanácií environmentálnych záťaží

9. Efektívne investície v doprave

Efektívny, finančne udržateľný a dlhodobý plán rozvoja dopravnej infraštruktúry bude postavený na jasných prioritách a bude viesť k výberu najviac potrebných a účelných projektov. Prioritou budú rekonštrukcie najviac využívaných ciest a železníc, odstraňovanie kapacitných problémov, rozvoj transeurópskej dopravnej siete a rozvoj kombinovanej dopravy. Prioritou je tiež znižovanie negatívnych vplyvov dopravy na životné prostredie elektrifikáciou železníc

a mestskej hromadnej dopravy, zavádzaním a budovaním infraštruktúry pre alternatívne zdroje energie v doprave, zlepšovaním infraštruktúry pre mestskú a prímestskú cyklistickú dopravu vrátane odsunu časti automobilovej dopravy z centier miest na novobudované obchvaty.

Úprava zastaraných a neaktuálnych predpisov, noriem a legislatívy pre projektovanie dopravnej infraštruktúry zefektívni ich technické riešenia, zvýši ich prínosy a zníži náklady. Výrazné zrýchlenie prípravy umožní zmeny zákonov o územnom plánovaní a výstavbe, posudzovaní vplyvov na životné prostredie a verejnom obstarávaní.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2026: 9 094 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: 2021: Vypracovanie plánov priorít pre rozvoj cestnej, železničnej a cyklistickej infraštruktúry a mestskej hromadnej dopravy

Míľnik 2: 2022: Aktualizácia stavebného zákona, zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a zákona o verejnom obstarávaní, technických predpisov a noriem pre efektívnejšiu výstavbu a prípravu dopravnej infraštruktúry

Míľnik 3: 2023: Výstavba a modernizácia dopravnej infraštruktúry podľa nových pravidiel

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Pomer prínosov a nákladov investičných projektov (BCR)

Cieľ: do roku 2024: dosiahnuť pomer prínosov a nákladov investičných projektov (BCR) na úrovni 2

10. Atraktívna verejná doprava

Pre zvýšenie atraktivity verejnej dopravy je nutné optimalizovať jej sieť, zlepšiť intervaly a kvalitu vrátane zabezpečenia nadväzností vlakov a autobusov. To prinesie národný plán dopravnej obslužnosti, ktorý zároveň poslúži ako podklad pre budúce investície do vozidiel, železničných tratí a prestupných terminálov. V prvej etape sa vypracuje východiskový plán koordinácie vlakov a prímestských autobusov na základe jednotných štandardov obsluhy a z neho vychádzajúca optimalizácia osobnej železničnej dopravy aplikovaná do praxe v roku 2021.

Zjednotenie a lepšie koordinovanie financovania, objednávanie a plánovania verejnej dopravy Národnou dopravnou agentúrou, resp. regionálnymi integrátormi, umožní optimalizovať koordináciu vlakov s autobusmi a systémovo zjednotiť cestovné a zľavy. Za týmto účelom sa vypracuje a od roku 2023 implementuje druhá etapa národného plánu dopravnej obslužnosti a zavedie jednotná tarifa. V ďalších etapách bude v spolupráci s mestami a obcami podobne integrovaná aj mestská doprava.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2026: 300 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Vypracovanie 1. etapy národného plánu dopravnej obslužnosti a optimalizácie osobnej železničnej dopravy

Míľnik 2: do 2022: Prijatie nového zákona o verejnej doprave a zabezpečenie jednotného financovania a objednávanie verejnej dopravy

Míľnik 3: do 2023: Koordinácia vlakov a autobusov a zjednotenie cestovného

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Počet kilometrov najazdených vlakom na obyvateľa

Cieľ: do roku 2024: zvýšiť počet kilometrov najazdených vlakom na obyvateľa na úroveň priemeru EÚ zo súčasných 697 km na 941 km/obyv.

Trh práce a sociálna udržateľnosť

3. Trh práce a sociálna udržateľnosť

Dlhoročnou hlavnou výzvou trhu práce zostáva podľa špecifických odporúčaní pre Slovensko zamestnanosť znevýhodnených skupín. Pandémia koronavírusu po rokoch pozitívneho vývoja na trhu práce môže tento problém ešte viac prehĺbiť. Hlavným cieľom Slovenska do roku 2030 je zvýšiť participáciu nízkokvalifikovaných ľudí na úroveň priemeru krajín EÚ. Na podporu zamestnanosti žien sa podiel detí do troch rokov v akejkoľvek podobe formálnej starostlivosti zvýši na úroveň priemeru krajín V3. Výsledky na trhu práce vplyvajú na riziko chudoby domácnosti. Do roku 2030 sa v súlade s cieľmi trhu práce zníži chudoba detí rodičov s nízkym vzdelaním na úroveň krajín EÚ. Aktivácia znevýhodnených skupín pomôže zmierniť nesúlad medzi dopytom a ponukou na trhu práce. Opatrenia zamerané na rekvalifikáciu, získavanie zručností a podporu mobility pracovnej sily zo zahraničia a medzi regiónmi Slovenska pomôžu tento nesúlad ešte viac znížiť.

Výsledkové a výstupové indikátory pre trh práce a sociálnu udržateľnosť

		2015	2016	2017	2018	2019	Cieľ 2024	Cieľ 2030
Počet pracujúcich na 100 obyvateľov (domáca zamestnanosť na populácii)	SK	41,8	42,7	43,6	44,4	44,9	Priemer EÚ	Top 10 EÚ
	EÚ	44,5	45,0	45,7	46,2	46,6		
Zamestnanosť ľudí s nízkym vzdelaním (% populácie 20 - 64 ročných, ISCED 0-2)	SK	33,2	35,9	37,3	36,4	36,1	43,7	Priemer V3
	EÚ	51,7	52,5	53,9	55,0	55,7		
Dlhodobá nezamestnanosť (% aktívneho obyvateľstva nad 15 rokov)	SK	7,6	5,8	5,1	4,0	3,4	Priemer EÚ	Priemer EÚ
	EÚ	4,5	4,0	3,4	2,9	2,5		
Podiel detí vo formálnej starostlivosti³³ (% vo vekovej skupine do troch rokov)	SK	1,1	0,5	0,6	1,4	n/a	6,7	Priemer V3
	EÚ	30,3	32,8	34,3	35,1	n/a		
Riziko chudoby/sociálneho vylúčenia detí rodičov s nízkym vzdelaním (% populácie)	SK	94,4	93,1	89,4	84,2	n/a	67	Priemer EÚ
	EÚ	66,3	65,6	62,9	59,3	n/a		
Závažná deprivácia v bývaní pod hranicou rizika chudoby (% populácie)	SK	15,2	16,0	20,7	14,3	n/a	Priemer EÚ	Priemer EÚ
	EÚ	13,3	12,8	10,1	10,5	n/a		

Napriek cyklickému zlepšovaniu v posledných rokoch zostáva dlhodobá nezamestnanosť a nízka zamestnanosť niektorých skupín populácie výzvou slovenského trhu práce³⁴. V rokoch 2018 a 2019 miera nezamestnanosti dosahovala lepšie hodnoty ako priemer krajín eurozóny a EÚ (5,8 % oproti 7,5 % a 6,7 % v roku 2019). Miera dlhodobej nezamestnanosti je napriek výraznému poklesu stále nad priemerom EÚ a aj regionálnych susedov. Takmer 60 % nezamestnaných sa nachádza v dlhodobej nezamestnanosti, pričom len Grécko dosahuje vyššie hodnoty. Pandémia koronavírusu v roku 2020 preruší pozitívny vývoj na trhu práce a prehĺbi štrukturálne problémy. Kvôli prudkému poklesu ekonomického rastu sa očakáva v roku 2020 zvýšenie miery nezamestnanosti na 8,2 %³⁵. Ľudia prídu o prácu najmä vo vybraných sektoroch služieb s nižšou kvalifikovanou pracovnou silou, ale aj v priemysle a stavebníctve.

³³ V Kapitole 4 sa ako výsledkový ukazovateľ sleduje podiel detí v predškolskom vzdelávaní (od 4 rokov po začiatok povinného primárneho vzdelávania) s cieľom poskytnúť všetkým deťom dostatočnú včasnú podporu a eliminovať rozdiely pri vstupe do vzdelávacieho systému. V tejto kapitole indikátor podiel detí vo formálnej starostlivosti vo veku 0 až 2 roky sleduje výsledky žien na trhu práce. Dostatočnými kapacitami sa podporí zosúladienie pracovného a rodinného života a vytvorí priestor pre voľbu žien, pri zapájaní sa na trh práce flexibilnými formami úväzkov.

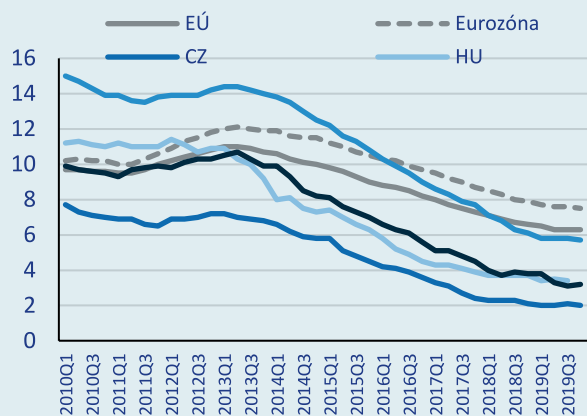
³⁴ Daňový klin pri 50 % priemernej mzdy v hospodárstve je siedmy najhorší spomedzi krajín EÚ – pozri Kapitolu 1. Relatívne vysoký daňový klin tak môže byť prekážkou pri sezónnych prácach a čiastočných úväzkoch prevládajúcich u znevýhodnených skupinách obyvateľstva. Pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva výška daňovo-odvodového zaťaženia jednoznačne vplyva na výsledky na trhu práce.

³⁵ Komentár IFP (2020): Ekonomika zadržiava dych (jún 2020)

Vzhľadom na počet obyvateľov v aktívnom veku je miera zamestnanosti domácej pracovnej sily relatívne nízka. Kým v Česku a Nemecku je to približne 51 a 54 pracujúcich na 100 obyvateľov, na Slovensku je to len približne 45³⁶.

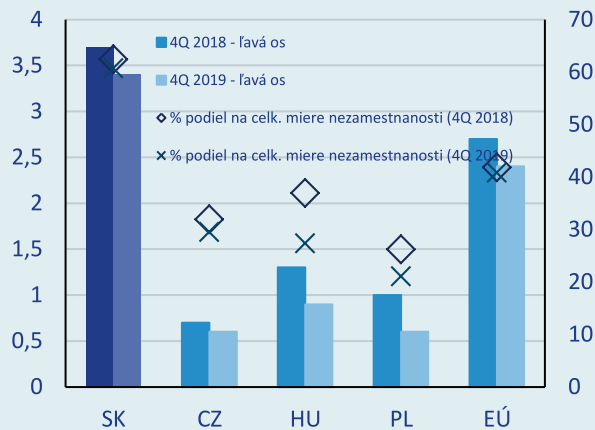
Zaostávanie v počte pracujúcich oproti priemeru krajín EÚ vysvetľuje deficit z pracovnej migrácie a nižšia participácia na trhu práce znevýhodnených skupín (s vplyvom na celkovo nižšiu participáciu na trhu práce oproti najlepším krajinám). Relatívne veľký podiel z domácej pracovnej sily pracuje v zahraničí³⁷. Podľa počtu zdravotne poistených klesol v období rokov 2004 až 2015 počet ľudí na Slovensku o približne 300 tisíc³⁸. Nízky prílev zahraničných pracovníkov tento deficit nedokáže kompenzovať. Napriek takmer päťnásobnému nárastu od roku 2014 dosahuje počet pracovníkov zo zahraničia len 2,7 % z celkovej pracovnej sily. Nižšia miera aktivity v porovnaní s krajinami EÚ prevláda v skupinách nízkokvalifikovaných ľudí, marginalizovaných rómskych komunít (MRK), matiek s deťmi do troch rokov, ale aj v skupine ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím.

Graf 19: Kvartálny vývoj miery nezamestnanosti (% aktívnej populácie, sezónne očistené údaje)

Zdroj: Eurostat (une_rt_q), ŠÚ SR

Graf 20: Dlhodobá nezamestnanosť (v %, 4Q 2018, 4Q 2019)

Zdroj: Eurostat (une_ltu_q), ŠÚ SR

Mobilita pracovnej sily výrazne ovplyvňuje výsledky trhu práce medzi regiónmi. V takmer štvrtine okresov klesla miera nezamestnanosti pod 3 %, všetky sa nachádzajú na západe Slovenska. Napriek rastúcemu počtu zahraničných pracovníkov čelia zamestnávateľi v týchto okresoch nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily. V desiatich okresoch na strednom a východnom Slovensku nezamestnanosť stále zostáva nad 10 %. Trh s bývaním je jedným z faktorov nízkej regionálnej mobility pracovnej sily na Slovensku³⁹. Je charakterizovaný vysokým podielom bytov obývaných vlastníckmi a neexistenciou trhu s regulovaným nájomným bývaním⁴⁰. V regulovanom nájomnom bývaní žije len 1,2 % populácie Slovenska. Podiel populácie žijúcej v bytoch s trhovým nájomom je tiež značne pod priemerom EÚ (7,4 % vs. 20,8 %). Slovensko zároveň patrí ku krajinám s najvyšším počtom mladých ľudí do 30 rokov žijúcich u rodičov.

Od finančnej dostupnosti a polohy bývania závisí prístup k verejným službám a na trh práce. Podpora bývania by mala cieľiť nielen zvýšenie mobility pracovnej sily, ale aj kvalitu bývania a základnej infraštruktúry s dopadom na zdravie populácie. V preľudnenom bývaní nízkej kvality býva na Slovensku 14,3 % ľudí žujúcich pod hranicou rizika chudoby, výrazne viac ako priemer EÚ (10,5 %). K najproblémovjším lokalitám z pohľadu kvality bývania a infraštruktúry patria viaceré koncentrované rómske osídlenia. Slovensku tiež chýba ucelená koncepcia riešenia bezdomovectva.

³⁶ Zdroj: Eurostat [nama_10_pe]

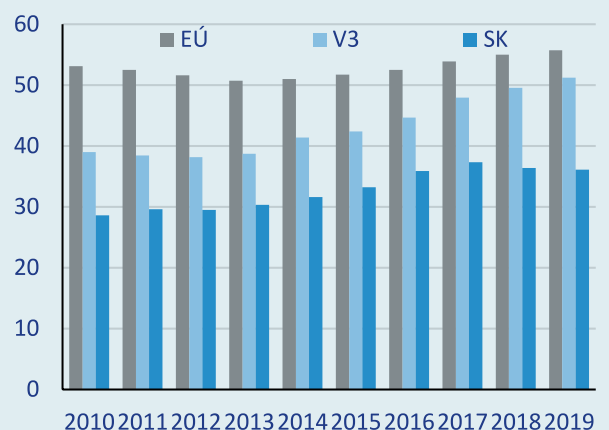
³⁷ Rozdiel medzi celkovým počtom zamestnaných a zamestnaných v domácej ekonomike patrí k najvyšším v EÚ [Eurostat: nama_10_pe].

³⁸ Komentár IFP (2017): Odliv mozgov po slovensky

³⁹ Analýza IFP (2019): V nájme ďalej zájde: Podpora bývania na Slovensku

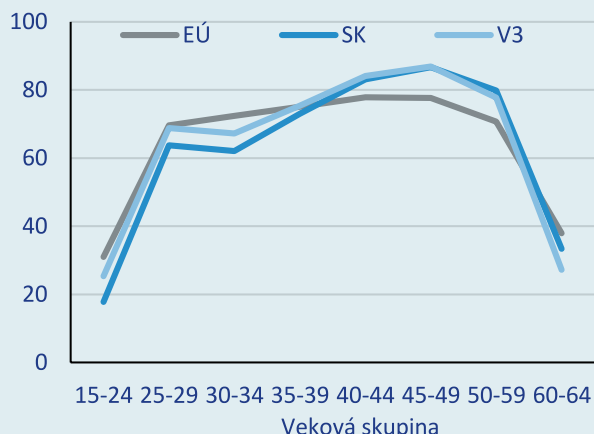
⁴⁰ Zdroj: Eurostat [ilc_lvho02]

Graf 21: Zamestnanosť ľudí s nízkym vzdelaním (% populácie vo veku 20-64 rokov, ISCED 0-2)

Zdroj: Eurostat (lfsa_ergaed), ŠÚ SR

Graf 22: Miera zamestnanosti žien (2019, % populácie)

Zdroj: Eurostat (lfsa_ergan), ŠÚ SR

Miera zamestnanosti znevýhodnených skupín patrí medzi najnižšie v EÚ. Zamestnanosť ľudí bez vzdelania dosahuje len približne polovicu miery zamestnanosti populácie, pričom priemer krajín V3 sa dostal v roku 2019 cez 50 %⁴¹. V krajinách s lepšou praxou dosahuje dokonca vyše 60 % populácie. Napriek ekonomickému rastu v rokoch 2014 až 2019 zostáva zamestnanosť ľudí z MRK na tretinovej úrovni oproti väčšinovej populácii⁴². S lepšou integráciou na trh práce by sa mohlo dodatočne zamestnať približne 3 až 4 % z populácie v produktívnom veku. Miera zamestnanosti žien z dôvodu starostlivosti o deti je nižšia v porovnaní s krajinami EÚ a V3. Napriek podobne dlhej štátnej rodičovskej podpore je v Česku a Maďarsku výrazne vyšší podiel detí do troch rokov vo formálnej starostlivosti. Na Slovensku navštevujú jasle menej ako 2 % detí do troch rokov, pričom priemer krajín V3 dosahuje približne 12 %⁴³. Zamestnanosť ľudí s čiastočnou invaliditou, ktorí tvoria približne 4 % populácie v produktívnom veku, dosahuje polovičné hodnoty zamestnanosti populácie.

Služby zamestnanosti necielia dostatočne na zamestnávanie a rekvalifikáciu znevýhodnených skupín. Na výdavky na AOTP vynakladá Slovensko výrazne menej ako priemer krajín EÚ (0,19 % HDP oproti priemeru EÚ 0,4 % HDP). Štruktúra nástrojov je zameraná skôr na podporu dopytu na trhu práce dotovaním pracovných miest ako na efektívnejšie nástroje s prvkami vzdelávania a rekvalifikácie⁴⁴. Počet podporených cez služby zamestnanosti a AOTP v posledných rokoch narástol, ale podiel podporených dlhodobo nezamestnaných zostáva približne na úrovni polovice všetkých podporených účastníkov. Uchádzači o zamestnanie v systéme pomoci v hmotnej núdzi (PHN) a z MRK majú menšiu ako tretinovú účasť na nástrojoch AOTP, s výnimkou aktivačných prác, oproti ostatným uchádzačom⁴⁵.

⁴¹ Podiel populácie s nízkym vzdelaním je na Slovensku nižší ako priemer krajín EÚ, porovnateľný s Českom a Poľskom (zdroj: Eurostat [edat_lfse_03]).

⁴² Komentár IFP (2018): Inklúzia Rómov je celospoločenskou výzvou

⁴³ Podľa národných výkazov sa tento podiel približuje hodnote 7 %. Podľa údajov z národných výkazov bolo v školskom roku 2018/19 v materských školách okolo 8 600 detí do 3 rokov a v zariadeniach starostlivosti o deti do 3 rokov (jasliach) približne 2 670 detí do 3 rokov (ku koncu roka 2018).

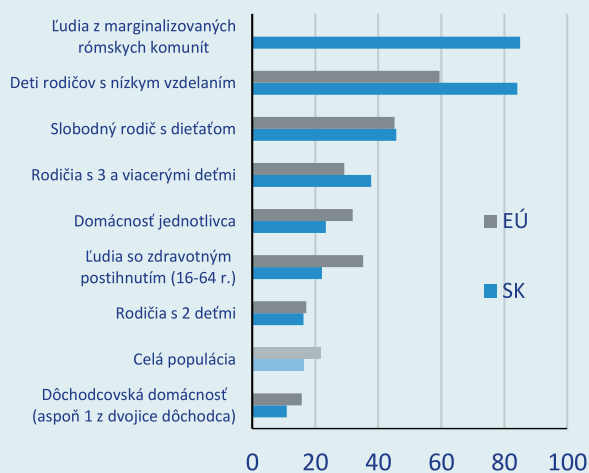
⁴⁴ IFP (2016): Veľa práce na úradoch práce - Efektivita a účinnosť služieb zamestnanosti

⁴⁵ ÚHP (2020): Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením

V dlhodobom horizonte bude Slovensko navyše čeliť riziku automatizácie pracovných miest spojenej so starnutím obyvateľstva. OECD odhaduje, že až tretina pracovných miest na slovenskom trhu práce bude čeliť vysokému riziku automatizácie, čo je najviac spomedzi rozvinutých krajín⁴⁶. Pre zvyšovanie a rekvalifikáciu existujúcej pracovnej sily bude potrebné nastaviť efektívne a účinne nástroje AOTP⁴⁷. Zníženie rizika automatizácie v dlhšom horizonte však možno dosiahnuť najmä vyššou kvalitou vzdelávania na všetkých stupňoch (opatrenia na zlepšenie systému vzdelávania sú rozpracované v kapitole 4).

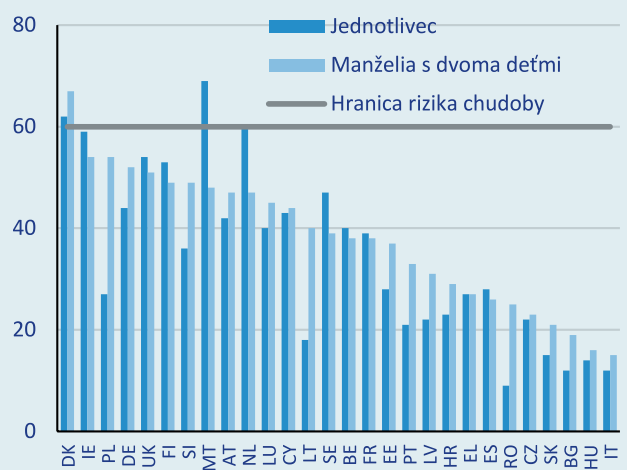
Výsledky na trhu práce vplývajú výrazne na riziko chudoby a sociálneho vylúčenia. V tomto ukazovateli dosahuje Slovensko jednu z najlepších hodnôt v EÚ (16,3 % oproti 21,8 % v EÚ). Niektoré skupiny populácie však kvôli horším výsledkom na trhu práce a nedostatočným príjmom čelia výrazne vyššiemu riziku. Najviac sú chudobou a sociálnym vylúčením ohrození ľudia z MRK, slobodní rodičia a domácnosti s viacerými deťmi. V porovnaní s priemerom v populácii sú viac ohrození aj ľudia so zdravotným postihnutím (22,1 %).

Graf 23: Riziko chudoby a sociálneho vylúčenia (2018, % populácie)

Zdroj: Eurostat (ilc_peps03), ŠÚ SR (EU SILC MRK)

Graf 24: Adekvátnosť minimálneho príjmu (2019, % stredného príjmu domácností)

Zdroj: OECD

Nedostatočné vzdelanie, obmedzený prístup k efektívnym nástrojom integrácie na trhu práce, a v prípade MRK aj diskriminácia zo strany zamestnávateľov, necháva značnú časť ohrozených ľudí odkázaných na sociálnu pomoc. Tá garantuje výrazne nižší minimálny príjem ako obdobná pomoc vo väčšine európskych krajín. Prístup k aktivačným programom nie je na Slovensku garantovaný pre všetkých záujemcov v hmotnej núdzi, závisí skôr na aktivite obce a samospráv. Vo výsledku iba mierne viac ako polovica uchádzačov o zamestnanie v systéme PHN má nárok na aktivačný príspevok, najmä z titulu účasti na aktivačných prácach. Osobitný príspevok v rámci PHN motivuje k práci cez podporu nízkoпрíjmových zamestnancov, nedokáže však zabezpečiť ich dlhodobé ukotvenie v zamestnaní. Aj z nedostatočnej aktivácie zostáva príjem rodín v hmotnej núdzi výrazne pod hranicou rizika chudoby v porovnaní s inými krajinami. Príjem najchudobnejších rodín s deťmi zostáva po získaní rodičovského príspevku nezmenený, nakoľko PHN sa kráti úmerne s jeho výškou.

⁴⁶ Ekonomický prehľad Slovenska 2019

⁴⁷ Na zvyšovanie kvalifikácie novej pracovnej sily na trhu práce a preorientovanie štruktúry ekonomiky na vyššiu pridanú hodnotu sa zameriavajú kapitoly Vzdelávanie a Veda, výskum a inovácie.

Hlavné strategické politiky a iniciatívy na trhu práce a v sociálnej udržateľnosti do roku 2030

1. Nová Stratégia pre integráciu Rómov + Posilnenie koordinačnej úlohy Úradu splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity

Do konca roka 2021 sa pripraví a schválí Stratégia pre integráciu Rómov. Súčasťou budú aj príslušné akčné plány na úrovni aktivít opatrení, termínov a najdôležitejšie zo všetkého finančných alokácii a určení zodpovednosti.

Za účelom poskytovania integrovanej pomoci a efektívnejšej koordinácie programov zameraných na MRK, tak horizontálnej (naprieč jednotlivými projektmi) ako aj vertikálnej (medzi vládou, samosprávami a mimovládnymi organizáciami) sa posilní mandát a administratívne kapacity Úradu splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity. Do úvahy by mohla prísť aj transformácia na Úrad podpredsedkyne vlády po vzore bývalého Úradu podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu. Úrad vypracuje novú stratégiu pre integráciu Rómov a sprevádzajúci akčný plán, ktorý samosprávy povinne reflektujú vo svojich vlastných rozvojových plánoch. Okrem koordinácie by mal byť úradu daný mandát a zdroje na pravidelný zber údajov a monitorovanie pokroku v oblasti ekonomickej a sociálnej integrácie ľudí z MRK.

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: schválenie stratégie a akčných plánov

Míľnik 2: do 2022: posilnenie pozície Úradu splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity (novela zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy).

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Riziko chudoby alebo sociálneho vylúčenia detí rodičov s nízkym vzdelaním

Cieľ: do 2024: znížiť mieru rizika chudoby alebo sociálne vylúčenie detí rodičov s nízkym vzdelaním z 84 % na 67 % dotknutej populácie (polcesta k cieľu priemeru EÚ do 2030)

2. Rozšírenie projektov na podporu integrácie MRK a iných ohrozených skupín (komunitné centrá, Zdravé regióny, terénna sociálna práca, miestna občianska poriadková služba, terénni domovníci)

Programy na podporu integrácie MRK sa rozšíria o obce, v ktorých chýbajú komunitné centrá, zdravé komunity, terénna sociálna práca a miestna občianska poriadková služba.

Obce s prítomnosťou MRK majú prístup k viacerým podporným programom zameraným na zlepšenie prístupu k sociálnej a právnej pomoci, poradenstvu, verejným službám, zdravotnej starostlivosti ako aj preventívnym aktivitám v oblasti zdravia či kriminality. Nie všetky obce plne využívajú možnosti, ktoré tieto programy poskytujú, napriek ich pozitívnemu hodnoteniu. Medzi bariéry účasti niektorých obcí patria finančné podmienky súvisiace s refundáciou nákladov na mzdy zamestnancov, ale aj neochota niektorých predstaviteľov obcí pomáhať tejto cieľovej skupine. V súvislosti s podporou bývania najzraniteľnejších domácností sa na širšie pilotovanie spustí projekt „Terénni domovníci“. Úlohou je pomoc pri obnove priestorov bývania, komunikácia medzi obyvateľmi a inými zúčastnenými stranami.

Rozšírenie pokrytia si okrem dodatočných personálnych výdavkov vyžaduje aj zmenu riadenia niektorých programov. Terénnej sociálnej práci by prospelo zlúčenie dvoch národných projektov do jedného a zavedenie centrálneho modelu riadenia. Riadiaca organizácia by okrem administratívneho a účtovného vedenia programov poskytovala aj metodickú podporu, supervíziu a monitorovanie. Pracovníci by sa stali zamestnancami tejto organizácie, nie obcí, čo by posilnilo ich nezávislosť od miestnej politiky a organizácii by dalo slobodu v rozhodovaní o tom, v ktorých lokalitách rozvíjať svoju činnosť. Zároveň je potrebné ponechať priestor na účasť mimovládnych organizácií v tejto oblasti (napríklad cez zmluvné partnerstvo) a zabezpečiť aby služby zostali prispôsobené lokálnym podmienkam. Finančné prostriedky by sa mali zamerať aj na pravidelný zber údajov na sledovanie úspešnosti integrácie MRK (po vzore EU SILC 2018, ktorý sa špeciálne jednorazovo zameria na zber údajov v MRK).

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2027: 1 027 mil. eur⁴⁸

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2021: nastavenie projektov pre nové programové obdobie	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Riziko chudoby alebo sociálneho vylúčenia detí rodičov s nízkym vzdelaním Cieľ: do 2024: pokrytie všetkých 629 obcí s prítomnosťou MRK V súčasnosti je to: • pri sociálnej práci 376 obcí • pri komunitných centrách 159 obcí • zdravé regióny v 271 obciach • miestna občianska poriadková služba v 151 obciach • terénni domovníci – zatiaľ len pilotný projekt vo Veľkom Krtíši

3. Zvýšenie kapacít pre kvalitnú a dostupnú formálnu starostlivosť o deti do 3 rokov

Dostupnosť a kvalita starostlivosti v ranom detstve sú podstatné pre budúci život znevýhodnených detí. Podporia sa projekty vytvárania kapacít formálnej starostlivosti pre deti vo veku do 3 rokov (vrátane flexibilnejších možností starostlivosti ako sú napr. detské kútiky a opatrovanie priamo u zamestnávateľov, či zariadenia dočasnej starostlivosti). Systém starostlivosti o deti do 3 rokov sa zosúladi s kapacitami rezortu školstva pre staršie deti vrátane regulačného nastavenia.

Vytvorí sa nadrezortná stratégia ranej starostlivosti (vo veku 0 až 3 roky) pre deti v riziku a zavedú sa štandardy ranej starostlivosti, ktoré zdefinujú rozsah a kvalitu starostlivosti pre deti a rodiny v riziku (zdravotne a sociálne znevýhodnené deti, deti z prostredia MRK, deti s ohrozeným vývinom). Následne sa vytvorí systém financovania ranej starostlivosti (tak, aby mohla byť starostlivosť v stanovenom rozsahu a kvalite poskytovaná), integrovaný systém účastníkov poskytovania ranej starostlivosti od detských lekárov, terénnych pracovníkov až po podporné centrá.

⁴⁸ Vráťane predbežného odhadu alokácie zdrojov EŠIF na oblasť inklúzie MRK.

Podporí sa tiež poskytovanie ranej starostlivosti deťom do 3 rokov žijúcim v prostredí MRK (podľa vzoru projektu „Omama“). Program bude zahŕňať návštevu rodín s deťmi vo veku 0 až 3 roky vyškolenými pracovníčkami z komunity, ktoré sa s deťmi a ich rodičmi (najčastejšie matkami) budú venovať rôznym hrám a aktivitám zameraným na psycho-sociálnu stimuláciu (jemná a hrubá motorika, kognitívne, jazykové, komunikačné schopnosti, socio- emocionálna oblasť). Spoluprácu s pracovníčkami by mal nadviazať aj rezort zdravotníctva v súvislosti s administráciou novozavedeného skríningu psychomotorického vývinu detí do 3 rokov. Okrem toho by mal program poskytovať poradenstvo matkám a tehotným ženám a skupinové vzdelávanie pre rodičov.

Podporné nástroje sa zamerajú aj na rekvalifikáciu a tréningy (vrátane kurzov rómskeho a slovenského jazyka) vychovávateľov a učiteľov vrátane zamestnávania ľudí z MRK.

Celková finančná potreba vrátane podpory ranej starostlivosti pre roky 2021 až 2027: 248 mil. eur⁴⁹

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2021: Spustenie podpory poskytovania ranej starostlivosti pre deti do 3 rokov Míľnik 2: do 2021: Spustenie podpory zručností a vzdelania učiteľov a vychovávateľov Míľnik 3: do 2022: Vytvorenie nadrezortnej stratégie ranej starostlivosti pre deti v riziku vrátane systému financovania a poskytovania vzdelávacích programov Míľnik 4: do 2022: Nastavenie a implementácia projektov financovaných z EŠIF na zriadenie služieb na poskytovanie formálnej starostlivosti, vrátane programov ranej starostlivosti pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, najmä z MRK, a so zdravotným znevýhodnením. Súbežne sa nastavujú projekty pre rekvalifikáciu a tréningy učiteľov a vychovávateľov z prostredia MRK.	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Podiel detí vo formálnej starostlivosti Cieľ 1: do 2024: Zvýšenie počtu detí do 3 rokov vo formálnej starostlivosti na 6,7 % (oproti 1,4 % v roku 2018) Cieľ 2: do 2024: Zapojenie 50 % detí vo veku do 3 rokov, ktoré sú zo sociálne znevýhodneného prostredia, najmä z MRK, a 50 % detí so zdravotným znevýhodnením Cieľ 2: do 2024: Zvýšiť zamestnanosť žien na úroveň priemeru krajín V3 Cieľ 3: do 2024: Zvýšiť počet pracujúcich na 100 obyvateľov na priemer EÚ

4. Nastavenie flexibilného rodičovského príspevku a motivujúceho príspevku na starostlivosť o dieťa

Súbežne s rozvojom zariadení starostlivosti o dieťa sa zavedie flexibilné poberanie rodičovského príspevku. Umožnil by sa výber rôznej dĺžky platenej rodičovskej dovolenky s rovnakou celkovou sumou v súčasnosti trojročného rodičovského príspevku bez ohľadu na dĺžku vybranej možnosti:

- Nárok na poberanie príspevku v dĺžkach 1 rok, 1, 5 roka a 2 roky by bol umožnený rodičom, ktorí si platili nemocenské poistenie pred narodením dieťaťa, a teda splnili nárok na výplatu materského.
- Len dlhšie obdobia (2 roky a 2, 5 roka) by boli umožnené bez ohľadu na platenie nemocenského poistenia pred narodením dieťaťa.

⁴⁹ Vráťane predbežného odhadu alokácie zdrojov EŠIF.

S flexibilným poberaním rodičovského príspevku sa nepriamo zavedie tzv. rodičovská kvóta pre druhého rodiča. Maximálna dĺžka poberania materskej dávky a rodičovského príspevku jedným rodičom sa v štandardných prípadoch skracuje z 3 na 2,5 roka. Po uplynutí tohto obdobia môže byť starostlivosť o dieťa za súčasné hopoberania dávky zabezpečená druhým rodičom. Celková dĺžka oboch rodičovských dovolení by tak nepresiahla súčasné obdobie troch rokov. Zaviedli by sa výnimky pre osamelých rodičov alebo tých bez nároku na materské.

Súbežne sa zavedie motivujúci nástroj pre rodičov, ktorí sa rozhodnú využiť formu formálnej starostlivosti o deti do troch rokov. Predĺži sa jeho podpora aj o mesiace po dovŕšení 3 rokov dieťaťa až do nástupu do materskej školy (v súčasnom nastavení podpora končí ešte v priebehu roka pred nástupom do materskej školy).

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: bude doplnená do apríla 2021.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2021: schválenie legislatívy (novela zákona č. 561/2008 Z. z. o rodičovskom príspevku a zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení)	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Podiel detí vo formálnej starostlivosti Cieľ 1: do 2024: Zvýšenie počtu detí do 3 rokov vo formálnej starostlivosti na 6,7 % (polcesta k cieľu priemeru krajín V3 do 2030) Cieľ 2: do 2024: Zvýšiť zamestnanosť žien na úroveň priemeru krajín V3 Cieľ 3: do 2024: Zvýšiť počet pracujúcich na 100 obyvateľov na priemer EÚ

5. Zefektívnenie služieb zamestnanosti

V horizonte 2 rokov sa zabezpečí individuálna práca so znevýhodnenými skupinami na trhu práce. Úrady práce nemajú dostatočné kapacity na individuálnu podporu ťažšie uplatniteľných uchádzačov o zamestnanie pri hľadaní a udržaní si vhodného zamestnania s ohľadom na ich špecifické potreby (napr. odborné poradenstvo, zisťovanie odborných schopností a zručností uchádzačov, príprava na zamestnanie, sprostredkovanie vhodného zamestnania, poskytovanie odborného poradenstva zamestnávateľovi pri úprave pracovného miesta a pracovných podmienok pre potreby znevýhodnenej osoby a „mentoring“ či asistenciu po nástupe do zamestnania). V niektorých krajinách tieto individualizované verejné služby zamestnanosti poskytujú aj neštátni poskytovatelia, čo pri správnom nastavení podmienok môže predstavovať nákladovo efektívnu alternatívu.

Zavedie sa hodnotenie účastníkov aktivačných prác koordinátorom alebo organizátorom (pracovníkom obce). Na dobré výsledky naviazať prístup ku sofistikovanejším nástrojom v rámci AOTP a na slabé výsledky naviazať intenzívnejšie individualizované poradenstvo. Obmedzí sa zaraďovanie ľudí s úplným stredným vzdelaním na aktivačné práce. Príspevok na aktivačnú činnosť pre organizátora sa podmieni poskytnutím práce s vyššou pridanou hodnotou a možnosťami rozvoja zručností relevantných pre trh práce. Zavedie sa lepšia profilácia účastníkov a následne obmedzenie dĺžky pre úspešnejších účastníkov s poskytnutím iného nástroja (rekvalifikácia, dotovanie zamestnania na otvorenom trhu práce v rámci AOTP).

V rámci systému AOTP sa posilnia nástroje rekvalifikácie a vzdelávania s cieľom zvyšovania zručností nezamestnaných. Zanalyzujú sa možnosti poskytovania takéhoto typu nástrojov aj pre existujúcich zamestnancov na pracovných pozíciách, ktoré budú v budúcnosti ohrozené automatizáciou.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2027: 1 097 mil. eur⁵⁰

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2021: Schválenie legislatívy (novela zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a úprava metodických usmernení pre úrady práce) Míľnik 2: do 2022: Spustenie profilácie klientov, navýšenie počtu odborného personálu úradov práce a počtu neštátnych poskytovateľov služieb zamestnanosti	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Zamestnanosť ľudí s nízkym vzdelaním Cieľ 1: do 2024: Zvýšiť podiel najťažšie zamestnateľných skupín umiestnených na trh práce na 15 % (% nezamestnaných bez ukončeného základného vzdelania a so základným vzdelaním, zodpovedá 3 300 ľuďom ročne v období 2022 až 2024). Cieľ 2: do 2024: Znížiť mieru dlhodobej nezamestnanosti na úroveň priemeru EÚ (z 3,4 na 2,5 %) Cieľ 3: do 2024: Zvýšiť zamestnanosť ľudí s nízkym vzdelaním na 43,7 % zo súčasných približne 36 % (polcesta k cieľu priemeru krajín V3 do 2030)

6. Stanovenie jasných priorít a cieľov bytovej politiky

Schváli sa nová Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2030. Bude sformulovaná tak, aby z nej vyplýval jasný cieľ, ktorý chce podporou bývania dosiahnuť – zvýšenie mobility pracovnej sily, či zlepšenie podmienok bývania. V prípade konfliktu v cieľoch bytovej politiky sa určia jasné priority. V rámci prioritizácie cieľov bude kľúčové zvýšenie celkového počtu bytov a zvýšenie podielu nájomných bytov s trhovým nájomom, ako aj cenovo dostupných nájomných bytov podporených z verejných zdrojov. Sektor nájomných bytov sa zameria dostupnosť priestorovo integrovaného bývania pre najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva (v súčasnosti cieľ túto skupinu len 9 % novopostavených bytov). Na základe cieľa sa upraví aj čerpanie financií z existujúcich nástrojov podpory bývania (dotácie z MDV SR a úvery ŠFRB). V priebehu roka 2021 sa navrhne zmena výpočtu výšky nájmu s cieľom zvýšenia atraktivity výstavby nájomných bytov. Výpočet bude zohľadňovať infláciu a ceny bytu na základe znaleckého posudku.

⁵⁰ Vráťane predbežného odhadu alokácie zdrojov EŠIF na celú oblasť aktívnych opatrení trhu práce.

Zavedie sa povinný podiel nájomných bytov s regulovaným nájomom v nových developerských projektoch. Pri nových developerských projektoch, ktoré žiadajú o stavebné povolenie od roku 2022, by sa tento podiel mohol pohybovať na úrovni od 5 % do 10 %. Jednou z možností ako podporiť výstavbu takýchto bytov v projekte bude prostredníctvom výhodného úveru zo ŠFRB. Tento podiel by sa mal uplatňovať vo väčších mestách v úzkej spolupráci so samosprávou. Výška regulovaného nájomného by mala zohľadňovať aj príjem rodiny.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: bude doplnená do apríla 2021.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2020: Schválenie legislatívy na podporu nájomného bývania (novela zákona č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania a zákona č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní) do 2021: Míľnik 2: Zavedenie povinného podielu nájomných bytov s regulovaným nájomom v nových developerských projektoch Míľnik 3: Schválenie Koncepcie štátnej bytovej politiky do roku 2030	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Závažná deprivácia v bývaní pod hranicou rizika chudoby Cieľ 1: do 2024: znížiť podiel populácie v závažnej deprivácii v bývaní pod hranicou rizika chudoby na priemer krajín EÚ (z 14,3 % na približne 10 % populácie) Cieľ 2: do 2024: zvýšenie podielu nájomného bývania (TBD, analýza do apríla 2021)

7. Vypracovanie a prijatie národnej stratégie prevencie a riešenia bezdomovectva + podpora projektov „housing first“

Pripraví sa národná stratégia prevencie a riešenia problémov ľudí bez domova a ľudí ohrozených stratou bývania. Slovensko zatiaľ nemá ucelenú koncepciu riešenia bezdomovectva na národnej úrovni. Prepájanie sociálnych služieb zameraných na pomoc ľuďom v bytovej núdzi do uceleného systému nie je legislatívne ukotvené.

To negatívne vplýva na kvalitu života ľudí bez domova a zvyšuje verejné výdavky spojené s bezdomovectvom. O ľuďoch bez domova a ľuďoch ohrozených stratou bývania sa systematicky nezberajú údaje, ktoré by umožňovali lepšie plánovanie verejných politík.

Pilotne sa overí prístup „housing first“ ako riešenie bezdomovectva v každom krajskom meste. Dĺžka projektu po zabezpečení potrebného počtu bytových jednotiek je predpokladaná na 3 roky, z toho 6 mesiacov je predpokladaná príprava (výber vzorky, školenie terénnych pracovníkov atď.), 2 roky sa predpokladá podpora bývania zúčastnených rodín a 6 mesiacov je určených na hodnotenie projektu. Pre uskutočnenie projektu bude potrebné obstať 400 nájomných bytových jednotiek.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: 23,2 mil. eur

Míľníky

Míľník 1: do 2021: Príprava a schválenie národnej stratégie prevencie a riešenia problémov ľudí bez domova.

Míľník 2: do 2024: Spustenie pilotných projektov v každom krajskom meste (8 projektov)

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Závažná deprivácia v bývaní pod hranicou rizika chudoby

Cieľ 1: do 2024: znížiť podiel populácie v závažnej deprivácii v bývaní pod hranicou rizika chudoby na priemer krajín EÚ (z 14,3 % na približne 10 % populácie)

8. Zmeny v systéme pomoci v hmotnej núdzi (PHN)

Upraví sa pomoc v hmotnej núdzi tak, aby so zachovaním princípov solidarity a zásluhovosti reflektovala viac na finančné náklady domácností v hmotnej núdzi. Jednou možnosťou je naviazať maximálnu výšku nárokov v systéme PHN pre rodiny s deťmi spolu s prídavkom na dieťa na ekvivalent životného minima jednotlivca bez detí zohľadňujúc veľkosť a zloženie domácnosti použitím OECD ekvivalenčnej škály. Príspevok na nezaopatrené dieťa sa rozšíri o deti, ktoré sú v predškolských zariadeniach a na stredných školách.

Zavedie sa vyšší aktivačný príspevok pre ľudí zúčastňujúcich sa na vzdelávaní (vo vymedzenom okruhu na dodržanie minimálnej kvality), alebo si zvyšujúci kvalifikáciu ako pre účastníkov aktivačných prác.

S cieľom znižovania energetickej chudoby sa upravujú podmienky poskytovania príspevku na bývanie. Príspevok bude vyňatý zo systému pomoci v hmotnej núdzi a zmenia sa kritériá nároku s cieľom rozšíriť jeho dostupnosť pre širšie skupiny obyvateľstva. Výška príspevku bude zohľadňovať veľkosť a zloženie domácnosti, ako aj reálne náklady spojené s bývaním (možné prepojenie s investíciami do zateplovania a do kotlov).

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: 286 mil. eur

Míľníky

Míľník 1: do 2021: schválenie legislatívym (novela zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi, novela zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a prijatie nového zákona o príspevku na bývanie)

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Riziko chudoby alebo sociálne vylúčenia detí rodičov s nízkym vzdelaním

Cieľ 1: do 2024: znížiť mieru rizika chudoby alebo sociálne vylúčenie detí rodičov s nízkym vzdelaním z 84 % na 67 % dotknutej populácie (polcesta k cieľu priemeru EÚ)

Cieľ 2: do 2024: znížiť podiel populácie v závažnej deprivácii v bývaní pod hranicou rizika chudoby na priemer krajín EÚ (z 14,3 % na približne 10 % populácie)

9. Návrh funkčného systému pracovnej rehabilitácie a rekvalifikácie + zvýšenie povinného podielu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím + zabezpečenie debarierizácie úradov a inštitúcií verejnej správy

Slovensko má v porovnaní s okolitými krajinami EÚ nižší povinný podiel zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím.

S cieľom pracovného začlenenia ľudí so zdravotným postihnutím sa nastaví jasne definovaná koncepcia pracovnej rehabilitácie a rekvalifikácie v podmienkach Slovenska. V súčasnosti je definovaná len v kontexte sociálneho poistenia ako dávka financovaná z úrazového poistenia v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, ak podľa posudku lekára možno predpokladať opätovné zaradenie poškodeného do pracovného procesu. V praxi sa však nevyužíva.

Pracovná rehabilitácia je nástrojom zameraným na identifikáciu a rozvoj schopností a zručností osôb so zdravotným znevýhodnením (nielen v dôsledku úrazu alebo choroby z povolania) vedúci k ich pracovnému začleneniu. Klientom poskytuje napríklad možnosti tréningu pracovných návykov, adaptácie na pracovné prostredie, rekvalifikácie či rozvoja motoriky. Môže sa poskytovať spolu s ďalšími formami rehabilitácie, napríklad sociálnou, liečebnou, pedagogickou či psychologickou rehabilitáciou.

Zvýšením povinného podielu sa podporí nielen integrácia ľudí so zdravotným postihnutím na otvorenom trhu práce, ale aj vznikajúci sektor sociálneho podnikania, nakoľko určenú kvótu je možné naplniť aj nákupom tovarov a služieb od určených subjektov sociálnej ekonomiky. Odvod za neplnenie povinného podielu by mal byť vyňatý z daňových výdavkov zamestnávateľa. Povinný podiel by bol pre firmy podmienkou pre zapojenie sa do verejného obstarávania.

Ako podporné opatrenie na zlepšenie pracovného začlenenia sa zabezpečí debarierizácia úradov práce (potenciál 0,6 milióna eur podľa Revízie výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením) a ďalších inštitúcií (poľovice Sociálnej poisťovne, daňové úrady a pod.). Bariérové prostredie na niektorých úradoch práce a iných inštitúciách potrebných na riešenie životných situácií môže obmedzovať prístup k verejným službám pre ľudí s obmedzenou mobilitou.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: 2 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Schválenie legislatívy (novela zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti, novela zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov a novela zákona č. 343/2015 o verejnom obstarávaní)

Míľnik 2: do 2021: Uskutočniť podrobný prieskum potrieb verejných inštitúcií na debarierizáciu priestorov

Míľnik 3: do 2022: Vypracovanie návrhu systému pracovnej rehabilitácie a rekvalifikácie s definovaním úloh pre inštitúcie (Sociálna poisťovňa, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, zdravotnícke inštitúcie a ostatné).

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Zamestnanosť ľudí s čiastočnou invaliditou

Cieľ 1: do 2024: Zvýšiť podiel zamestnanosti čiastočných invalidov na celkovej populácii aspoň na 50 % (v súčasnosti približne 40 %)

Cieľ 2: do 2024: Zabezpečiť 100 % pokrytie bezbariérovým prístupom vo všetkých z identifikovaných inštitúcií poskytujúcich verejné služby cieľovej skupine

Cieľ 3: do 2024: Zvýšiť počet pracujúcich na 100 obyvateľov na priemer EÚ

10. Nový systém ochrany a podpory obetí domáceho násillia (zvlášť detí, žien, seniorov a zdravotne postihnutých osôb) + Reforma siete poradenstva pre rodiny v kríze

Na odhaľovanie skrytého násillia v rodinách a riešenie akútneho nedostatku bezpečných domovov pre obeť domáceho násillia a na chýbajúcu komplexnú odbornú pomoc pre detské obeť počas trestného konania sa zameria nový systém ochrany a podpory obetí domáceho násillia.

Zefektívni sa sieť poradenstva pre rodiny v kríze na riešenie rodičovských a manželských konfliktov, sociálnej situácie rodín vrátane zvyšovania finančnej gramotnosti.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: bude doplnená do apríla 2021.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: november 2020: Analýza právnych predpisov poskytovaných ambulantných a pobytových služieb pre obeť domáceho násillia Míľnik 2: marec 2021: Schválenie Koncepcie poradenstva pre rodiny Míľnik 3: december 2021: Schválený návrh zákona komplexne upravujúci predchádzaniu, ochrane a podpore obetí domáceho násillia (účinnosť od 2023) Míľnik 4: marec 2022: Schválenie legislatívy komplexnej siete poradenstva pre rodiny v kríze (účinnosť od januára 2023)	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Počet obetí domáceho násillia Cieľ: do 2024: zlepšiť identifikáciu obetí domáceho násillia a zvýšiť poskytovanie intervencií pre rodiny v kríze, v dlhšom horizonte s dopadom na zníženie počtu obetí domáceho násillia (TBD, analýza do apríla 2021).

Vzdelávanie

4. Vzdelávanie

Špecifické odporúčania pre Slovensko sa dlhodobo zameriavajú na kvalitu vzdelávania na všetkých stupňoch škôl. Tú určujú dva základné piliere: učitelia a obsahová reforma vzdelávania. Predpokladom zvýšenia kvality a motivácie učiteľov je zlepšenie postavenia učiteľa v spoločnosti, skokový nárast ich plátov, no aj kvalitná príprava na pedagogických fakultách, kontinuálne vzdelávanie, metodická podpora či mentoring. Nevyhnutnosťou je kurikulárna reforma zameriavajúca sa na kognitívne a sociálne zručnosti potrebné pre 21. storočie a digitálnu výučbu. Výraznou slabinou slovenského vzdelávacieho systému je nedostatočná inklúzia už od predškolského vzdelávania, najmä vo vylúčených komunitách. Riešením je najmä prístup k ranej starostlivosti, k predprimárnemu vzdelávaniu a posilnenie podporných tímov. Hlavným cieľom Slovenska je priblížiť sa do roku 2030 vo výsledkoch PISA testovania k priemeru OECD. Pokrok v inklúzii bude meraný podielom detí v predškolskom vzdelávaní, ktorý dosiahne priemer EÚ a v nízkom podiele žiakov končiacich školskú dochádzku predčasne. Tri najlepšie vysoké školy sa dostanú na úroveň najlepších škôl v krajinách V3, z toho jedna do TOP 500. Účast' dospelých na vzdelávaní sa zvýši aspoň na úroveň mediánu v EÚ.

Výsledkové indikátory pre vzdelávanie

Výsledkové indikátory pre vzdelávanie

		2015	2016	2017	2018	2019	Cieľ 2024	Cieľ 2030
Podiel detí v predškolskom vzdelávaní (v %, od 4 rokov po začiatok povinného primárneho vzdelávania)	SK	78,4	76,5	78,2	82,2	n/a	Priemer EÚ	Priemer EÚ
	EÚ	94,9	95,3	95,4	95,3	n/a		
PISA testovanie (priemer dosiahnutých bodov)	SK	463	n/a	n/a	469	n/a	480	TOP 10
	OECD	490	n/a	n/a	488	n/a		
Predčasné ukončenie školskej dochádzky (% vo vekovej skupine 18 - 24 rokov)	SK	6,9	7,4	9,3	8,6	8,3	TOP 10	TOP 10
	EÚ	11	10,7	10,6	10,5	10,3		
Počet vysokých škôl v TOP 500 (priemer z 3 rebríčkov)	SK	0	0	0	0	0	0	1
	V3	1	1	1	1	1		
Priemerné umiestnenie top 3 slovenských vysokých škôl (poradie v rebríčkoch kvality vysokých škôl)	SK	n/a	n/a	n/a	823	879	800	Priemer V3 ⁵¹
	V3	n/a	n/a	n/a	507	541		
Nesúlad v odbore vzdelania (v %, veková skupina 15-34; ISCED 3-8)	SK	39,7	40,4	38,2	39,2	n/a	36	Priemer V3
	EÚ	28,6	28,5	28,6	28,1	n/a		
Účast' dospelých na vzdelávaní (celoživotné vzdelávanie) (% vo vekovej skupine 25 - 64 rokov)	SK	3,1	2,9	3,4	4,0	3,6	Priemer V3	Medián EÚ
	EÚ	10,8	10,8	10,9	11,1	11,3		

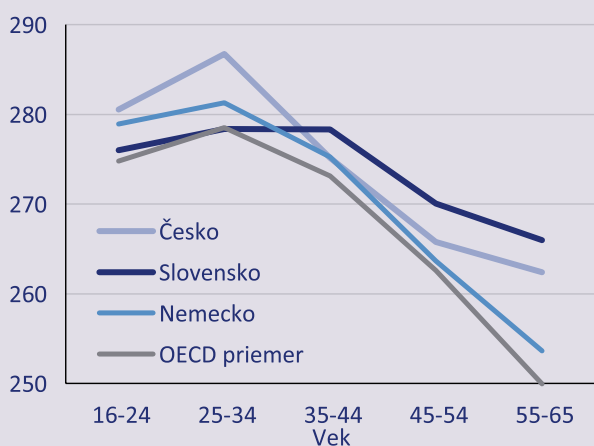
Na Slovensku je kvalitný ľudský kapitál, ale nie pre ekonomiku 21. storočia. Slovensko síce má relatívne nízky podiel žiakov predčasne ukončujúcich školskú dochádzku, relatívne vysoké skóre v testovaniach zručností dospelých PIAAC⁵² a významne rastúci podiel absolventov s vysokoškolským vzdelaním, no trendy a vyhliadky vo viacerých oblastiach sú znepokojivé. Klesajú zručnosti a vedomosti mladých (merané podľa PISA a PIAAC) a stúpa podiel žiakov predčasne ukončujúcich vzdelávanie. Rastie aj podiel študentov študujúcich na univerzitách v zahraničí a z toho vyplývajúci únik mozgov patrí k najvyšším v EÚ. Navyše, podiel ľudí, resp. pracovných miest ohrozených alebo ovplyvnených automatizáciou je najvyšší v rámci OECD. Naopak, podiel ľudí zúčastňujúcich sa vzdelávania dospelých, ktoré môže pomôcť čeliť tejto štrukturálnej výzve, je jeden z najnižších.

⁵¹ Aspoň jedna univerzita v TOP 500 v renomovanom rebríčku (Times, QS, ARWU)

⁵² PIAAC (2011-2014)

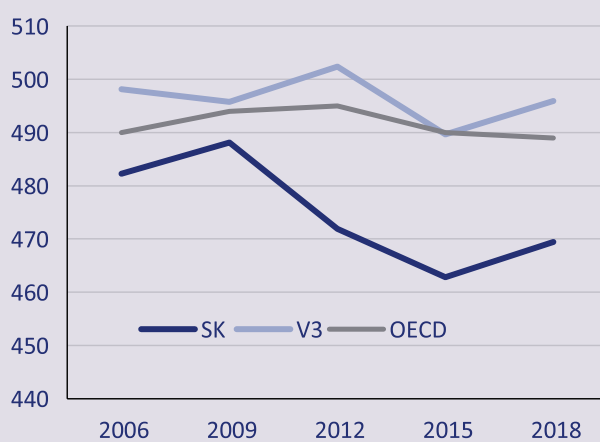
Kvalita vzdelávania je nedostatočná, obsah vzdelávania zameraný vo veľkej miere na encyklopedické vedomosti a preto sa kompetencie mladších vekových ročníkov dlhodobo zhoršujú. Zhoršenie výsledkov je pozorované najmä v populácii, ktorá absolvovala podstatnú časť vzdelávania po roku 1989. Testovanie PIAAC síce ukazuje mierne nadpriemerné výsledky dospelšej populácie (15-65) na Slovensku v porovnaní s OECD, to je však dané najmä vekovými kohortami od 35 rokov a vyššie. Vo vekových kohortách 16-34 sa schopnosti Slovákov schopnosti Slovákov približujú smerom k priemeru OECD a testovania PISA naznačujú do budúcnosti dokonca prepád pod úroveň OECD.

Graf 25: Priemerné bodové hodnotenie v čitateľskej gramotnosti podľa vekových kohort (testovanie PIAAC)

Zdroj: OECD

Graf 26: Priemerné výsledky testovania PISA (priemer čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti)

Zdroj: PISA 2018, OECD

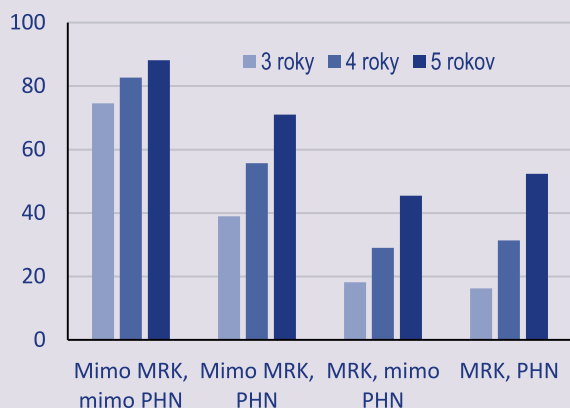
Veľkou výzvou vo vzdelávaní je inklúzia. Vplyv socio-ekonomického zázemia sa odráža vo výraznom rozdiel v priemernom skóre najlepšie a najhoršie situovaných žiakov.⁵³ Veľmi málo detí má prístup k ranej starostlivosti a k predprimárnemu vzdelávaniu, čo znižuje ich úspešnosť v ďalších fázach vzdelávania, a to najmä pri deťoch zo sociálne znevýhodneného prostredia a so zdravotným znevýhodnením. Vysoký podiel funkčne negramotných žiakov naznačuje⁵⁴, že neuspokojivé výsledky idú nad rámec sociálneho znevýhodnenia. Preto je nutné na školách riešiť inklúziu komplexne, napr. prostredníctvom stabilného financovania inkluzívnych tímov, ktoré budú včas reagovať na individuálne potreby všetkých žiakov.

Tí, ktorí získajú vzdelanie, často čelia nesúlade svojich zručností s potrebami praxe. Vzdelávanie v stredných odborných školách, rovnako ako aj na vysokých školách nie je v dostatočnom súlade s potrebami trhu práce, čo spolu so štrukturálnymi zmenami v ekonomike vedie k tomu, že absolventi sa nevedia uplatniť vo vyštudovanom odbore a nedokážu naplno využiť potenciál nadobudnutého ľudského kapitálu. Navyše, vysoké školstvo produkuje zbytočne veľa absolventov druhého stupňa, ktorí sa uplatňujú na pozíciách, kde by prakticky postačoval prvý stupeň, ktorý by mal svojich absolventov pripravovať pre vstup na trh práce. A taktiež trh práce by mal bakalárov akceptovať, napr. prostredníctvom požiadaviek na zamestnancov v štátnej a verejnej správe. To vedie k vysokej neefektívnosti a nehospodárnosti využívania zdrojov investovaných do vysokého školstva.

⁵³ Slovensko je najhoršie zo všetkých krajín OECD v rozdiel medzi najlepším a najhorším decilom podľa socio-ekonomického statusu. Pozri OECD (2019): PISA 2018 results. Volume II, Figure II.2.2 Z európskych alebo OECD krajín sa nám približujú iba Maďarsko, Bulharsko a Rumunsko.

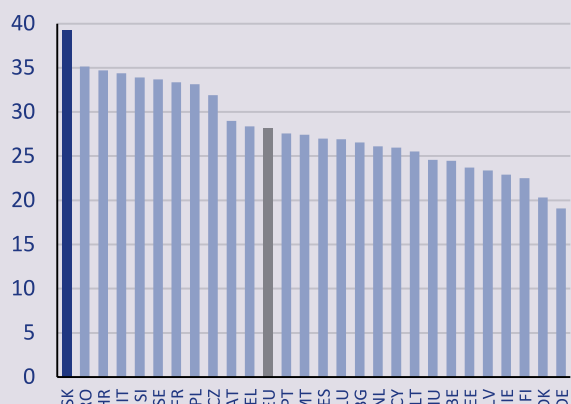
⁵⁴ Na Slovensku až 31,4 % testovaných žiakov nedosahuje základnú úroveň 2 v testovaní čitateľskej gramotnosti (Table I.B1.1).

Graf 27: Zaškolenosť detí v predprimárnom vzdelávaní

Zdroj: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením (PHN označuje deti v systéme pomoci v hmotnej núdzi).

Graf 28: Nesúlad odboru vzdelania s vykonávanou prácou (% , ISCED 3-8, veková skupina 15-34)

Zdroj: Eurostat

Slovensko má problém aj so vzdelávaním a udržaním najšikovnejších ľudí, ktorí by mali byť motorom inovácií a ekonomického rastu. Otvorené hranice a relatívne nižšia kvalita VŠ vzdelávania na Slovensku motivuje mladých ľudí, aby išli študovať do zahraničia. Svynimkou Luxemburska má Slovensko najvyšší podiel vysokoškolských študentov študujúcich v zahraničí (18 %)⁵⁵. Pri nich je vysoká pravdepodobnosť zotrvania v zahraničí aj po skončení štúdia. Údaje zo zdravotných poisťovní (Haluš et al., 2017) ako aj akademický výskum (Bahna, 2015) ukazujú, že iba približne polovica ľudí sa po čase vracia späť na Slovensko. K tomu sa pridáva odchod absolventov domácich univerzít do zahraničia (okolo 10 % absolventov), najmä v medicíne.

Kvalita vysokých škôl nie je na dostatočnej úrovni. To je jeden z hlavných dôvodov úniku mozgov z krajiny. Slovenské vysoké školy sa na rozdiel od susedných krajín len zriedka objavujú medzi top 1 000 univerzitami sveta v renomovaných medzinárodných rebríčkoch vysokých škôl a odstup od najlepších svetových univerzít je až na výnimky obrovský. Dostatočne nie je rozvinutá spolupráca s praxou a internacionalizácia učiteľov a výskumných pracovníkov, študentov a kurikula. Kvalita pedagogického procesu sa veľmi často naďalej spolieha na frontálnu encyklopedickú výučbu namiesto rozvoja kritického myslenia, spolupráce a schopnosti pracovať s informáciami.

Kvalita výskumu vysokých škôl je degradovaná nízkym financovaním a nízkou mierou internacionalizácie a spolupráce so súkromným sektorom. Nízka miera spolupráce so súkromným sektorom vedie k odtrhnutiu výskumu od výskumných požiadaviek praxe. Nízka miera internacionalizácie súvisí s „imbreeding“, ktorý brzdí príchod nových tém, know-how a vytváraní kontaktov s vedcami v zahraničí dôležitými pre vedeckú spoluprácu vedúcu k spoločným projektom, čím sa zároveň stávajú nezaujímaví pre medzinárodné výskumné konzorciá. Súčasné nastavenie riadenia univerzít je neefektívne a spolupodieľa sa na vyčerpávaní vedeckých kapacít vnútroorganizačnými konfliktmi. Navyše fragmentácia výskumných kapacít bez vzájomnej spolupráce medzi univerzitami a vo vnútri univerzít vedie k tomu, že chýba kapacita riešiť väčšie a komplexnejšie problémy na jednom pracovisku. Kapacitu výskumníkom významne limituje administratívna záťaž, pričom veľkým problémom je aj systém verejného obstarávania, ktorý bol v prieskume To dá rozum vedcami najčastejšie označený ako prekážka pre kvalitný vedecký výkon⁵⁶.

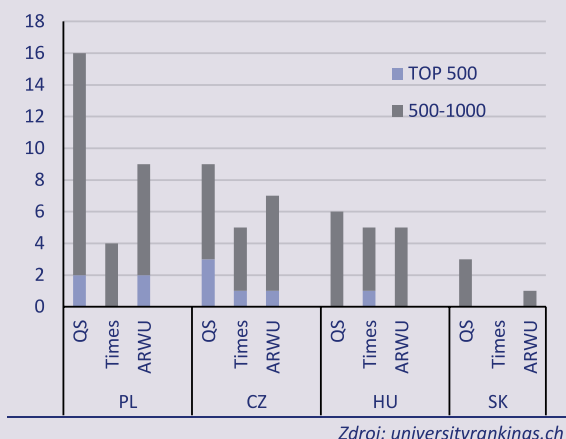
Štruktúra pracovnej sily a pokračujúca automatizácia znižuje využiteľnosť existujúceho ľudského kapitálu. Zvyšovanie úrovne a zmena orientácie ľudského kapitálu prostredníctvom celoživotného vzdelávania by mali vytvoriť podmienky pre lepšiu adaptáciu na trend automatizácie.

⁵⁵ Podiel slovenských VŠ študentov v zahraničí je dvojnásobne vyšší ako podiel druhej najhoršej krajiny po Slovensku (Estónsku), s výnimkou Luxemburska.

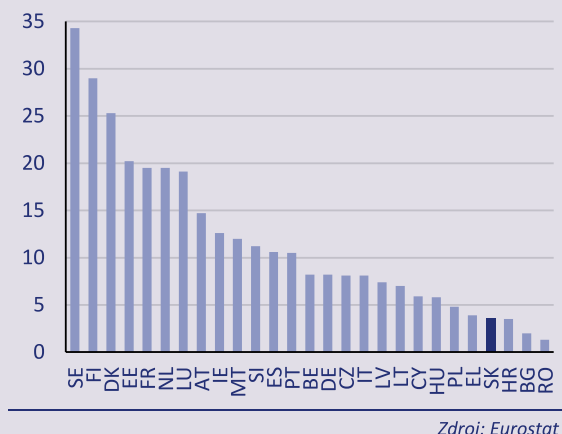
⁵⁶ MESA10. Dotazníkový prieskum To dá rozum. 2018. Dostupné na: <https://analiza.todarozum.sk/download/B20190922T000000303.xlsx>

Vzdelávanie dospelých však zostáva výzvou pre slovenskú ekonomiku, keď iba 3,6 % populácie vo veku 25-64 rokov sa v roku 2019 počas posledných 4 týždňov pred prieskumom zúčastnilo vzdelávania.

Graf 29: Počet univerzít umiestnených v renomovaných rebríčkoch (posledný dostupný údaj)

Graf 30: Účasť na vzdelávaní dospelých v %, vek 25-64, 2019

Hlavné strategické politiky a iniciatívy vo vzdelávaní do roku 2030

1. Posilnenie ranej starostlivosti a predprimárneho vzdelávania

Posilňovanie ranej starostlivosti je najúčinnější spôsob inklúzie, ktorá je jedna z prioritných výziev vo vzdelávaní. Ide však o nadrezortnú tému, ktorej sa venuje kapitola Trh práce a sociálna udržateľnosť.

Zvládnuť implementáciu povinného predprimárneho vzdelávania od 5 rokov počínajúc školským rokom 21/22 si okrem budovania kapacít vyžaduje celý rad podporných opatrení, najmä nárokovateľnosť podporného personálu (pedagogickí asistenti, pomocní vychovávatelia, odborní asistenti) a zníženie kvalifikačných predpokladov pomocných vychovávateľov, ustanovenie školských obvodov pre materské školy (MŠ), informačnú kampaň v jazyku menšín, debarierizáciu priestorov alebo odstránenie neformálnych poplatkov a zabezpečenie školských autobusov na trasách medzi segregovanými osídleniami a MŠ.

Povinné predprimárne vzdelávanie podporí inklúziu detí zo sociálne znevýhodneného prostredia a detí so zdravotným znevýhodnením vyrovnaním rozdielov v pripravenosti detí pred nástupom na povinnú školskú dochádzku. Podľa odhadov IFP má samotné opatrenie potenciál zvýšiť HDP v dlhodobom horizonte o 0,3 % (NPR, 2020). Zapojenie podporného personálu a ďalších cielených opatrení do implementácie navyšuje ekonomický a spoločenský benefit ešte viac.

S cieľom zvýšiť zaškolenosť 3- a 4-ročných detí v MŠ je potrebné zaviesť právny nárok na miesto v MŠ. Zavedeniu právneho nároku by malo predchádzať vybudovanie dostatočných kapacít vrátane vytvorenia podmienok pre flexibilné formy predprimárneho vzdelávania (napr. detské skupiny, lesné a firemné škôlky) a zmeny financovania predprimárneho vzdelávania. Znižovanie bariér a zavedenie adresnejšej podpory v podobe podporného personálu je obdobné ako pri zavádzaní povinného predprimárneho vzdelávania. Súčasťou bude aj potreba zmeny financovania MŠ z originálnych na prenesené kompetencie.

Celková finančná potreba na investície vrátane podporného personálu v materských školách pre roky 2021 až 2024: 388 mil. eur⁵⁷

⁵⁷ Z toho investície 242 mil. eur, na podporný personál v MŠ na povinné predprimárne vzdelávanie od 5 rokov 130 mil. eur a 16 mil. eur na podporný personál v MŠ na garantované miesto od 3 rokov.

Míľníky

Míľník 1: Máj 2021: Otvorenie výzvy na dofinancovanie podporného personálu na zvládnutie povinnej predškolskej dochádzky od 5 rokov

Míľník 2: 2021: Implementácia povinného predprimárneho vzdelávania od 5 rokov veku v školskom roku 2021/2022

Míľník 3: do 2023: Právny nárok v MŠ pre deti od 4 rokov

Míľník 4: do 2024: Právny nárok v MŠ pre deti od 3 rokov

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Podiel detí (zaškolenosť) v predškolskom vzdelávaní

Cieľ: do 2021: Zaškolenosť detí vo veku 5 rokov – 100 %

Cieľ: do 2024: Zaškolenosť detí vo veku 4-6 rokov – 95 %

2. Desegregácia

S inklúziou úzko súvisí problém vyčleňovanie žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím do špeciálnych škôl a špeciálnych tried, kvôli čomu je voči Slovensku vedený infrigement zo strany EK. Cieľom je postupne začleniť zdravotne znevýhodnené deti zo špeciálneho do bežného prúdu, zabrániť chybnému začleňovaniu detí do špeciálneho prúdu a zároveň znížiť priestorovú segregáciu detí z marginalizovaných komunít. V súvislosti s elimináciou diskriminačného vyčleňovania žiakov do špeciálnych škôl sa vytvoria záväzné štandardy pre školské zariadenia poradenstva a prevencie, ktoré budú garantovať objektívnu a komplexnú diagnostiku intelektových schopností dieťaťa.

Kým v celkovej populácii zdravotne znevýhodnených žiakov mali ľahké mentálne postihnutie diagnostikované 4 % žiakov, v populácii žiakov v systéme PHN to bolo trojnásobne (12 %) a v populácii žiakov z prostredia MRK až takmer päťnásobne viac (19,3 %). Sofistikovanejší, komplexnejší a dlhodobý spôsob diagnostiky ľahkého mentálneho postihnutia by mal eliminovať prípady rýchleho zaraďovania žiakov do špeciálneho prúdu po krátkom jednorazovom testovaní. Nová diagnostika bude použitá aj na dobrovoľné pretestovanie už v minulosti nesprávne identifikovaných a vyčlenených žiakov a ich citlivý návrat do hlavného vzdelávacieho prúdu. Zároveň s žiakom s ľahkým mentálnym postihnutím umožní dosahovať nižšie stredné vzdelávanie (v súčasnosti po úspešnom ukončení bežnej ako aj špeciálnej základnej školy získavajú iba primárne vzdelávanie) tak, aby mohli pokračovať vo vzdelávaní na všetkých typoch stredných škôl.

Pilotovanie postupného presunu žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím zo špeciálnych škôl a špeciálnych tried. Časť špeciálnych škôl bude transformovaná na zdrojové centrá a časť sa zlúči s bežnými školami.

Pripraví sa tiež regulácia dvojročných učebných odborov pre žiakov s neukončeným základným vzdelaním (F-odbory) tak, aby sa eliminovali ich neefektivity (vysoké výdavky spojené so slabými výsledkami napr. v oblasti uplatnenia sa na trhu práce) a segregačný charakter.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: 4 mil. eur

Míľníky

Míľník 1: do 2021: Vytvorenie záväzných štandardov pre školské zariadenia poradenstva a prevencie

Míľník 2: 2021: Pilotný presun žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím zo špeciálnych tried a špeciálnych škôl do bežného prúdu

Míľník 3: do 2021: Vytvorenie a spustenie vzdelávacieho programu o segregácii

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Predčasné ukončenie školskej dochádzky

Cieľ: do 2024: Zníženie počtu detí s diagnostikovaným zdravotným znevýhodnením na 8 % populácie žiakov vo veku 6 rokov (oproti 11 % v roku 2019)

3. Inkluzívne vzdelávanie na základných školách

Paralelne s posilňovaním ranej starostlivosti a predprimárneho vzdelávania a v nadväznosti na realizáciu desegregačných opatrení sa bude posilňovať inkluzívnosť bežných základných škôl. Východiskovým dokumentom pre zvyšovanie inkluzívnosti škôl a školských zariadení bude Stratégia inkluzívneho vzdelávania.

S cieľom efektívnejšie identifikovať vzdelávacie potreby detí sa pristúpi k reforme školských zariadení poradenstva a prevencie (CPPPaP a ČŠPP). Nový typ podpory bude mať charakter nárokovateľných podporných opatrení (všeobecné, cielené a špecifické opatrenia). Vytvorí sa štandardy, ktoré stanovia minimálnu kvalitu a rozsah služieb, dôjde k zjednoteniu financovania štátnych a neštátnych poradenských zariadení a k vytvoreniu nových pravidiel pre zaradovanie do siete. Výrazne sa posilní kvalita a ponuka vzdelávacích programov pre odborných zamestnancov pôsobiach v poradenských zariadeniach. Za účelom zlepšenia pripravenosti budúcich pedagogických a odborných zamestnancov sa bude klásť dôraz aj na nadobúdanie zručností potrebných pre prácu so sociálne a zdravotne znevýhodnenými žiakmi.

Posilnia sa podporné tímy v školách prostredníctvom zavedenia nárokovateľnosti škôl na odborných zamestnancov, pričom veľkosť úväzkov bude závisieť od veľkosti školy. Zadefinuje sa rola pedagogického asistenta a pomocného vychovávateľa a zavedie sa transparentný a finančne zabezpečený proces prideľovania prostriedkov na zabezpečenie tohto personálu. Žiaci s iným materinským jazykom (deti z národnostných menšín a deti cudzincov) budú mať nárok na výučbu slovenčiny ako druhého jazyka a podporí sa prístup k rozvíjaniu jazykov národnostných menšín. Súčasťou systému bude vytvorenie metodík, učebníc a relevantných vzdelávacích programov pre učiteľov. S cieľom eliminovať negatívny trend v oblasti predčasného ukončovania školskej dochádzky sa vytvorí systém včasného varovania, ktorý pomôže identifikovať žiakov ohrozených predčasným ukončením školskej dochádzky v základných a stredných školách, zavedie sa nárokovateľná mentoringová a tútingová podpora v základných a stredných školách a pristúpi sa k navýšeniu stredoškolských sociálnych štipendií.

Pre zvýšenie prístupnosti školského prostredia sa vytvorí akčný plán debarierizácie v súlade s ktorým budú postupne debarierizované všetky materské, základne, stredné a vysoké školy (nehnuteľnosti ako aj informačné a komunikačné technológie).

Celková finančná potreba na podporné tímy vrátane debarierizácie priestorov pre roky 2021 až 2024: 590 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Prijatie Stratégie inkluzívneho vzdelávania

Míľnik 2: 2021 až 2023: Reforma školských zariadení poradenstva a prevencie

Míľnik 3: do 2022: Zavedenie právneho nároku škôl na odborných zamestnancov

Míľnik 4: 2020 až 2026: Debarierizácia škôl

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Predčasné ukončenie školskej dochádzky
Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní

Cieľ: do 2024: Počet podporných odborných zamestnancov (FTE) – 4 625 do 2026: Podiel debarierizovaných škôl – 100 %

4. Kurikulárna reforma

Kurikulárna reforma sa zameria na zmenu obsahu a formy vzdelávania smerom k získavaniu zručností využiteľných v živote (čitateľská gramotnosť, kritické myslenie, digitálne zručnosti, podnikateľské zručnosti, atď.), STEAM a odklonom od memorovania encyklopedických vedomostí.

Zároveň sa podporí obsahová previazanosť medzi jednotlivými predmetmi. Obsah vzdelávania sa definuje vo väčších časových celkoch, čo podporí individualizáciu a inklúziu vo vzdelávaní. Implementácia bude podporená prostredníctvom vybudovania tímu lídrov kurikulárnej zmeny na Štátnom pedagogickom ústave (ŠPÚ), vytvorenia regionálnych tímov na vývoj a implementáciu školských či spoločných regionálnych kurikul a profesionalizácie školských a regionálnych špecialistov v oblasti curriculum development (programy kontinuálneho vzdelávania na ŠPÚ a doktorandský program v spolupráci ŠPÚ s vybranou pedagogickou fakultou). Súčasne sa kurikulárna zmena premietne do prípravy budúcich učiteľov a zabezpečí sa plošné vzdelávanie učiteľov pri zavádzaní pripravených kurikulárnych a didaktických zmien.

Kurikulárna reforma bude podporená aj otvorením trhu s učebnicami a učebnými materiálmi ako aj digitálnym vzdelávacím obsahom. Ako nultý krok ku zmene spôsobu výučby je nutné otvoriť trh s učebnicami s cieľom umožniť školám výber z viacerých učebníc podľa ich potrieb a požiadaviek, dofinancovať potreby škôl v oblasti didaktických materiálov, ako aj zvýšiť ich kvalitu a podporiť digitalizáciu vzdelávacieho obsahu.

Celková finančná potreba na kurikulárnu reformu vrátane zakúpenia učebníc pre roky 2021 až 2026: 124 mil. eur

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: 2021: Otvorenie trhu s učebnicami (novelizácia Smernice č. 33/2020 o didaktických prostriedkoch) Míľnik 2: 2021: Vybudovanie tímu lídrov kurikulárnej reformy Míľnik 3: 2022: Pilotné overovanie nového kurikula Míľnik 4: 2023 až 2030: Plošné zavádzanie zmeny do vzdelávacieho systému	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní Cieľ: September 2022: zapojených 200 škôl do pilotného overovania nového kurikula

5. Odmeňovanie učiteľov, ich príprava a profesijný rozvoj

Cieľom je posilnenie postavenia učiteľa, aby si viac mladých ľudí z najšikovnejších študentov stredných škôl vybralo túto kariéru. Výrazne sa zvýšia platy učiteľov, pričom sa posilní aj variabilná zložka platu, vďaka čomu sa podporí zásluhovosť pri odmeňovaní učiteľov. V rámci posilnenia variabilnej zložky platu sa vytvorí metodika prideľovania osobných príplatkov a odmien. Dôraz bude kladený na nástroje a kritériá, ktoré majú potenciál podporovať pozitívne motivácie a profesijný rozvoj učiteľov a nemajú negatívny vplyv na vzdelávací proces. Školám na tento účel budú poskytnuté účelovo viazané finančné prostriedky. Implementácia bude podporená poskytovaním vzdelávacích programov pre vedúcich pracovníkov v oblasti hodnotenia práce učiteľov a prideľovania osobných príplatkov a odmien.

V rámci skvalitňovania prípravy budúcich učiteľov sa legislatívne upraví postavenie cvičných škôl a cvičných učiteľov, podporí sa vznik laboratórnych škôl, odstránia sa legislatívne bariéry pre učiteľov z praxe na vykonávanie pedagogickej činnosti na VŠ a stanoví sa minimálny rozsah praktickej prípravy budúcich učiteľov. V súvislosti s profesijným rozvojom učiteľov sa zmapujú vzdelávacie potreby učiteľov a namiesto normatívneho financovania sa zavedie príspevok na profesijný rozvoj pre konkrétneho učiteľa (individuálny vzdelávací poukaz), vďaka čomu sa odstráni finančná bariéra pre absolvovanie profesijného rozvoja a podporí sa rozšírenie vzdelávacej ponuky zo strany neštátnych poskytovateľov. Takisto sa podporí vzdelávanie riaditeľov s dôrazom na zručnosti v riadení ľudských zdrojov.

Celková finančná potreba na skokové zvýšenie plátov vrátane podpory profesijného rozvoja učiteľov pre roky 2022 až 2024: 665 mil. eur

Míľníky

Míľník 1: od 2021: Stanovenie minimálneho rozsahu praktickej prípravy budúcich učiteľov

Míľník 2: do 2022: Reforma odmeňovania učiteľov

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní

Cieľ 1: do 2022: Nárast platov učiteľov na 85 % priemerného platu VŠ vzdelaných ľudí (súčasná úroveň okolo 70 %; priemer v EÚ 88 %)

Cieľ 2: do 2022: Zvýšenie podielu príplatkov a odmien na celkových mzdách na 30 % (dnes 20 %)

Cieľ 3: do 2024: Zvýšenie počtu aktivít profesijného rozvoja o 50 %

6. Systém riadenia regionálneho školstva

Kompetencie v oblasti riadenia, zriaďovania a financovania škôl prejdú z rezortu vnútra pod rezort školstva. Kompetencie odborov školstva okresných úradov v sídle kraja prejdú pod regionálne útvary v priamej pôsobnosti ministerstva školstva (špecializovaná štátna správa, ŠŠS). Zefektívni sa tak riadenie finančných tokov (rýchlejšie a administratívne menej náročné) medzi ministerstvom a zriaďovateľmi a umožní sa efektívnejší rozvoj stredného článku riadenia regionálneho školstva. Tento článok by mal zabezpečovať viaceré oblasti školskej politiky, ako napríklad podpora školám pri vzdelávaní detí cudzincov, usmerňovanie zriaďovateľov pri odstraňovaní segregáčnych školských obvodov, poskytovanie školám a zriaďovateľom servis pri uchádzaní sa o prostriedky z EŠIF, či poradenstvo v pedagogickom riadení škôl a kvality výchovno-vzdelávacej činnosti tak, aby vhodne dopĺňali najmä činnosti priamo riadených organizácií rezortu školstva.

Aby sa zvýšila atraktivita pozície riaditeľa školy, zvýši sa plat riaditeľov, vytvoria sa možnosti kariérneho rastu riaditeľov prostredníctvom zavedenia atestácie pre riaditeľov, vzdelávacích programov aj zo strany neštátnych poskytovateľov. Zabezpečí sa kontinuálna metodická a odborná podpora pri riadení (napr. koučing, supervízia, stáže) a poradenstvo v rámci ŠŠS v školstve.

Míľníky

Míľník 1: do 2022: Prenos kompetencií v oblasti riadenia, zriaďovania a financovania škôl z MV SR na MŠVVaŠ

Míľník 2: do 2022: Formálne zavedenie kariérneho rastu riaditeľov

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní

Cieľ: do 2023: Zvýšenie spokojnosti riaditeľov a zriaďovateľov s novou organizáciou riadenia regionálneho školstva (výsledok prieskumu)

7. Optimalizácia siete základných škôl

Optimalizovaná sústava siete škôl zabezpečí vyššiu kvalitu (odbornosť) výučby a vyššiu nákladovú efektívnosť základných škôl (ZŠ). To by sa malo odraziť v PISA indikátore.

Alternatíva 1: Zmena systému financovania

Alternatíva 2: Cílená pilotná racionalizácia siete ZŠ vo vytipovanom regióne

Alternatíva 3: Uskutoční sa komunálna reforma spojená so zmenou zriaďovateľskej pôsobnosti ZŠ

Alternatíva 3a: Neuskutoční sa komplexná komunálna reforma, ale zmení sa iba zriaďovateľská pôsobnosť ZŠ pod jedného zriaďovateľa

V každej alternatíve bude racionalizácia podporená cielenými štátnymi investíciami do školskej infraštruktúry vrátane školských autobusov s cieľom zabezpečiť prístup ku kvalitnejšiemu vzdelaniu, prípadne podporou projektov na odstránenie bariér racionalizácie (napr. podpora alternatívneho využitia budov škôl). Zároveň, odstraňovanie modernizačného dlhu v rámci predpokladaných výdavkových opatrení zo zdrojov z Fondu obnovy a EŠIFov bude cieľiť primárne veľké školy tak, aby sa zvýšila ich atraktivita (telocvičňa, špeciálne laboratóriá, vonkajšie športoviská a pod.). Súčasne sa zabezpečí dobudovanie školskej infraštruktúry na odstránenie dvojzmennej prevádzky.

Celková finančná potreba na dobudovanie kapacít pre roky 2021 až 2024: 300 mil. eur

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2024: Zoptimalizovanie siete na 2. stupni ZŠ	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní Cieľ 1: do 2023: Počet žiakov vyučovaných v druhej smene: 0 (v súčasnosti 3 353) Cieľ 2: do 2025: zníženie počtu škôl s menej ako 150 deťmi o 25 %

8. Zmena koncepcie externých testovaní a podpora autoevalvácie škôl

Súčasnú národnú testovania sa zmenia z rozlišovacích na kritériálne, čím sa zabezpečí overenie miery osvojenia kurikula a porovnateľnosť výsledkov v čase. Rozšíri sa záber testovania aj o ostatné vzdelávacie okruhy (napr. digitálne zručnosti, prírodovedná a spoločenskovedná gramotnosť). Testovanie vo vybraných oblastiach sa posilní aj prostredníctvom zapojenia sa do existujúcich medzinárodných testovaní ICCS (občianske vzdelávanie a výchova) a ICILS (počítačová a informačná gramotnosť). Zároveň sa testovania doplnia o zber ďalších informácií prostredníctvom dotazníkov (napríklad socio-ekonomické zázemie alebo klíma školy). Lepšie testovanie a meranie výsledkov škôl umožní nastavovať a najmä vyhodnocovať zmeny v školstve, poskytovať školám kvalitnú spätnú väzbu o výsledkoch ich žiakov, identifikovať úspešné školy a školy, ktoré potrebujú podporu.

Súbežne sa zavedú procesy sebahodnotenia škôl po vzore úspešných medzinárodných modelov, vďaka ktorým školy aktívne pristúpia k identifikácii svojich nedostatkov a potrieb a následnej realizácii potrebných zmien (napr. zabezpečenie dodatočnej podpory, nastavenie individuálnych vzdelávacích plánov pedagogických a odborných zamestnancov, úprava školského vzdelávacieho programu atď.). V tejto súvislosti sa aktualizuje model sebahodnotenia škôl a školám sa poskytujú metodiky, príklady dobrej praxe a vzdelávanie a odborné poradenstvo v oblasti autoevalvácie.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2021: Aktualizácia modelu sebahodnotenia pre MŠ, ZŠ a SŠ Míľnik 2: do 2021: Doplnenie testovania o zber ďalších informácií formou dotazníkov Míľnik 3: do 2022: Prechod z rozlišovacieho na kritériálne testovanie Míľnik 4: do 2023: Rozšírenie testovania o nové okruhy a zapojenie do ďalších medzinárodných testovaní	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní Cieľ 1: do 2024: Rozšírenie zapojenia sa do minimálne ďalších dvoch medzinárodných testovaní Cieľ 2: do 2024: Rozšírenie národných testovaní o minimálne jeden nový vzdelávací okruh Cieľ 3: do 2023: Uplatnenie aktualizovaného modelu sebahodnotenia na 500 školách

9. Reforma financovania a riadenia vysokých škôl

Prvým krokom k reforme vysokých škôl (VŠ) je nový prístup k akreditácii v súlade s Európskymi štandardmi pre zabezpečovanie kvality vysokoškolského vzdelávania. Nové kritéria sprísnia podmienky pre garantovanie študijných programov, a to napr. rozšírením využívaním zahraničných hodnotiteľov a potrebou garantovať študijné programy kvalitnými výstupmi piatich akademikov. Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo (SAAVŠ) sa stane členom ENQA.

Zvýšenie kvality VŠ sa podporí zvýšenou internacionalizáciou študentskej aj akademickej časti na základe novej stratégie internacionalizácie VŠ.

Vytvorí sa tiež systém pravidelného hodnotenia tvorivej činnosti vysokých škôl realizovaný medzinárodnými hodnotiteľmi.

Reforma financovania a riadenia umožní efektívnejšie strategické smerovanie sektora vysokých škôl v súlade so spoločenskými a ekonomickými potrebami krajiny a jej regiónov.

Dôležitou bude zmena vo financovaní verejných vysokých škôl. Vysoké školy vždy potvrdili vysokú pružnosť pri zmenách financovania, preto financovanie možno chápať ako najrýchlejší nástroj na podporu zmien v prioritách vysokých škôl. Zavedie sa nový finančný nástroj tzv. „výkonnostné zmluvy“. Na základe dialógu s VŠ budú školy zaviazané plniť stanovené a dohodnuté ciele. Ciele budú vychádzať z auditu VŠ prostredia a potrieb krajiny, ktoré je ťažké zachytiť v súčasnej jednotnej metodike financovania. Potenciálnymi cieľmi sú napríklad podpora profilácie a diverzifikácie VŠ na základe ich silných stránok a potenciálu rozvoja (vrátane podpory krátkych terciárnych programov a profesných bakalárskych štúdií), či koncentrácia zdrojov (zlučovanie pracovísk/fakúlt/VŠ, znižovanie počtu študijných programov) na plnenie úloh. Na napĺňanie cieľov budú vyčlenené a podmienené dodatočné finančné prostriedky, ktorých využitie sa bude monitorovať. Pre úspešné implementovanie „výkonnostných zmlúv“ je potrebné reformovať aj systém riadenia VŠ. Zabezpečí sa transparentnosť dohadovania zmlúv, aby sa predišlo alokácii zdrojov na základe politického zadania, alebo lobingu škôl či silných lobingových skupín.

Druhou nohou reformy financovania vysokých škôl bude úprava vzorca na rozpis dotácií. Rozpis dotácií vo vyššej miere zohľadní uplatniteľnosť absolventov, spoluprácu so súkromným sektorom, internacionalizáciu učiteľov aj žiakov.

Reforma riadenia sa zameria na efektívnejšie riadenie univerzít. Posilnia sa právomoci exekutívnych orgánov VŠ a Správnej rady. Obsadzovanie riadiacich pozícií v škole (rektor, kvestor, dekan) sa sprofesionalizuje a bude sa diať iba formou otvorených výberových konaní s definovanými nárokmi na uchádzačov, ktoré vyhlasuje Správna rada. Rola akademického senátu vo vzťahu ku rektorovi bude viac konzultačná.

Zredukujú sa zákonom predpísané požiadavky na vnútorné usporiadanie samosprávy vysokých škôl na nižších úrovniach (t. j. fakulty) s cieľom prispôbiť vnútornú štruktúru podmienkam a potrebám VŠ, ktoré sú rôznorodé.

Zo zákona o VŠ sa vypustí podmienka, aby ľudia na funkčných miestach profesora a docenta museli spĺňať požiadavky na vedecko-pedagogický titul profesor, resp. docent. Vďaka tomu sa otvorí priestor pre väčšiu internacionalizáciu škôl, otváranie nových perspektívnych programov, ale aj diverzifikáciu škôl na univerzitné a profesijné.

Na vyváženú vzťah medzi záujmami štátu a akademickou samosprávou sa v Správnej rade vytvorí paritné zastúpenie štátu, akademickej obce a lokálnych zainteresovaných strán (samospráva, zamestnávateľia). Zástupcovia štátu budú identickí naprieč univerzitami, s vlastným analytickým tímom a budú na základe analytických vstupov navrhovať a negociovať obsah na mieru šitých reforiem obsiahnutých vo výkonnostných zmluvách.

Celková finančná potreba na výkonnostné zmluvy pre roky 2021 až 2024: 172 mil. eur ročne

Míľníky

Míľník 1: do 2020: Schválené nové kritériá akreditácie VŠ

Míľník 2: do 2021: Audit vysokých škôl

Míľník 3: do 2021: Zmena legislatívy k organizácii vysokých škôl

Míľník 4: do 2021: Prijatá stratégia internacionalizácie vysokých škôl

Míľník 5: do 2022: Nová štruktúra riadenia VŠ

Míľník 6: do 2023: Uzatvorenie výkonnostných zmlúv

Míľník 7: do 2023: Prijatie SAAVŠ za člen ENQA

Míľník 8: do 2024: Vnútorne systémy zabezpečovania kvality zavedené na všetkých vysokých školách v SR

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Priemerné umiestnenie top 3 slovenských vysokých škôl
Počet vysokých škôl v TOP 500

Cieľ 1: do 2022: Podpísané výkonnostné zmluvy s 50 % VŠ do 2024

Cieľ 2: Zlučovaním znížiť počet verejných VŠ (VVŠ) na 18 (dnes 20)

Cieľ 3: Znížiť počet študijných programov na 2. stupni o 20 % oproti stavu 2020

Cieľ 4: Znížiť počet študijných programov na 3. stupni o 20 % oproti stavu 2020

Cieľ 5: Zvýšiť počet doktorandov o 50 %

Cieľ 6: Zvýšiť podiel absolventov bakalárskych a krátkych terciárnych programov nepokračujúcich na 2. stupni VŠ na 33 %

Cieľ 7: Zvýšiť podiel zahraničných študentov na slovenských vysokých školách na 15 %

Cieľ 8: Zvýšiť podiel zahraničných doktorandov na slovenských vysokých školách na 20 %

Cieľ 9: Zvýšiť podiel zahraničných akademikov na slovenských vysokých školách na 15 %

10. Odborné vzdelávanie a príprava, vzdelávanie dospelých

S cieľom lepšieho prepojenia vzdelávania a potrieb trhu práce sa zavedie flexibilnejší systém získavania kvalifikácií. V rámci neho sa vytvorí segmentovaný systém kvalifikácií, ktorý umožní získavať a zvyšovať kvalifikácie mimo formálneho vzdelávacieho systému, najmä uznaním kvalifikácie na základe už vykonávanej práce. Tieto menšie kvalifikácie poskytnú príležitosť na získanie kvalifikácie pre populácie predčasne vypadávajúcej zo vzdelávacieho systému a pre aktívnu politiku trhu práce. Zároveň umožnia vznik modulov formálneho vzdelávania pre žiakov stredných odborných škôl, ako aj programov vzdelávania dospelých, ktoré možno ponúknuť uchádzačom o zamestnanie. Vďaka sflexibilneniu a skvalitneniu odbornej prípravy v stredných odborných školách sa znížia počty žiakov, ktorí odídu zo školy bez získania kvalifikácie. Systém môže zároveň významne napomôcť priznaniu kvalifikácií osobám, ktoré nadobudli požadované vedomosti, zručnosti a kompetencie mimo formálneho vzdelávania, najmä priamo prácou. Súčasťou opatrení v tejto oblasti je aj podpora vzdelávania v pracovnom prostredí (work based learning) poskytovaného podnikmi vo všetkých druhoch škôl (teda aj gymnáziách, priemyslovkách a na vysokých školách) na základe kontraktu školy a podniku, stimulmi analogickými k duálu. Informovanosť škôl o vývoji na trhu práce bude posilnená reformou systému sektorových rád (záväzná povinnosť zachytávať zmeny na pracoviskách a prispievať k zmenám vo vzdelávacom a kvalifikačnom systéme) a zákonným zabezpečením zberu dát uplatnenia absolventov (tzv. graduate tracking).

V rámci podpory kultúry vzdelávania dospelých podľa najlepšej praxe sa zavedú individuálne vzdelávacie účty.

Do konca roka 2021 sa pripraví medzirezortná Stratégia vzdelávania dospelých, ktorá načrtne ďalšie mechanizmy podpory vrátane podpory vzdelávania aj pre existujúcich zamestnancov na pracovných pozíciách, ktoré budú v budúcnosti ohrozené automatizáciou.

Celková finančná potreba na individuálne vzdelávacie účty a vzdelávanie zamestnancov pre roky 2021 až 2024: 44 - 88 mil. eur

Celková finančná potreba na prax na SOŠ a mini-kvalifikácie: bude doplnené na základe analýzy

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Schválená stratégia vzdelávania dospelých

Míľnik 2: do 2021: Pilotné spustenie individuálnych vzdelávacích účtov

Míľnik 3: do 2023: Spustenie systému mini-kvalifikácií

Míľnik 4: do 2024: Posilnenie vzdelávania v pracovnom prostredí

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Účasť dospelých na celoživotnom vzdelávaní

Cieľ 1: do 2023: 5 % populácie zúčastňujúcej sa vzdelávania dospelých (ukazovateľ LFS)

Cieľ 2: do 2024: 90 % študentov na SOŠ s praxou vo firmách

Cieľ 3: do 2024: Znížiť nesúlad v odbore vzdelania na 36 % (dnes 39 %)

11. Digitalizácia

Digitálna transformácia vzdelávania a administratívnych procesov regionálneho školstva bude postavená na troch princípoch:

1) Doplnenie digitálnych zručností učiteľov, 2) Vybavenie učiteľov a škôl digitálnymi technológiami (software a hardware) a 3) Reforma kurikula posilnením horizontálnych digitálnych zručností, ale aj špecifického IT vzdelávania. Doplnenie digitálnych zručností učiteľov formou ďalšieho vzdelávania bude základným predpokladom pre úspešnú implementáciu reformy. Realizátormi digitálnej transformácie škôl budú digitálni koordinátori, pomocou ktorých budú systémom train the trainer vyškolení a pripravení učitelia z jednotlivých škôl, ktorí budú postupovať podľa Plánu digitálnej transformácie danej školy. Podľa tohto plánu sa zabezpečí vybavenie učiteľov digitálnymi technológiami, skvalitnenie pripojenia škôl na internet, zabezpečenie lokalizovaného digitálneho obsahu s otvorenou licenciou dostupnou žiakom a učiteľom cez virtuálne vzdelávacie prostredia. Každý učiteľ bude mať dostupný vlastný notebook so zabezpečenou správou a mailovou adresou spravovanou školou a prístup do virtuálnych vzdelávacích prostredí.

Učiteľské tímy budú vedieť spolupracovať a komunikovať cez digitálne technológie, informácie a údaje o žiakoch budú bezpečne uložené. Digitálne technológie podporia a zjednodušia administratívne procesy na škole. Každý žiak bude mať prístup k otvorenému digitálnemu vzdelávaciemu obsahu a škola a učitelia budú využívať digitálne technológie na podporu prezenčného vzdelávania v triedach. V prípade krízových situácií ako sú pandémie budú školy bez zbytočných zdržaní schopné transformovať svoje procesy do online podpory žiakov. Kurikulum bude podporovať nadobúdanie digitálnych zručností ako programovanie, porozumenie bezpečnému využívaniu technológií so zreteľom na sociálne aspekty ako aj zručnosti v oblasti práce s robotmi a autonómnymi technologickými zariadeniami.

Celková finančná potreba na doplnenie digitálnych zručností učiteľov vrátane vybavenia škôl učiteľov počítačmi a ďalšou digitálnou technikou pre roky 2021 až 2024: 133 mil. eur

Mílniky

Mílnik 1: do 2021: Schválenie Stratégie digitálneho vzdelávania

Mílnik 2: do 2023: Reforma kurikula posilnením horizontálnych digitálnych zručností, ale aj špecifického IT vzdelávania

Mílnik 3: do 2030: Dopĺňanie digitálnych zručností učiteľov

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní

Cieľ 1: do 2024: Zvýšiť podiel žiakov vo vysoko digitálne vybavených a pripojených školách na 50 % (ISCED 1), 75 % (ISCED 2) a 90 % (ISCED 3) (v roku 2018 to bolo 17 %, 55 %, 44 %)

Cieľ 2: do 2024: Zvýšiť podiel učiteľov pravidelne využívajúcich digitálne technológie vo svojej práci na 80 %

Cieľ 3: do 2024: Zvýšiť podiel žiakov majúci prístup do virtuálneho vzdelávacieho prostredia na priemer EÚ, tzn. na 32 % (ISCED 1), 61 % (ISCED 2) a 65 % (ISCED 3).

Cieľ 4: 2024 – Každý učiteľ základnej a strednej školy bude vybavený notebookom so základnou výbavou

12. Modernizácia budov a areálov škôl

Ako komplementárne opatrenie k reformám vzdelávania je žiaduca komplexná obnova budov a dofinancovanie vybavenia škôl, aby spĺňali požiadavky na „SMART“ školy, ktoré budú zelené, inkluzívne a digitálne.

Výdavky na hĺbkovú obnovu budov môžu zahŕňať rekonštrukcie škôl a škôlok, telocviční, internátov a iných školských zariadení, vybavenie škôl (IT, laboratóriá), vnútorné a vonkajšie športoviská, počítače alebo tablety pre žiakov a debarrierizácia škôl. Rekonštrukcie by sa mali týkať všetkých úrovní školstva od MŠ po VŠ a spojené by mali byť nielen so zatepľovaním, ale aj s digitálnymi a so zelenými riešeniami, napr. s inštaláciou tepelných čerpadiel, OZE, so zadržiavaním vody a pod.

Vzhľadom na rôznorodosť potrieb jednotlivých škôl a finančné obmedzenia sa ako najvhodnejší spôsob financovania javí financovanie na žiaka a škola si vyberie, ktoré prvky potrebuje najakútnejšie prefinancovať.

Celková finančná potreba na dobudovanie odborných učební, výstavbu telocviční, revitalizáciu vonkajších ihrísk a hĺbkové rekonštrukcie budov pre roky 2021 až 2024: 1 890 mil. eur

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní
Priemerné umiestnenie top 3 slovenských vysokých škôl

Cieľ: do 2026: 100 % žiakov benefitujúcich zo zlepšeného prostredia a vybavenia škôl

Veda, výskum a inovácie

5. Veda, výskum a inovácie

Špecifické odporúčania Rady EÚ vyzývajú Slovensko k podpore inovácií a ku zmenšeniu rozdrobenosti systému verejného výskumu. Popri riešení fragmentácie výskumných kapacít je žiaduca aj konsolidácia a koordinácia podporných agentúr a nástrojov pod jednu strešnú organizáciu, do jedného ekosystému. Nevyhnutné navýšenie verejných zdrojov na výskum a inovácie bude distribuované cez funkčný podporný ekosystém. Podpora sa zameria predovšetkým na užšiu spoluprácu univerzít a súkromného sektora a na prilákanie start-upov a výskumníkov zo zahraničia. Prioritou pre Slovensko bude zvrátiť trend brain drainu a prilákať vysokokvalifikovanú pracovnú silu, a nielen vo výskume. Hlavným cieľom Slovenska je dostať sa do roku 2030 do skupiny tzv. silných inovátorov v European Innovation Scoreboard, ktorý sa prejaví v navýšení súkromných aj verejných zdrojov na vedu a výskum na úroveň priemeru EÚ.

Výsledkové a výstupové indikátory pre vedu, výskum a inovácie

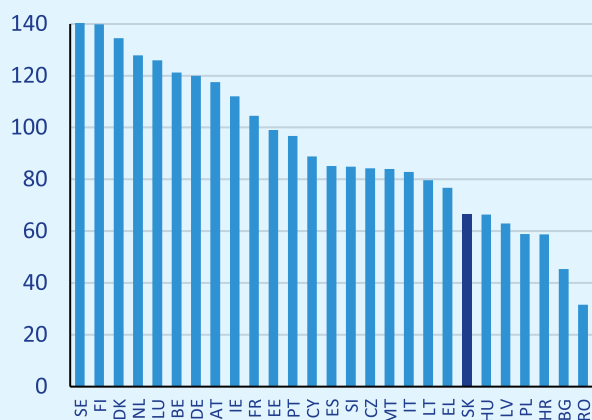
Výsledkové a výstupové indikátory pre vedu, výskum a inovácie

		2015	2016	2017	2018	2019	Cieľ 2024	Cieľ 2030
Produktivita práce na odpracovanú hodinu (% z priemeru EÚ 27)	SK	77,8	72,6	72,0	72,9	73,2	82	92
	EU	100	100	100	100	100		
European innovation scoreboard (relatívny výkon voči EÚ)	SK	67	69	64	63,5	66,6	82	Priemer EÚ
	EÚ	100	100	100	100	100		
BERD (Súkromné výdavky na VaV) (% HDP)	SK	0,33	0,4	0,48	0,45	n/a	0,6	Priemer EÚ
	EÚ	1,36	1,37	1,42	1,45	n/a		
GERD (Celkové výdavky na VaV) (priemer dosiahnutých bodov)	SK	1,16	0,79	0,89	0,84	n/a	1,2	Priemer EÚ
	EÚ	2,12	2,11	2,15	2,19	n/a		

V porovnaní so zahraničím na Slovensku inovuje málo podnikov, kvalita výskumu je všeobecne nízka a podfinancovaná a chýba výraznejšia spolupráca verejného a súkromného sektora. Podľa Európskeho prehľadu výsledkov inovácie (European innovation scoreboard) je naša krajina iba mierny inovátor (21. miesto v EÚ27). Nadpriemerný výsledok dosahuje Slovensko v rámci indikátorov iba v prípade vplyvu inovácií na tržby a zamestnanosť, na čo vplýva najmä exportná výkonnosť automobilového priemyslu.

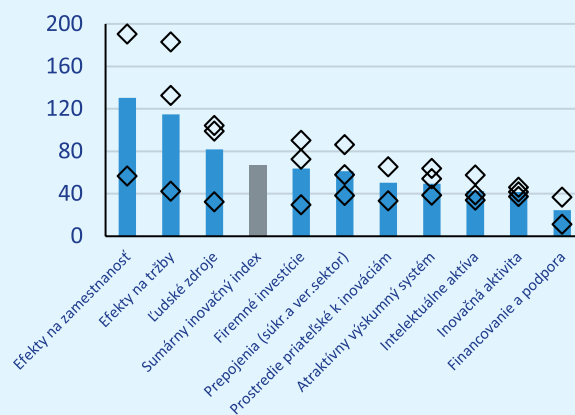
Vo všetkých ostatných kategóriách sa Slovensko umiestňuje podpriemerne – najvýraznejšie je to v prípade finančnej podpory inovácií a výskumu, a z toho najmä v subindikátore využívania rizikového kapitálu, kde dosahuje iba 11 % priemernej úrovne v EÚ. Na úrovni súhrnných indikátorov je zaostávanie výrazné v intelektuálnych aktívach, v podiele inovujúcich malých a stredných podnikov, a všeobecne v atraktivnosti výskumného systému a v prostredí priateľskom k inováciám. V týchto kategóriách dosahuje Slovensko maximálne 50 % výkonnosti v EÚ.

Graf 31: Pozícia Slovenska v rebríčku European innovation scoreboard (2020)

Zdroj: Eurostat, EIS 2019

Graf 32: Relatívna hodnota indikátorov v EIS voči EU27 (EU=100)

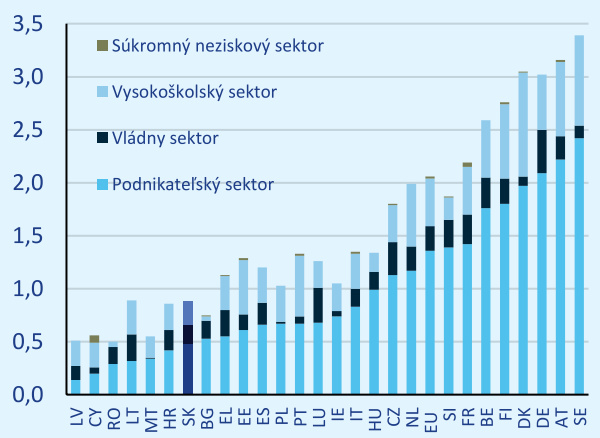
* kosoštvorce reprezentujú jednotlivé subindikátory

Zdroj: Eurostat, EIS 2019

Hlavným zdrojom zásadných a originálnych inovácií býva podnikový výskum a vývoj, ktorý na Slovensku výrazne zaostáva. V roku 2017 realizovali podniky výskum a vývoj v objeme 0,48 % HDP, čo radí Slovensko na jednu z posledných priečok EÚ. Na druhej strane, podiel podnikového výskumu na HDP sa za posledných 10 rokov viac než zdvojnásobil. Hlavným dôvodom tohto trendu je príspevok automobilového priemyslu, kde sa výdavky zvýšili prakticky z nuly na dnešných 0,17 % HDP. K nárastu prispeli aj odvetvia počítačového programovania, strojárstva a gumy a plasty. Ostatné odvetvia nezvyšujú svoje výdavky na výskum a vývoj. Výsledkom nízkej miery investícií v podnikovom výskume a vývoji je málo patentov, ochranných známok, úžitkových vzorov alebo dizajnov.

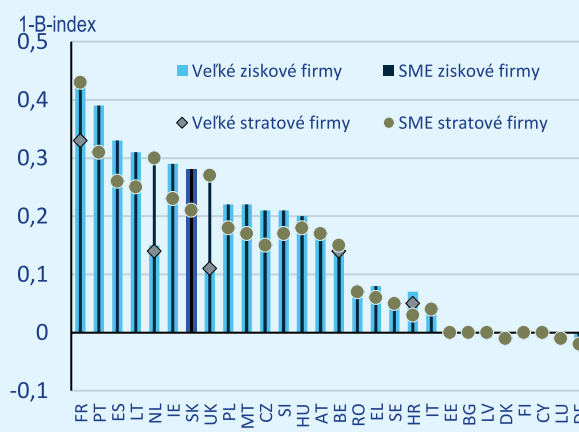
Vládna podpora súkromného výskumu a vývoja sa ešte len rozbieha a to najmä nepriamou formou daňového superodpočtu a patent boxu. Priame finančné zdroje od vlády k podnikom na riešenie výskumu a vývoja dosahujú iba nepatrných 0,01 % HDP. Nepriamo je podnikový výskum podporovaný formou superodpočtu, ktorý sa zaviedol v roku 2015 a postupne stúpa (v roku 2020 na 200 %), pričom dosiahol úroveň, kedy je jeden z najštedrejších v Európe. Medzinárodné porovnanie ako aj skúsenosti s čerpaním na Slovensku ukazujú, že krajiny, resp. podniky s najvyššími investíciami do výskumu a inovácií využívajú systém daňových úľav minimálne.

Graf 33: Výdavky na výskum a vývoj podľa sektora, kde sa výskum uskutočňuje (% HDP, 2017)

Zdroj: Eurostat

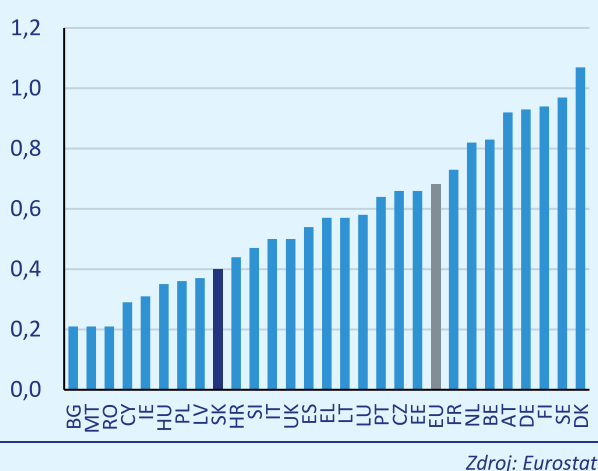
Graf 34: Index daňovej subvencie 1-B-index (2019)

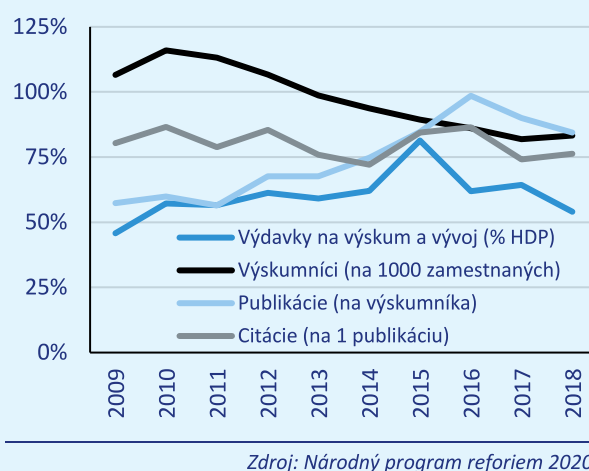
Zdroj: OECD

Ak Slovensko má byť atraktívnou destináciou pre podnikový výskum a vývoj, je nevyhnutné vytvárať podhubie aj výdavkami na kvalitný výskum na univerzitách a iných verejných výskumných inštitúciách. Verejné výdavky na výskum a vývoj dosahujú 0,4 % HDP, čo je v európskom porovnaní podpriemerná hodnota. Slovenské univerzity dlhodobo zaostávajú za najlepšimi univerzitami nielen v západnej Európe, ale aj v regióne. Slovenská akadémia vied je kvôli nedokončenej transformácii limitovaná v získavaní vlastných finančných zdrojov. Vedecké parky zívajú prázdnotou. Je preto nutné výrazne zvýšiť a zastabilizovať verejné financovanie výskumu a vývoja. A to aj vytvorením nových finančných schém a nástrojov, ktoré budú podporovať udržanie a príchod excelentných výskumníkov ako aj medzinárodnú spoluprácu a spoluprácu so súkromným sektorom. Absencia kvalitného univerzitného podhubia je brzdou pre vyššiu mieru domáceho podnikového výskumu.

Graf 35: Výskum a vývoj realizovaný na univerzitách a vo vládnom sektore (% HDP, 2017)

Graf 36: Vstupy a výstupy pre verejný výskum a vývoj (% priemeru V3)

Hlavné strategické politiky a iniciatívy vo vede, výskume a inováciách do roku 2030

1. Efektívnejší governance Vedy, výskumu a inovácií

Stratégia inteligentnej špecializácie RIS3 predstavuje strategický dokument definujúci oblasti špecializácie slovenskej politiky výskumu a inovácií (Val) a je tiež ex ante kondicionalitou pre čerpanie EÚ fondov v tejto oblasti. Zreviduje sa tak, aby namiesto sektorových priorít boli výskumné a inovačné priority definované horizontálne. Vďaka tomu sa udrží koncentrácia financovania Val na prioritné témy pre Slovensko, podporia sa skutočne inovatívne firmy v žiadaných oblastiach namiesto fixovania súčasnej štruktúry ekonomiky a predstierania inovácie podnikmi pôsobiacimi vo vybraných sektoroch. Revízia prierezovo zmapuje existujúce politiky a výdavky na oblasti vedy, výskumu a inovácií. Vytvorí tak predpoklad na optimalizáciu a štandardizáciu procesov v podporných agentúrach.

Podpora výskumu a inovácií na Slovensku je neprehľadná, pričom absentuje strategický prístup a koordinácia. Rada EÚ opakovane vyzýva Slovensko (napr. CSRs 2019, 2020) na zjednotenie a koordinovanie výskumných a inovačných podporných nástrojov. Vytvorí sa preto jedna strešná organizácia pre oblasť výskumu a inovácií (Slovak research and innovation support ecosystem; SK RISE), ktorá zastreší existujúce podporné agentúry, ako sú napr. APVV, VEGA, KEGA, Výskumná agentúra, SIEA, SBA, ale aj SARIO, časti CVTI a vo voľnejšej podobe aj SZRB a EXIM banku. Existujúca Rada vlády pre vedy, techniku a inovácie sa transformuje do Správnej rady tejto novej strešnej organizácie, pričom sa zúži počet členov, na čelo sa postaví premiér a členmi sa namiesto niektorých zväzov stanú významné osobnosti z oblasti Val. Organizácia dostane po vzore iných úspešných krajín (Singapur, Fínsko, Izrael) výkonný profesionálny manažment, ktorý sa bude zodpovedať Správnej rade a bude vystavaný z nových ľudí, ktorí majú skúsenosti s riadením podobných organizácií. Nie z predstaviteľov doterajších agentúr.

Výhodami jednej strešnej organizácie sú najmä:

- jedno informačné a dátové centrum pre mapovanie inovačného ekosystému na Slovensku
- reálna koordinácia výskumnej a inovačnej politiky namiesto súčasného rezortizmu
- jeden partner vo vzťahu ku programom Horizon
- odstránenie fragmentácie VaV a finančných nástrojov
- posilnenie spolupráce akadémie a súkromného sektora
- zjednodušenie a sprehľadnenie poskytovania finančnej podpory inovátorom a výskumníkom
- synergie medzi aktérmi a štádiami základného a aplikovaného výskumu, vývoja a predprodukčnej etapy

Popri finančnej a poradenskej vetve (doterajšie agentúry) sa v rámci strešnej organizácie vystavia aj strategicko analytická jednotka, ktorá bude mať na starosti najmä inovačnú stratégiu (momentálne RIS3) a vyhodnocovanie existujúcich nástrojov. Súčasťou strešnej organizácie bude aj Slovenský inštitút technológií a inovácií (SITI), ktorého hlavnou úlohou bude prepájať aktérov vo výskume a inováciách, pomáhať s poradenstvom pri technologickom transfere, štátnej pomoci, intelektuálnom vlastníctve a medzinárodnej spolupráci. Systematicky bude podporovať tematické klastre a vstupovať podľa potreby do inovačných hubov, centier a technologických parkov rôzneho druhu. Bude vytvárať aj regionálne inovačné centrá, ktoré budú zastrešovať a podporovať inovácie na lokálnej úrovni a spoluvytvárať regionálne rozvojové stratégie.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: 20 mil. eur

Poznámka: rozbeh SK RISE, IIP, SITI a organizácia nových nástrojov podpory. Následne financovanie z úspor po konsolidácii výskumných a inovačných agentúr, z rozpočtových a z projektových peňazí.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2020: Aktualizácia strategického dokumentu RIS3 ako horizontálnych priorít	Hlavný výsledkový ukazovateľ: European Innovation Scoreboard
Míľnik 2: 2021: Revízia výdavkov a politik na Vedu, výskum a inovácie	Cieľ 1: do 2024: zvýšiť celkové výdavky na VaV na úroveň 1,2 % HDP
Míľnik 3: 2021: Presunutie podpory a koordinácie výskumu a inovácií pod jednu strešnú organizáciu	Cieľ 2: do 2024: zvýšiť verejné výdavky na VaV na 0,6 % HDP
Míľnik 4: 2021: Založenie Inštitútu inovačnej politiky (IIP)	Cieľ 3: do 2024: dosiahnuť EIS skóre na úrovni 82 % priemeru EÚ
Míľnik 5: 2021: Založenie Slovenského inštitútu technológií a inovácií (SITI)	

2. Transformácia SAV a iných rezortných výskumných inštitútov

Cieľom reformy je dokončiť transformáciu ústavov SAV na hospodársku formu, ktorá umožní zvýšiť objem spolupráce medzi verejným, akademickým a súkromným výskumným sektorom tak, aby verejné a akademické výskumné inštitúcie mohli vstupovať do obchodných a majetkových vzťahov týkajúcich sa VaI s plnou ochranou práv duševného vlastníctva a finančnou profitabilitou.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: 2021: prijatie novely zákona o VVI, novely zákona o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a novely zákona o SAV	Hlavný výsledkový ukazovateľ: European Innovation Scoreboard
Míľnik 2: do 2023: Zrealizovanie transformácie SAV	Cieľ: do 2024: dosiahnuť EIS skóre na úrovni 82 % priemeru EÚ
Míľnik 3: do 2024: Zrealizovanie transformácie rezortných výskumných inštitútov	

3. Reforma financovania a nové nástroje podpory pre výskum a inovácie

Paralelne popri procese štandardizácie postupov a zvýšení objektivity prideľovania grantov, napr. hodnotenie medzinárodným panelom, výskumné projekty iba v angličtine, vyššia flexibilita vo výdavkoch, povinné a priebežné zverejňovanie výsledkov projektov a pod.

Podpora výskumu a inovácií bude potrebovať nové flexibilné nástroje. Sú to napr. automatické granty podľa výstupov akademikov, patentové vouchre, matching granty (spolufinancovanie ku súkromným alebo európskym zdrojom), financovanie projektov „Seal of excellence“, resp. projektov, ktoré splnili prahovú hodnotu (napr. MSCA IF, Widenning fellowship, pri ERC hodnotenie A v druhom kole), financovanie prípravy žiadostí o ERC granty (preklenovací grant pre tých čo dosiahnu B v druhom kole na prípravu novej žiadosti, ERC štipendium na prípravu grantu u držiteľa ERC) automatické dofinancovanie projektov v rámci schém Horizontu, ktoré vyžadujú spolufinancovanie, ako ERA Chair, Teaming, MSCA COFUND, prioritné financovanie výskumných projektov riešených na Slovensku, kde je medzinárodný tím alebo v rámci projektu príde k presťahovaniu zahraničných výskumníkov na Slovensko, podpora inovačným centráram a hubom, podpora veľkej výskumnej infraštruktúry v hlavných doménach špecializácie, early stage granty (pre prechod zo základného do aplikovaného výskumu na účely proof-of-concept a patentovej prihlášky) alebo podpora projektom na prilákanie mozgov a projektom na prilákanie start-upov s vlastnými patentami. Taktiež je nutné navýšiť zdroje pre rastové financovanie perspektívnym podnikom (v objemoch 1-10 mil. eur), ktoré je na Slovensku nedostatočné (dostupnosť venture kapitálu má najhoršie hodnotenie v European innovation scoreboard).

Štátne strategické priority VaV, ktoré vzídu z aktualizovanej RIS3 a z Revízie výdavkov a politík na výskum a inovácie a v nadväznosti na transformáciu SAV a štrukturálne zmeny na univerzitách, budú financované veľkými strategickými grantmi. Financované budú veľké tímy s desiatkami pracovníkov.

Súčasťou reformy financovania je aj záväzok stability verejných zdrojov na súťažné financovanie výskumu vrátane pravidelného navyšovania o 0,05 % HDP ročne v období 2021-2030 zo štátneho rozpočtu, vďaka čomu sa dosiahne približne úroveň priemeru EÚ v roku 2030.

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Štandardizácia a zjednodušenie postupov v grantových agentúrach

Míľnik 2: do 2021: Vyhlásenie výzvy na dofinancovanie projektov Seal of Excellence

Míľnik 3: do 2021: Vyhlásenie výzvy na matching granty ku EÚ a súkromným výskumným zdrojom

Míľnik 4: do 2021: Vyhlásenie výzvy na udržanie vedeckých parkov

Míľnik 5: do 2021: Vyhlásenie výzvy na veľké projekty pre excelentných výskumníkov (obdobie ERC grantov)

Míľnik 6: do 2021: Vyhlásenie pilotnej schémy priameho financovania excelentných výstupov

Míľnik 7: do 2021: Vyhlásenie otvorenej výzvy na patentové a inovačné vouchre

Míľnik 8: do 2021: Vznik schémy na early stage granty

Míľnik 9: do 2022: Vytvorenie a dofinancovanie digitálnych inovačných platforiem

Míľnik 10: do 2023: Vytvorenie a dofinancovanie inovačných klastrov

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Celkové výdavky na VaV (GERD)

Cieľ 1: do 2022: Výdavky na výskum a vývoj 1,0 % HDP

Cieľ 2: do 2022: Skrátenie hodnotenia štandardnej výzvy APVV zo 6 na 3 mesiace

Cieľ 3: do 2024: Výdavky na výskum a vývoj 1,2 % HDP

Cieľ 4: do 2024: Vytvorenie piatich inovačných klastrov

Cieľ 5: do 2025: Zdvohnásobenie počtu prijatých patentov EPO

Cieľ 6: do 2026: Výdavky na výskum a vývoj 1,5 % HDP

4. Stratégia lákania mozgov

Pod jednu inštitúciu (SK RISE) sa zastreší agenda návratov Slovákov a prilákania zahraničných talentov-mozgov a vytvoria sa podporné schémy na udržanie mladých ľudí na Slovensku ako aj na podporu príchodu zahraničných expertov.

Fast-track schéma pre vysokokvalifikovaných zamestnancov (vrátane výskumníkov a VŠ učiteľov) a študentov z tretích krajín skráti kumulatívny počet dní čakania na pracovné povolenie a povolenie k pobytu (vrátane jeho obnovovania) pre nich a ich rodinných príslušníkov na maximálne 15 dní a zjednoduší súvisiace procedúry, a umožní im čo najjednoduchšiu integráciu na Slovensku. S cieľom ich úspešnej integrácie sa vytvorí aj program podpory pre rodinných príslušníkov a sociokultúrnej orientácie.

Výrazne sa preto prepracuje systém práce oddelení cudzineckej polície alebo sa agenda presunie na klientske centrá. Komunikácia sa zdigitalizuje a bude vedená v angličtine.

Vytvorí sa podporný program na prilákatie zahraničných talentov, okrem iného aj vedcov a vysokoškolských učiteľov zo zahraničia. Cieľom je zvýšiť transfer vedomostí a poznatkov do slovenskej ekonomiky a akademického prostredia. Existujúce výskumné centrá a univerzity sa naplnia špičkovými vedcami zo zahraničia. Príchod výskumníkov zo zahraničia podporí internacionalizáciu univerzít, naruší „imbreeding“ slovenských univerzít a prinesie rýchly transfer poznatkov na Slovensko.

Vysoké školy a vedecké pracoviská vytvoria vhodné prostredie na prilákatie výskumníkov a učiteľov zo zahraničia, napr. zavedením štandardov daných odporúčaním EK („Európska charta výskumných pracovníkov a Kódex správania pre nábor výskumných pracovníkov“) a implementáciou Stratégie ľudských zdrojov vo výskume (HRS4R). Cieľom je nielen prilákať, ale aj udržať ľudí zo zahraničia na Slovensku.

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Fast-track program pre vysokokvalifikovaných zamestnancov z tretích krajín

Míľnik 2: do 2022: Spustenie podporných schém na prilákatie a integráciu vysokokvalifikovaných pracovníkov

Míľnik 3: do 2022: Spustenie podpornej schémy na prilákatie a udržanie študentov zo zahraničia

Míľnik 4: do 2022: Spustenie motivačného štipendia na udržanie najlepších maturantov

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Produktivita práce na odpracovanú hodinu
European Innovation Scoreboard

Cieľ 1: do 2024: Podporených 1 000 vysokokvalifikovaných zamestnancov

Cieľ 2: do 2024: Podporených 3 000 študentov zo zahraničia

Cieľ 3: do 2024: Podiel štátnych a verejných vedecko-výskumných inštitúcií získa značku EK „HR Excellence in Research“

Cieľ 4: do 2030: zvýšiť produktivitu práce na odpracovanú hodinu na 90 % priemeru EÚ zo súčasných 73 %

Cieľ 5: do 2030: zvýšiť HDP o viac ako 1 %

Očakávané ekonomické benefity:

Fast-track migračný program: 1,0 % HDP do roku 2030, 5,0 % HDP do roku 2050

Motivačné štipendium pre najlepších maturantov: 0,3 % HDP do 2030 a 1,6 % HDP do 2050

Prilákatie vysokokvalifikovaných ľudí (1 000): 0,15 % HDP do roku 2030

Vytvorí sa podporný program na prilákanie a udržanie zahraničných študentov. Študentská mobilita je v tomto kontexte jedným z najjednoduchších spôsobov prilákania vysokokvalifikovanej zahraničnej pracovnej sily. Podobné schémy sa vytvoria aj pre ostatné oblasti s nedostatkom pracovnej sily. Po skončení štúdia sa im automaticky zmení účel pobytu.

Na spomalenie ďalšieho odlivu mozgov sa vytvorí pomocný nástroj – tzv. „stabilizačné pôžičky“, t.j. motivačné štipendiá pre 10 % najlepších maturantov, ktoré budú podmienené odpracovaním si istej doby na Slovensku. V opačnom prípade sa zmenia na návratné pôžičky.

5. Zlepšenie prístupu k dátovej a k medzinárodnej výskumnej infraštruktúre

Prístup k vedeckým databázam predstavuje základnú infraštruktúru pre vedecko-výskumné bádanie. Vzhľadom na účelnosť je vhodné tento prístup zabezpečiť centrálné podľa požiadavky jednotlivých inštitúcií.

Takisto je nutné systematicky na celoštátnej úrovni vytvoriť podmienky pre otvorenú vedu na Slovensku, aby mohli akademici bez finančných bariér publikovať v open access žurnáloch, ktoré býva spoplatnené.

Členstvo v medzinárodných a európskych organizáciách vedy a výskumu je základný predpoklad internacionalizácie vedy a výskumu, môže slúžiť na vytváranie medzinárodných partnerstiev, zlepšovať úspešnosť pri získavaní medzinárodných a európskych projektov a aj prestíž SR ako destinácie pre investorov a inovátorov. Rozpočet na uhrádzanie členstiev je však dlhodobo podfinancovaný, čo znemožňuje pristupovanie k ďalším členstvám.

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Zabezpečenie prístupu k vedeckým databázam

Míľnik 2: do 2021: Zabezpečenie bezplatnej možnosti publikovania v open access žurnáloch pre slovenských akademikov

Míľnik 2: 2021: Audit členstiev v ESFRI a medzinárodných organizáciách VaV

Míľnik 3: 2022: Mechanizmus hodnotenia členstiev a zaraďovania významnej vedeckej infraštruktúry

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
European Innovation Scoreboard

Cieľ 1: do 2025: Zdvojnásobenie priemerných získaných prostriedkov z programu Horizon

Cieľ 2: do 2025: Navýšenie publikácií s medzinárodným spolumautorstvom o 25 %

6. Posilnenie zdrojov na výskum a inovácie

Extra zdroje na naplnenie cieľov v oblasti nových nástrojov na podporu výskumu a inovácií ako aj na podporu brain-gain stratégie.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2026: 2 500 mil. eur

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Verejné výdavky na VaV

Cieľ: do 2024: Zvýšiť verejné výdavky na VaV kumulatívne o 0,4 % HDP

Zdravie

6. Zdravie

Troma prioritami v oblasti zdravotnej starostlivosti sú nákladová efektívnosť, definícia nároku pacienta a strategické riadenie zdravotníckeho personálu. Nákladová udržateľnosť zdravotníctva patrí aj medzi špecifické odporúčania Rady pre Slovensko. K lepším výsledkom povedie optimalizácia nemocničnej starostlivosti spojená s dobudovaním kapacít a posilnenie primárnej starostlivosti. Starnúca ekonomika si vyžiada reformu v dlhodobej starostlivosti vrátane jej integrovaného riadenia. Podpora prevencie a reforma v oblasti duševného zdravia zvýši kvalitu života obyvateľov a znížia ekonomické náklady. Hlavným cieľom politik v zdravotníctve je znížiť odvrátiteľné úmrtia na priemer EÚ do roku 2030. Navyše, sociálne znevýhodnené skupiny majú kratšiu očakávanú dĺžku dožitia a vyššiu novorodeneckú úmrtnosť – v oboch indikátoroch dosiahne Slovensko priemer EÚ inklúziou týchto skupín v zdravotnej starostlivosti.

Výsledkové indikátory pre zdravotníctvo

		2015	2016	2017	2018	2019	Cieľ* 2024	Cieľ* 2030
Úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou	SK	176,9	168,3	176,0	n/a	n/a	147,4	110,5
(Počet úmrtí na 100-tisíc obyvateľov)	EÚ	113,4	110,0	110,5 ⁵⁸	n/a	n/a		
Očakávaná dĺžka života žien pri narodení	SK	76,7	77,3	77,3	77,4	n/a	81,1	82,9
(Počet rokov)	EÚ	82,5	82,9	82,8	82,9	n/a		
Novorodenecká úmrtnosť	SK	5,1	5,4	4,5	5,0	n/a	3,2	2,6
(Počet úmrtí v prvom roku života na 1 000 živonarodených)	EÚ	3,6	3,7	3,5	3,5	n/a		
Úmrtnosť odvrátiteľná prevenciou	SK	257,7	243,3	240,9	n/a	n/a	194,3	184,3
(Počet úmrtí na 100-tisíc obyvateľov)	EÚ	189,4	184,6	184,3	n/a	n/a		

Hlavným ukazovateľom stavu slovenského zdravotníctva je úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou. Slovenská miera odvrátiteľnej úmrtnosti dosahuje 176 úmrtí na 100 000 obyvateľov, čo je o výše polovicu viac ako priemer krajín EÚ28 (111 úmrtí). Zároveň je vyššia než priemer krajín V3 (147 úmrtí). Úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou zachytáva úmrtia ľudí mladších ako 75 rokov, ktorým sa dalo predísť včasnou a efektívnou zdravotnou starostlivosťou, vrátane sekundárnej prevencie. Tento ukazovateľ pokrýva široké spektrum príčin – môže ísť o infekčné ochorenia ako napríklad tuberkulóza, niektoré typy rakoviny (napr. rakovina prsníka), respiračné ochorenia (astma), alebo ochorenia tráviaceho systému (napr. zápal slepého čreva).⁵⁹

Doplňkovými výsledkovými ukazovateľmi sú očakávaná dĺžka života žien pri narodení a novorodenecká úmrtnosť. Slovensko za priemerom EÚ zaostáva aj v týchto doplnkových ukazovateľoch. Vzhľadom na všeobecné zaostávanie musia reformy adresovať celý systém zdravotníctva, nie len niektoré podoblasti. Reformný plán vychádza z porovnaní kľúčových prvkov a aktérov zdravotných systémov a identifikuje oblasti, v ktorých slovenský systém najviac zaostáva za porovnateľnými krajinami a trendami v zahraničí.

V roku 2019 dosiahli na Slovensku verejné výdavky na zdravotníctvo 5,8 % HDP. Slovensko dáva na zdravotníctvo z verejných peňazí väčšiu časť HDP ako je priemer krajín V3 (5,1 %), a menej než priemer krajín EÚ- 28 (6,6 %). Celkové výdavky aj s priamymi platbami pacientov boli v roku 2018 na Slovensku mierne nižšie (6,7 % HDP) ako v krajinách V3 (6,8 % HDP). Pacienti platili v roku 2018 z vrečka menší podiel na celkových výdavkoch na zdravotníctvo (18,9 %) ako v krajinách V3 (21,3 %) a EÚ-28 (21,2 %). Podiel domácností, ktoré čelia finančnej núdzi v dôsledku priamych platieb je na Slovensku v porovnaní so zahraničím relatívne nízky (WHO, 2019)⁶⁰. Všeobecne platí, že bohatšie krajiny míňajú na zdravotníctvo viac nielen v nominálnom vyjadrení, ale aj voči veľkosti ekonomiky.

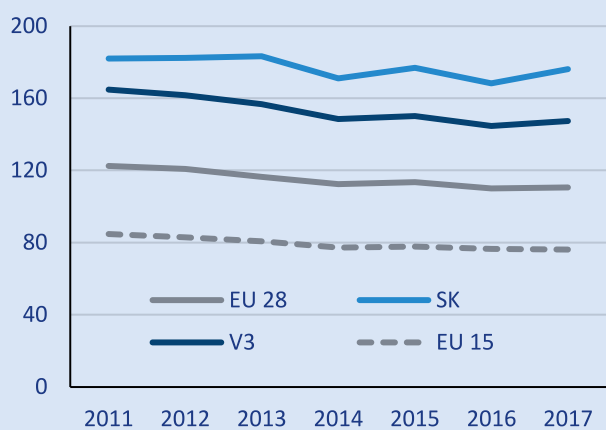
⁵⁸ Bez údajov za Francúzsko

⁵⁹ <https://www.oecd.org/health/health-systems/Avoidable-mortality-2019-Joint-OECD-Eurostat-List-preventable-treatable-causes-of-death.pdf>

⁶⁰ <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311654/9789289054058-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

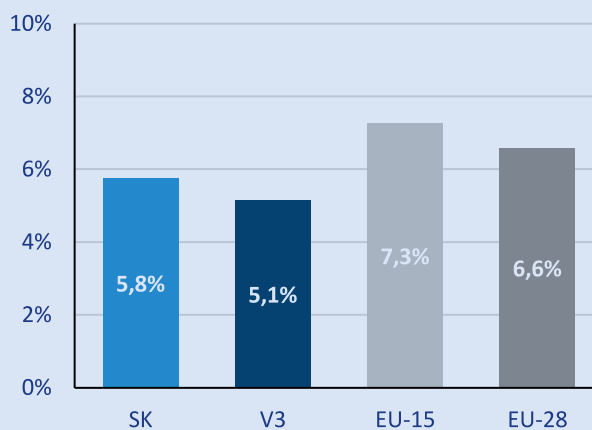
Konvergencii výdavkov k vyspelým ekonomikám musia predchádzať úsporné opatrenia identifikované v revízii výdavkov⁶¹, ktoré zlepšia nákladovú efektívnosť systému. Prevláda nesprávny mix všeobecnej a špecializovanej ambulantnej starostlivosti, ktorý predražuje systém. V porovnaní s krajinami V3 tvoria lieky väčšiu časť výdavkov na zdravotníctvo. Centrálne nákupy liekov, zdravotníckych pomôcok a elektronizácia sú nedostatočne rozšírené a implementované. V diagnostických vyšetreniach je stále prítomná duplicita, ktorú je nutné redukovať. Poistný systém nie je dostatočne efektívne regulovaný, vyžaduje definíciu nároku pacienta s cieľom podporiť súťaž poisťovní. V ústavnej starostlivosti chýba transparentné riadenie, optimalizácia ich siete, dobudovanie kapacít a dokončenie systému DRG. Veľké štátne koncové nemocnice majú zlé finančné hospodárenie, čo negatívne vplyva na fiškálne ciele. Programy prevencie a podpory zdravia sú nedostatočne rozšírené, pritom majú potenciál znížiť náklady v zdravotníctve aj záťaž na ekonomiku.

Graf 37:
Odvrátiteľná úmrtnosť
(na 100-tisíc obyvateľov)

Zdroj: OECD

Graf 38:
Verejné výdavky na zdravotníctvo
(% HDP), 2019

Zdroj: OECD, ZP, RIS

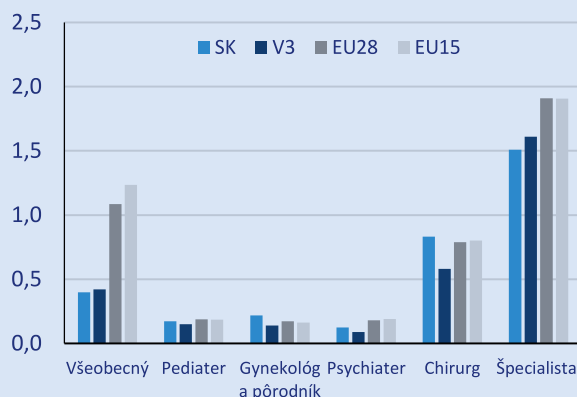
Na Slovensku je neefektívne nastavená ambulantná starostlivosť. Slovensko za priemerom EÚ výrazne zaostáva v počte všeobecných lekárov, čo vplyva na nadmerné vyšetrenia u drahších špecialistov. Chýba definícia nároku pacienta a adekvátne siete poskytovateľov s dôrazom na podporu primárnej sféry. Dostupnosť je negatívne ovplyvnená nedostatočným tzv. gatekeeping-om⁶². Štrukturálny šok COVID-19 preukázal možnosť jednoduchého prechodu na uplatňovanie telemedicíny u všeobecných lekárov. Na ponukovej strane nie je dostatok lekárov uvoľnených do systému všeobecného lekárstva, neatraktivnosť pozícií tkvie v odmeňovaní a úzkych kompetenciách. Dôsledkom sú nadmerné návštevy u špecialistov, ktoré sú drahé, potenciálne medicínsky neoptimálne a zároveň fixujú nesprávnu štruktúru zdravotníckeho personálu. Všeobecným lekárom navyše chýba kapacita na vykonávanie prevencie.

Na Slovensku pracuje v porovnaní s najvyspelejšími krajinami EÚ menej zdravotných sestier. Zároveň je nepriaznivá aj veková skladba u sestier - len 15 % sestier má menej ako 35 rokov. Ak súčasný trend pretrvá, v budúcnosti sa nedostatok sestier výrazne zvýši. Zdravotné sestry majú pritom zásadný vplyv na skúsenosť pacienta, ale aj zdravotné výsledky v nemocniciach a sú potrebné pre efektívnejšie fungovanie primárnej starostlivosti. Mzdy zdravotných sestier sa síce dostali na 1,1-násobok priemernej mzdy (porovnateľné s priemerom V3 a EÚ), no ich práca zostáva neatraktivná aj kvôli časti kompetencií, ktoré by mohli byť po vzore zahraničných praxí presunuté na nižší zdravotnícky personál.

⁶¹ <https://finance.gov.sk/sk/financie/hodnota-za-peniaze/revizia-vydavkov/zdravotnictvo/>

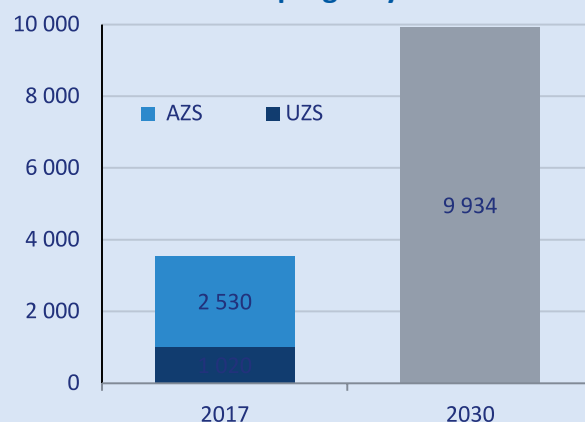
⁶² Regulácia na strane dopytu pacientov po zdravotnej starostlivosti

Graf 39:
Počet lekárov podľa špecializácií
(na 1 000 obyvateľov), 2016*

* Údaje za Slovensko z NCZI k 30.6.2016 podľa metodiky OECD. Údaje za V3 iba v kategórii Všeobecný, inak iba Poľsko. Zdroj: MZ SR

Graf 40:
Počet chýbajúcich sestier podľa štatistického
získovania a prognózy MZ

* Bez pôrodných asistentiek (v roku 2017 chýbalo 50 PA). Zdroj: OECD, NCZI, prepočty UHP

V ústavnej zdravotnej starostlivosti chýba optimalizácia siete nemocníc podľa nároku pacienta zabezpečujúca kvalitu starostlivosti a zefektívnenie procesov. Mnohé nemocnice sú dnes zastarané s nevhodnou infraštruktúrou, čo má negatívny vplyv na efektívnosť procesov, spokojnosť pacienta a šírenie nákaz. Všetky investície v systéme musia zohľadňovať plán optimalizácie siete nemocníc. Medzi slovenskými nemocnicami existujú výrazné rozdiely v kvalite poskytovanej zdravotnej starostlivosti. Chýbajúcim prvkom je zavedenie nároku pacienta v zmysle predpísanej časovej dostupnosti a minimálnych štandardov pre povolenie poskytovať špecializáciu. Neefektívnosť sa v nemocniciach odráža v nadmernom počte lôžok, pri dlhých hospitalizáciách a nižšej obsadenosti lôžok. Zlepšenie procesov má potenciál uvoľniť kapacity, ktoré môžu byť použité na dlhodobú alebo ambulantnú starostlivosť. Pre efektívne nastavenie siete nemocníc je potrebné optimalizovať aj sieť ambulantnej starostlivosti. Plné zavedenie systému DRG zlepši porovnávanie produkcie nemocníc a následné naviazanie úhrad na DRG môže zefektívniť hospodárenie nemocníc, napr. cez motiváciu skrátiť dĺžku hospitalizácie. Nedostatkú úhrad z DRG môže byť finančné znevýhodnenie koncových nemocníc, preto je dôležité zaviesť aj kompenzačné mechanizmy.

Výzvou slovenského zdravotníctva je identifikovať a nastaviť správny mix personálu podľa najlepších praxí v zahraničí. Okrem akútneho nedostatku všeobecných lekárov a sestier pretrvávajú aj nedostatky všetkých typov pracovníkov. Schémy brain gain⁶³ sú potrebné pre všetky typy pozícií v zdravotníctve. Mix kompetencií nie je vhodne nastavený a v súlade s dobrou praxou zo zahraničia je potrebné ich presúvanie na nižšie úrovne zdravotníckeho personálu. Viaceré západné krajiny presunuli časť zodpovedností špecialistov na všeobecných lekárov, z lekárov na sestry, z gynekológov na pôrodné asistentky a zo sestier na asistentov a sanitárov. Takéto opatrenia zvýšili dostupnosť zdravotnej starostlivosti, znížili čakacie doby a zvýšili spokojnosť pacientov a pritom mali na náklady pozitívny až neutrálny vplyv⁶⁴.

⁶³ Viac v Kapitole 5.

⁶⁴ OECD (2017). Health at a Glance.

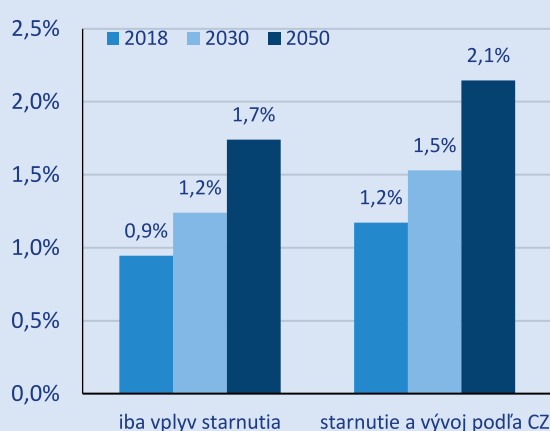
Štandardné diagnosticko-terapeutické postupy sú jedným z najefektívnejších nástrojov pre dosiahnutie kvalitnej a nákladovo-efektívnej zdravotnej starostlivosti. Kvalitné štandardné usmernenia zvyšujú bezpečnosť a kvalitu liečby a pomáhajú kontrolovať výdavky. Na Slovensku sa štandardné postupy tvoria pomaly, v súčasnosti je schválených už takmer 100 postupov, je však potrebné zaručiť, že sú použiteľné v praxi. Kľúčová je ich implementácia, teda zavedenie postupov do vzdelávacieho procesu zdravotníkov, zadefinovanie kompetencií a záväznosti v ich vykonávaní a zároveň zadefinovanie kompetencií v kontrole a vymáhaní dodržiavania postupov.

Slovensko dáva na lieky väčšiu časť verejných výdavkov na zdravotníctvo (19 %) v porovnaní s krajinami V3 (13 %), zlepšenie nákladovej efektívnosti môže priniesť výrazné úspory. Zvýšenie hodnoty za peniaze v liekovej politike je spojené s objektívnym analyzovaním prínosov a nákladov aj u liekov, ktoré sa v minulosti vyhli posudzovaniu, rozširovaním centrálnych nákupov liekov a dokončením elektronizácie v predpisovaní. Tieto opatrenia uvoľnia zdroje pre iné oblasti zdravotníctva. Ministerstvu zdravotníctva chýbajú vlastné kapacity na analýzu klinického prínosu a kontrolu farmako-ekonomických štúdií poskytovanýchmi držiteľmi registrácie.

Slovenský poisťný systém je neefektívne regulovaný. Na Slovensku je verejné zdravotné poistenie spravované tromi poisťovňami, konkurenčná súťaž ako hlavná výhoda pluralitného systému však chýba. V rozvinutých krajinách existujú rôzne typy zdravotníckych systémov, podľa výsledkov sa nedá povedať, ktorý je najlepší (unitárny vs. pluralitný). Slovenský systém zdravotného poistenia zlepší definícia nároku pacienta na hrazenú starostlivosť, zavedenie jednoducho dostupných a prehľadných čakacích zoznamov pre všetky bežné a dôležité výkony a tiež pravidlá narábania so zdrojmi z poistenia, ktoré neboli použité na zdravotnú starostlivosť.

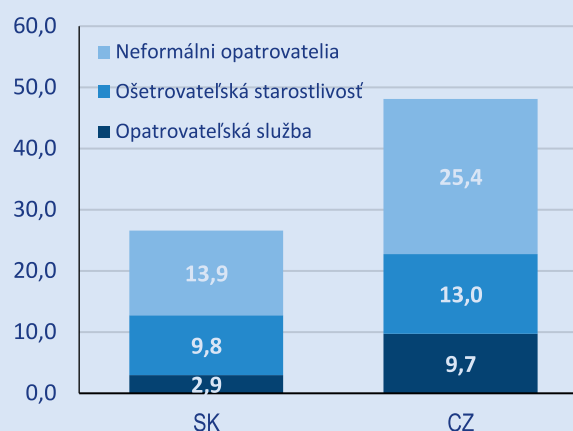
Podiel obyvateľov nad 65 rokov na Slovensku do roku 2030 narastie zo 16 % na vyše 21 %. Veľkou výzvou bude zabezpečiť kvalitné a dostupné služby v dlhodobej starostlivosti udržateľným spôsobom. Slovensko dáva na dlhodobú starostlivosť 0,9 % HDP, viac ako krajiny V3 (0,8 %), ale výrazne menej ako Česko (1,5 %). Iba vplyvom starnutia sa výdavky do roku 2030 zvýšia na 1,2 %, ak by sa zohľadnil aj vývoj podľa Česka, narastú na 1,5 % HDP (Graf 41). Vo výsledkoch u seniorov Slovensko zaostáva, v porovnaní s V3 aj Českom majú seniori kratšiu očakávanú dĺžku života vo veku 65 rokov a nižšiu spokojnosť so životom. Tieto ukazovatele však môžu skôr odrážať efektívnosť zdravotníctva, výsledkové ukazovatele, ktoré dobre merajú efektívnosť dlhodobej starostlivosti, nie sú dostupné.

Graf 41:
Projekcia výdavkov na dlhodobú starostlivosť, % HDP

Zdroj: ŠÚSR, UPSVaR, NCZI, ČSU

Graf 42:
Prijímatelia domácej starostlivosti na 1000 obyvateľov, 2018

Zdroj: ŠÚSR, UPSVaR, NCZI, ČSU

Dlhodobá zdravotná a sociálna starostlivosť o seniorov a dlhodobo chorých pacientov na Slovensku nezodpovedá súčasným potrebám obyvateľstva. Slovensko výrazne zaostáva v kapacitách komunitnej a domácej starostlivosti, aj v počte neformálnych opatrovateľov, teda príbuzných a blízkych, ktorí seniorov opatrujú a dostávajú finančnú podporu (Graf 42). Poddimenzovaná formálna dlhodobá starostlivosť nadmerne zaťažuje neformálnych opatrovateľov, ktorým chýbajú podporné služby. Nedostatočne rozvinutá je následná zdravotná starostlivosť, ktorá umožňuje plynulý prechod zo zdravotnej do sociálnej starostlivosti a pomáha tak predchádzať rehospitalizáciám a pobytu na drahých akútnych lôžkach v nemocniciach. Potrebné je aj navýšenie kapacít paliatívnej starostlivosti o pacientov v terminálnom štádiu ochorenia. Slovensko trpí nedostatkom personálu a odlivom pracovníkov do zahraničia, oproti Česku chýba približne 30 % pracovníkov v sociálnych službách. Deinštitucionalizácia dlhodobej sociálnej starostlivosti je slabá, a chýba meranie a hodnotenie kvality služieb. Neefektívnosť sa prejavuje v duplicitnom posudkovom systéme, slabej prevencii odkázanosti a neprehľadnom riadení a financovaní dlhodobej starostlivosti. Táto oblasť je nadrezortná, implementácia spadá najmä do kompetencií rezortov sociálnych vecí a zdravotníctva.

Duševné poruchy zaťažujú zdravie ľudí viac ako mnohé iné ochorenia, ktoré majú v súčasnosti na Slovensku vyššiu prioritu. Duševné poruchy navyše výrazne predražujú zdravotný a sociálny systém a znižujú výkonnosť ekonomiky. Slovensko vo výdavkoch na starostlivosť o duševné zdravie výrazne zaostáva za ostatnými rozvinutými krajinami. Tento typ starostlivosti tvorí len 3 % z celkových výdavkov na zdravotnú starostlivosť, kým priemer rozvinutých krajín je 7 – 8 %. Výsledky je možné zlepšiť prostredníctvom cielených preventívnych programov, vytvorením poradensko-psychologickej siete poradní, zvýšením dostupnosti komunitnej a psychoterapeutickej starostlivosti.

V rámci EÚ má Slovensko šiestu najvyššiu úmrtnosť na choroby (tzv. preventable mortality), ktorým sa dá predísť primárnou prevenciou, najmä očkovaním, lepším životným štýlom a priaznivejšími vplyvmi prostredia. Slovensko za vyspelými krajinami zaostáva v zaočkovanosti seniorov na chrípku, v posledných rokoch klesla zaočkovanosť detí na osýpky. Na Slovensku fajčí viac ľudí ako v krajinách EÚ28 a viac adolescentov ako v susedných krajinách. Slovensko za krajinami EÚ28 a V3 zaostáva taktiež v miere skriningov na rakovinu prsníka a má aj vyššiu úmrtnosť na rakovinu prsníka.

Sociálne znevýhodnené skupiny trpia horším zdravotným stavom, čo môže znižovať ich šance uspieť vo vzdelávaní a na trhu práce. Dôvodom sú zlé životné podmienky, ako aj nedostatočné využívanie zdravotnej starostlivosti vo vylúčených komunitách. Očakávaná dĺžka života pri narodení a dojčenská úmrtnosť nedosahuje úroveň väčšinovej populácie. Kým priemerná očakávaná dĺžka života v roku 2015 bola v celkovej populácii 76 rokov, ľudia v systéme pomoci v hmotnej núdzi sa dožívali v priemere iba 69 rokov a obyvatelia marginalizovaných rómskych komunít (MRK) 70 rokov⁶⁵. Dojčenská úmrtnosť je takmer trojnásobne vyššia v porovnaní so zvyškom populácie⁶⁶. Využívanie zdravotnej starostlivosti v MRK obmedzuje na strane dopytu najmä nízka zdravotná gramotnosť a finančné bariéry a na strane ponuky nízka dostupnosť niektorých služieb (napr. gynekológia), nízky záujem lekárov a prácu v tomto prostredí a diskriminácia v zdravotníckych zariadeniach.

⁶⁵ ÚHP (2020): Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením.

⁶⁶ IFP (2018): Inklúzia Rómov je potrebná aj v zdravotníctve.

Hlavné strategické politiky a iniciatívy v zdravotníctve do roku 2030

1. Reforma ambulantnej starostlivosti

V slovenskom zdravotníctve chýbajú všeobecní lekári a až 43 % z nich má nad 60 rokov. Preťaženie lekári nevyužívajú svoje kompetencie a posielajú pacientov drahším špecialistom.

Zmena systému odmeňovania zlepší motiváciu všeobecných lekárov kompetencie využívať. Zvýšená finančná atraktivita by z dlhodobého hľadiska mala zvýšiť počet všeobecných lekárov. Otvorenie novej ambulancie je finančne náročné, čo znižuje atraktivitu pre mladých lekárov.

Slovensko má najviac návštev lekára na obyvateľa spomedzi krajín EÚ. Vďaka odstráneniu nepotrebných návštev získajú najmä všeobecní lekári viac času na liečbu a menej pacientov posunú k drahším špecialistom.

Výhľadovo bude potrebných 120 mil. eur ako cieľové navýšenie ročných prevádzkových výdavkov na VAS pri dorovnaní slovenských výdavkov na VAS na ČR v % HDP).

Celková investičná potreba pre roky 2021 až 2026 na posilnenie kapacít všeobecnej ambulantnej starostlivosti vrátane výdavkov na prevádzku s postupným nábehom: 590 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: do 2021:

- Analýza opodstatnenosti povinných administratívnych návštev všeobecnej ambulantnej starostlivosti (VAS) a legislatívna úprava na ich zredukovanie
- Návrh siete centier primárnej excelentnosti (CAE) a centier integrovanej ZS (CIZS)

Míľnik 2: do 2021: Definícia nároku pacienta (dojazdovej vzdialenosti) a optimálnej siete VAS

Míľnik 3: do 2021: Posilnenie vzdelávania a rezidentského programu, rozširovanie kompetencií všeobecných lekárov a zníženie ich zbytočnej záťaže

Míľnik 4: 2022 : Zabezpečenie vybavenia a finančnej motivácie pre vykonávanie existujúcich kompetencií u súčasných VL a nastavenie finančnej motivácie pre štúdium/odstraňovanie bariér pre vstup VL do systému

Míľnik 5: do 2022: Zmapovanie potrieb v súčasnej sieti špecializovanej ambulantnej starostlivosti (ŠAS) a návrh opatrení pre riešenie nedostatku personálu ŠAS

Míľnik 6: 2026 : Zriadenie nových CIZS a CAE podľa plánu siete

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Úmrtnosť odvrátená zdravotnou starostlivosťou

Cieľ 1: do 2026: nárast podielu návštev všeobecnej ambulantnej starostlivosti bez odporúčania k špecialistovi na úroveň ČR (podľa posledných údajov zo 72 % na 85 %).

Cieľ 2: do 2026: pokles miery odvrátených hospitalizácií

Cieľ 3: do 2026: nárast počtu všeobecných lekárov o 600, zníži sa ich priemerný vek

2. Nárast počtu sestier, stabilizácia personálu a reforma kompetencií

V slovenskom zdravotníctve chýbajú zdravotné sestry a vzhľadom na vekovú štruktúru dnes pracujúcich sestier bude tento problém ešte narastať. Pre nápravu je nutné zvýšiť počet mladých sestier nastupujúcich do zamestnania alebo prilákať sestry zo zahraničia.

Platy zdravotných sestier, vyjadrené ako násobok priemernej mzdy, sú však porovnateľné so zahraničím. Možnosti zvyšovania atraktívnosti práce zdravotnej sestry preto treba hľadať aj v nefinančných aspektoch (kompetencie, pracovné prostredie).

Stratégia pre riešenie nedostatku všetkých pracovníkov v zdravotníctve má potenciál zlepšiť dostupnosť a kvalitu starostlivosti. Presúvanie kompetencií na nižšie úrovne zdravotníckeho a nezdravotníckeho personálu po vzore západných krajín pomáha lepšie využiť zdroje a zlepšiť zdravotnú starostlivosť. Preto je tiež potrebné zrevidovať vzdelávanie sestier s dôrazom na klinickú prax.

Celková finančná potreba na platy nových sestier, motivačné štipendiá pre študentov ošetrovateľstva a príspevky na vzdelávanie sestier pre roky 2021 až 2026: 450 mil. eur

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: 2021: Analýza o stave personálu, bariérach vstupu, dostupných kompetenciách, dôvodoch odchodu a motiváciách sestier Míľnik 2: do 2022: Úprava vzdelávania a rekvalifikácií zdravotných sestier Míľnik 3: do 2022: Rozšírenie kompetencií sestier a zavedenie motivačných opatrení pre zvýšenie atraktivity povolania sestry, praktická sestra Míľnik 4: do 2026: Prehodnotenie kompetenčného mixu personálu, na základe prieskumu o stave personálu s dôrazom na reálne vykonávané (nie len oficiálne priznané) kompetencie Míľnik 5: do 2026: Stratégia stabilizácie rozvoja ľudských zdrojov v zdravotníctve	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou Cieľ 1: do 2026: nárast počtu sestier v ZS o 3 600

3. Reforma ústavnej starostlivosti

UZS je na Slovensku nadužívaná v porovnaní s ambulantnou starostlivosťou. Medzi jednotlivým slovenskými nemocnicami existujú výrazné rozdiely v kvalite poskytovanej ZS, príčinou je aj nedostatočná skúsenosť nemocníc s vykonávaním určitých typov výkonov.

Zavedenie predpísanej časovej dostupnosti a minimálneho počtu výkonov zlepší kvalitu zdravotnej starostlivosti a zefektívni geografické rozloženie siete nemocníc.

Hierarchia nemocníc je podkladom pre správnu cestu pacienta systémom koordinovanej ZS. Implementáciou podporných tímov pacienta v nemocniciach sa dosiahne lepšie využitie akútnych lôžok.

Mnohé nemocnice sú zastarané, modernizácia budov má potenciál zlepšiť ich energetickú efektívnosť, zefektívniť klinické a prevádzkové procesy, zvýšiť komfort a spokojnosť pacientov a personálu, či znížiť riziko šírenia nákaz.

V existujúcom systéme sú nemocnice dlhodobo stratové a neefektívne riadené. Zavedením centrálného modelu riadenia s využitím moderného informačného systému zabezpečí úspora administratívnych FTE, procesná efektivita a včasný dosah na ekonomické a medicínske procesy.

Plne funkčný platobný mechanizmus zvýši transparentnosť a v kombinácii s doplnkovými platobnými mechanizmami aj spravodlivosť platieb za zdravotnú starostlivosť a má potenciál zlepšiť procesy a hospodárenie nemocníc.

Diagnostické zobrazovacie a laboratórne vyšetrenia tvoria veľkú časť výdavkov na zdravotnú starostlivosť, efektívnosti môže pomôcť odstránenie duplicitných a defenzívnych vyšetrení, prehodnotenie cenotvorby.

Celková kumulovaná investičná potreba pre roky 2021-2026 (okrem IT projektov): 950 mil. eur

Plán počíta s investíciami, ktoré je možné dokončiť do konca roka 2026, teda najmä s už pripravenými projektami, alebo menšími nemocnicami, kde je možné očakávať menej procesných prekážok (napr. prioritný projekt vlády, 3 pripravené projekty výstavby a rekonštrukcie nemocníc, ďalšie 4 nové lokálne nemocnice a 4 rekonštrukcie regionálnych nemocníc).

Celková finančná potreba pre IT projekty pre roky 2021 až 2026: bude doplnená do apríla 2021.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: 2021: Analýza spotreby UZS Míľnik 2: 2021: Analýza spotreby a nákladovej efektívnosti diagnostiky (laboratórií a zobrazovanie) do 2022: Míľnik3: Definovaná a legislatívne schválená optimálna sieť nemocníc Míľnik 4: Vytvorenie investičného plánu výstavby a modernizácie nemocníc Míľnik 5: Prípravné kroky na centralizáciu riadenia nemocníc vo vybraných službách, nákupoch, HR politike a opatrenia v diagnostike podľa analýzy Míľnik 6: Definovanie oblastí pre digitalizáciu a automatizáciu v celom spektre liečebných programov a postupov, facility manažmentu a prevádzkových procesov Míľnik 7: Prehodnotenie DRG a optimalizácia úhradových mechanizmov v ústavnej zdravotnej starostlivosti Míľnik 8: do 2026: Ďalšia modernizácia nemocníc vrátane digitalizácie a jednotného informačného systému pre zariadenia v pôsobnosti MZ SR, centralizácia vybraných služieb štátnych nemocníc a opatrenia v diagnostike podľa analýzy	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou Cieľ 1: do 2026: Výstavba minimálne 3 nemocníc, rekonštrukcia minimálne 3 nemocníc Cieľ 2: do 2030: zníženie miery rehospitalizácií, mortality, reoperovanosti a priemernej dĺžky hospitalizácie o X % na základe analýzy (TBD, analýza do apríla 2021)

4. Reforma akútnej zdravotnej starostlivosti

Záchranná zdravotná služba (ZZS) je dostupná do 15 minút pre 78 % územia, pričom tento pomer z dôvodu navyšovania počtu zásahov klesá. ZZS zrealizuje viac ako 60 % zásahov u pacientov, ktorí nie sú v priamom ohrození života alebo zdravia.

Operačné stredisko ZZS má významné percento hovorov vybaviť telekonzultáciou cez prítomných lekárov OS ZZS.

Celková kumulovaná investičná potreba pre vybudovanie nových kapacít telemedicínskych služieb, dobudovanie kapacít operačného strediska a postupné navýšenie prevádzkových výdavkov pre roky 2021 až 2026: 275 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Analýza siete záchranej zdravotnej služby (ZZS) s ohľadom na časovú a plošnú dostupnosť na území SR a Analýza siete ambulantnej pohotovostnej služby

Míľnik 2: do 2022: Nová definícia neodkladnej zdravotnej starostlivosti

Míľnik 3: do 2022: Zriadenie akútnych telemedicínskych služieb/kapacít operačného strediska (OS) ZZS

Míľnik 4: do 2023: Vybudovanie vzdelávacích centier záchranárov v rámci SR, začiatok výstavby a dovybavenie staníc ZZS

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou

Cieľ 1: do 2022: pre 90 % územia zabezpečiť dostupnosť do 15 min.

Cieľ 2: do 2024: zvýšiť % opodstatnených zásahov na všetkých zásahoch (TBD, analýza do apríla 2021)

Cieľ 3: do 2024: zvýšiť % služieb OS ZZS vybavených prostredníctvom telemedicíny (TBD, analýza do apríla 2021)

5. Reforma dlhodobej zdravotno-sociálnej starostlivosti vrátane paliatívnej

Pri rýchlom starnutí obyvateľstva je potrebné zlepšiť dostupnosť a zvýšiť kvalitu dlhodobej starostlivosti. Je potrebné výrazne posilniť komunitnú a domácu zdravotnú a sociálnu starostlivosť, podporiť neformálnych opatrovateľov, ako aj kapacity v následnej zdravotnej starostlivosti. Procesy zlepšiť zavedenie jednotnej komplexnej zdravotno-sociálnej posudkovej činnosti. Zavedenie jednotného príspevku na podporu nezávislého života ľudí v odkázanosti s flexibilným využitím hotovosti a poukazu pri výbere služieb dlhodobej starostlivosti zjednoduší systém sociálnych dávok podľa konceptu osobného rozpočtu v súlade s dohovorom OSN. Podpora poskytovania zdravotnej starostlivosti v sociálnych službách odbremeniť drahšie zdravotnícke zariadenia.

Je potrebné zaviesť efektívne meranie a hodnotenie kvality služieb, zvýšiť počet personálu a prehodnotiť kompetencie v riadení služieb.

Táto oblasť je nadrezortná, implementácia bude spadať najmä do kompetencií rezortov sociálnych vecí a zdravotníctva.

Celková kumulovaná investičná potreba pre dobudovanie kapacít zdravotnej a sociálnej dlhodobej starostlivosti, vrátane postupného navyšovania prevádzkových výdavkov pre roky 2021 až 2026: 2 000 mil. eur

Investičný plán počíta so zariadeniami rôzneho typu, napr.: 1 700 miest v zariadeniach pre seniorov, 2 400 miest v špecializovaných zariadeniach, 2 000 miest v nových a transformovaných zariadeniach podporovaného bývania, nové kapacity denných stacionárov a iných komunitných zariadení dlhodobej zdravotnej a sociálnej starostlivosti.

Míľníky

Míľník 1: do 2021: Schválenie legislatívy k zavedeniu jednotnej posudkovej činnosti a jednotného príspevku pre ľudí v odkázanosti

Míľník 2: do 2021: Zverejnenie analýzy revízie výdavkov na dlhodobú starostlivosť (vrátane paliatívnej) a predloženie návrhu strategického dokumentu o integrácii sociálno-zdravotnej starostlivosti

Míľník 3: do 2022: Schválenie nového zákona o sociálnych službách (MPSVR SR) a zákona o dlhodobej starostlivosti (MZ SR)

Míľník 4: do 2022: Schválenie nového zákona o dohľade nad sociálnou starostlivosťou

Míľník 5: do 2022: Zadefinovanie siete dlhodobej starostlivosti a zavedenie novej formy komunitnej zdravotnej starostlivosti - Intenzívna domáca starostlivosť (IDOS)

Míľník 6: do 2026: Dobudovanie kapacít pobytovej, komunitnej a domácej starostlivosti zdravotnej aj sociálnej dlhodobej starostlivosti a spustenie informačného portálu

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Očakávaná dĺžka života pri narodení

Cieľ 1: do 2024: pokles miery odvrátiteľných hospitalizácií seniorov, (TBD, analýza, december 2021)

Cieľ 2: do 2024: navýšenie počtu zariadení sociálnych služieb, v ktorých komplexnú ošetrovateľskú starostlivosť hradia ZP

Cieľ 3: do 2026: dorovnanie počtu prijímateľov domácej zdravotnej a sociálnej starostlivosti na 1 000 obyv. na ČR

Cieľ 4: do 2026: dorovnanie kapacít v zariadeniach dlhodobej zdravotnej a sociálnej starostlivosti na 1000 obyvateľov podľa modelu ČR

6. Reforma starostlivosti o duševné zdravie

Prvý epidemiologický výskum na Slovensku môže znížiť problém so skrytou chorobnosťou, ktorú pri duševných poruchách spôsobuje stigma a neznalosť.

Programy pre skorú prevenciu porúch, podporu duševného zdravia a všeobecnú informovanosť patria medzi najúčinnšie opatrenia v oblasti duševného zdravia a zároveň majú vysokú návratnosť investícií.

Zdravotno-sociálna starostlivosť v oblasti duševného zdravia je na Slovensku zastaraná. Je potrebné výrazne posilniť deinštitucionalizáciu, zaviesť komunitnú starostlivosť, zabezpečiť špecializované oddelenia a kapacity v ústavnej zdravotnej starostlivosti, zvýšiť počet personálu, rozšíriť poskytovanie psychoterapie a zlepšiť predpisovanie psychofarmák.

Nevyhnutnou súčasťou modernizácie je efektívna medzirezortná spolupráca.

Náklady

Výhľadovo navýšenie výdavkov na psychologickú a psychiatrickú starostlivosť o 200 mil. eur ročne cieľovo (dopočet na úroveň výdavkov ČR)

Celková investičná potreba pre dobudovanie kapacít starostlivosti o duševné zdravie, vrátane postupne rastúcich prevádzkových výdavkov na roky 2021 až 2026: 800 mil. eur

Mílniky

Mílnik 1: do 2021: Epidemiologický výskum duševného zdravia, vrátane analýzy rozšírenia kapacít v psychiatrii, detskej psychiatrii a psychológii

Mílnik 2: do 2021: Rámcová stratégia reformy starostlivosti o duševné zdravie a vytvorenie funkčného nadrezortného koordinačného orgánu pre reformu starostlivosti o duševné zdravie

Mílnik 3: do 2022: Schválený plán siete komunitných služieb a zvýšenia počtu personálu, vyhodnotenie účinnosti existujúcich programov prevencie

Mílnik 4: do 2026: Dokončené a spustené všetky komunitné riešenia - centrá duševného zdravia, mobilné jednotky a krízové centrá a case manažéri, systematická podpora účinných programov prevencie

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou

Cieľ 1: do 2024 dorovnanie počtu psychiatrov na 1000 obyv. na ČR

Cieľ 2: do 2024 dorovnanie počtu psychológov na 1000 obyv. na ČR

Cieľ 3: do 2024 dorovnanie počtu miest v komunitných službách na 1000 obyv. na ČR

7. Štandardné postupy a lepší manažment pacienta

Na Slovensku sa štandardné medicínske postupy tvorili pomaly a ich formu je potrebné preskúmať. Zároveň je potrebné zabezpečiť ich implementáciu vrátane monitoringu a vymáhania ich dodržiavania.

Lepšiemu manažmentu pacienta pomôže sledovanie pohybu pacienta systémom, plná elektronizácia eHealth, ktorá umožní zdieľanie zdravotnej karty pacienta medzi lekármi a kontrolu duplicitných vyšetrení, liekových indikácií a interakcií.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2026: bude doplnená v apríli 2021

Mílniky

Mílnik 1: do 2021: Zmapovanie pohybu pacienta systémom a vytvorenie metodiky a jednotného dizajnu SOP (standard operating procedures)

Mílnik 2: do 2021: Analýza možností telemedicíny podľa špecializácií

Mílnik 3: 2022: Spustenie aspoň jedného z chýbajúcich tmodulov eHealth

Mílnik 4: do 2024: Analýza kvality poskytovateľov podľa SOP

Mílnik 5: 2024: Funkčný eHealth

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou

Cieľ 1: do 2021: zavedenie sledovania priemernej dĺžky cesty pacienta systémom

Cieľ 2: do 2024: zavedenie sledovania kvality poskytovanej starostlivosti v ambulantnom sektore

8. Klinický prínos a nákladová efektívnosť zdravotníckych technológií (HTA)

Ministerstvu zdravotníctva chýbajú dostatočné kapacity na posudzovanie klinického prínosu prichádzajúcich technológií a ich farmako-ekonomických rozborov. Vytvorenie nezávislej HTA inštitúcie umožní objektívnejšie hodnotenie prínosov a nákladov zdravotníckych technológií, čo povedie k vyššej kvalite zdravotnej starostlivosti vďaka efektívnejšiemu využitiu zdrojov v zdravotníctve. Jednou z priorit HTA inštitúcie bude preskúmať nákladovú efektívnosť liekov určených na zriedkavé ochorenia. Pomocou legislatívnej zmeny sa od roku 2018 do systému hradených liekov dostali lieky aj bez preukázania nákladovej efektívnosti.

Skúsenosti zo zahraničia naznačujú, že tieto lieky majú často viac ako 10-násobne horší pomer prínosov a nákladov ako je na Slovensku štandardne požadovaný. Je preto potrebné stanoviť aj pre tento typ liekov záväzné limity maximálnej ceny za rok života prežitého v zdraví (QALY – quality adjusted life year). Predmetné lieky, ktoré už sú kategorizované a majú významný vplyv na prostriedky verejného zdravotného poistenia, by mali prejsť HTA hodnotením s možnosťou prehodnotenia ich kategorizácie ak nesplnia novo nastavené limity.

Celková finančná potreba pre vybudovanie a prevádzku agentúry pre HTA na roky 2021 až 2026: 7,8 mil. eur

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2021: Vytvorenie HTA inštitúcie transformáciou MZ odboru agentúry pre HTA; posilnenie personálnych kapacít inštitúcie. Míľnik 2: do 2022: na základe limitov stanovených MZ do 2021, HTA inštitúcia preskúma nákladovú efektívnosť liekov určených na zriedkavé choroby, ktoré majú významný dopad na rozpočet VZP a zverejní odporúčania, pri ktorých liekoch by malo dôjsť k prehodnoteniu kategorizácie.	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou Cieľ: do 2022: posudzovanie prínosov a nákladov väčšiny zdravotníckych technológií, ktoré žiadajú o kategorizáciu a majú dopad na rozpočet nad 1,5 mil. eur ročne.

9. Kvalitnejšia regulácia poistného systému

Nárok pacienta z verejného zdravotného poistenia je v SR definovaný široko a nejasne. Znižuje to schopnosť kontrolovať a porovnávať efektívnosť zdravotných poisťovní v zabezpečovaní nároku pacienta. Poisťovne zároveň nemôžu zreteľne súťažiť v ponuke nad rámec základného balíka.

Na Slovensku sa neevídujú čakania na akútne výkony, ako sú objednanie k špecialistom, na MR a CT vyšetrenia alebo čakanie na operácie pri závažných diagnózach ako je rakovina prostaty.

V súčasnosti chýbajú pravidlá pre narábanie so zdrojmi určenými na zdravotnú starostlivosť. V minulosti vyplatili súkromné poisťovne svojim akcionárom spolu 440 mil. eur. Peniaze mohli byť alternatívne použité napríklad na zabezpečenie vyššej dostupnosti zdravotnej starostlivosti.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2022: Spustenie porovnávania výkonnosti zdravotných poisťovní zohľadňujúc zákonné nároky pacientov vrátane čakacích lehôt na akútne výkony Míľnik 2: do 2022: Zavedenie pravidiel pre zdravotné poisťovne pre narábanie so zdrojmi určenými na zdravotnú starostlivosť	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou Cieľ: porovnávaná a hodnotená výkonnosť zdravotných poisťovní v zabezpečovaní zdravotnej starostlivosti

10. Reforma prevencie a podpory zdravia

Slovensko zaostáva v populačných skríningoch, zaočkovanosti proti chrípke a vo fajčení a užívaní alkoholu u mladistvých. V súčasnosti nie je k dispozícii analýza efektívnosti prevencie a podpory zdravia, z ktorej môžu vychádzať ďalšie kroky. Potrebné je vzdelávanie obyvateľstva v oblasti zdravia a boj proti dezinformáciám.

Celková finančná potreba na rozšírenie kapacít pre podporu zdravia na roky 2021 až 2026: 25 mil. eur

Míľníky

Míľník 1: do 2021: Analýza prevencie a podpory zdravia s dôrazom na prehodnotenie systému odmeňovania (VL)

Míľník 2: Analýza opatrení zvýšenia vzdelanosti obyvateľstva v oblasti prevencie a opatrení v boji proti dezinformáciám,

Míľník 3: Zriadenie nadrezortnej pracovnej skupiny pre podporu zdravia

Míľník 4: do 2022: Pripravený akčný plán prevencie a podpory zdravia s návrhom opatrení na motiváciu pacienta za starostlivosť o zdravie

Míľník 5: do 2026: Implementácia opatrení prevencie a podpory zdravia podľa akčného plánu

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Úmrtnosť odvrátiteľná prevenciou

Cieľ 1: do 2024: zvýšiť skrining prsníka žien z 31 % na 52 % (dorovnanie na V3)

Cieľ 2: do 2024: zvýšiť zaočkovanosť seniorov na chrípku z 13 % na 24 % (dorovnanie na V3)

Cieľ 3: do 2023: znížiť podiel mladistvých fajčiarov z 31 % na 28 % (dorovnanie na V3)

11. Inkluzívne opatrenia v prostredí marginalizovaných rómskych komunít (MRK)

Zvýšenie dostupnosti zdravotnej starostlivosti pre ľudí z prostredia MRK si vyžaduje ochranu pred nadmernými doplatkami za lieky na základe príjmu pre skupiny ohrozené chudobou, podporu prevencie, vzdelávanie zdravotného personálu, kompenzáciu zvýšených nákladov lekárov pracujúcich s touto skupinou, podporu vzdelávania Rómov v zdravotníckych odboroch a pravidelný monitoring zdravotnej situácie v MRK.

Celková finančná potreba na prevádzkové výdavky vybraných opatrení pre roky 2021 až 2026: 21 mil. eur (najmä posilnenie prevencie a starostlivosti bonifikáciou všeobecných lekárov v regiónoch s veľkým podielom obyvateľov ohrozených chudobou a kompenzácia ochrany pred doplatkami pre zraniteľné skupiny)⁶⁷.

Míľníky

Míľník 1: do 2021: Štandardizácia spolupráce RÚVZ a terénnych pracovníkov Zdravých regiónov pri prevencii, monitorovaní a kontrole infekčných epidémií v MRK

Míľník 2: do 2021: Spustenie pravidelného monitorovania zdravotného stavu a spotreby zdravotnej starostlivosti obyvateľov MRK MZ SR v spolupráci s pracovníkmi Zdravých regiónov a poskytovateľmi

Míľník 3: do 2022: Podpora inklúzie sociálne znevýhodnených skupín do vzdelávania v štandardných zdravotníckych odboroch

Míľník 4: do 2024: Posilnenie primárnej a sekundárnej prevencie

Míľník 5: do 2024: Zavedenie ochrany pred nadmernými doplatkami za lieky na základe príjmu pre skupiny ohrozené chudobou

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Novorodenecká úmrtnosť

Cieľ 1: do 2024: zníženie novorodeneckej úmrtnosti na úroveň najlepšej krajiny vo V3

Cieľ 2: do 2024: dorovnanie účasti na preventívnych prehliadkach tehotných matiek, detí a dospelých na majoritu

⁶⁷Investície na činnosť organizácie Zdravé regióny sú uvedené v kapitole 3 Trh práce a sociálna udržateľnosť.

Verejné inštitúcie a regulácie

7. Verejné inštitúcie a regulácie

Slovensko má zlé výsledky vo vnímaní korupcie s prevládajúcou nedôverou v súdnictvo, prokuratúru a políciu. Vnímanie korupcie patrí medzi najhoršie v EÚ a v miere nedôvery v políciu má krajina dokonca nelichotivé prvenstvo. Pre zlé regulačné prostredie pretrvávajú nepriaznivé postavenie Slovenska v rebríčku Doing Business a v ďalších rebríčkoch porovnávajúcich kvalitu podnikateľského prostredia. Súbor inštitucionálnych a regulačných reforiem posunie Slovensko do roku 2030 vo vnímaní korupcie a v dôvere v súdnictvo a políciu na priemer krajín EÚ. Zmeny regulácií v podnikaní so zameraním na začiatok podnikania, efektívne stavebné konania a pozemkové úpravy posunú Slovensko v Doing Business medzi 10 najlepších krajín v EÚ do roku 2030. Posilnenie analytických kapacít štátu a výkonnostné riadenie ľudských zdrojov vo verejnom sektore povedú k tvorbe kvalitnejších politík založených na dôkazoch. Zmeny vo verejnom obstarávaní zvýšia jeho transparentnosť, kvalitu a konkurenciu v súťaži. Schopnosť využívať európske kohézne fondy sa do roku 2030 dostane na priemer krajín EÚ.

Výsledkové a výstupové indikátory pre verejné inštitúcie a regulácie⁶⁸

		2015	2016	2017	2018	2019	Cieľ 2024	Cieľ 2030
Vnímanie korupcie (bodové hodnotenie)	SK	51	51	50	50	50	57	Priemer EÚ
	EÚ	66	65	65	65	64		
Miera nedôvery v súdnictvo (% opýtaných)	SK	68	66	66	67	62	53	Priemer EÚ
	EÚ	43	44	41	43	44		
Miera nedôvery v políciu (% opýtaných)	SK	52	50	52	51	55	39	Priemer EÚ
	EÚ	27	25	25	24	26		
Doing Business⁶⁹ (poradie v rebríčku Svetovej banky)	SK	34	36	38	38	45	Medián EÚ	TOP10 v EÚ
	EÚ	31	32	34	36	39		

Slovensko patrí v ukazovateli vnímanej korupcie medzi najhoršie krajiny v EÚ. Transparentné a nekorupčné prostredie vplýva pozitívne na hospodársky rast cez kľúčové faktory, akými sú verejné a súkromné investície, rozvoj ľudského kapitálu a ekonomická stabilita. V indikátore vnímania korupcie je Slovensko šieste najhoršie v EÚ⁷⁰, patrí mu 59. miesto zo skúmaných krajín. Podiel korupcie v bežných životných situáciách klesá⁷¹, problémom je predovšetkým veľká, do politického systému prerastajúca korupcia (state capture). Korupcia predstavuje na Slovensku podľa Správy o globálnej konkurencieschopnosti⁷² výraznú prekážku podnikania. Na efektívny boj s korupciou je potrebné zvýšenie transparentnosti procesov vo verejnej správe, kvalitné verejné služby pri komunikácii firiem a občanov so štátom a zúženie priestoru pre nekalé aktivity pri nakladaní s majetkom a zdrojmi štátu, verejných inštitúcií a samospráv. Vnímanie korupcie je spojené taktiež s dôverou v súdnictvo a políciu. Slovensko patrí podľa prieskumu Eurobarometra v dôvere obyvateľstva k týmto inštitúciám k najhorším v EÚ.

⁶⁸ Vo všetkých mapovaných indikátoroch sa Slovensko do roku 2024 posunie o polcestu k priemeru EÚ. Kapitola verejné inštitúcie a regulácie nepojednáva o digitalizácii verejných služieb, politiky podporujúce eGovernment sú súčasťou Kapitoly 8.

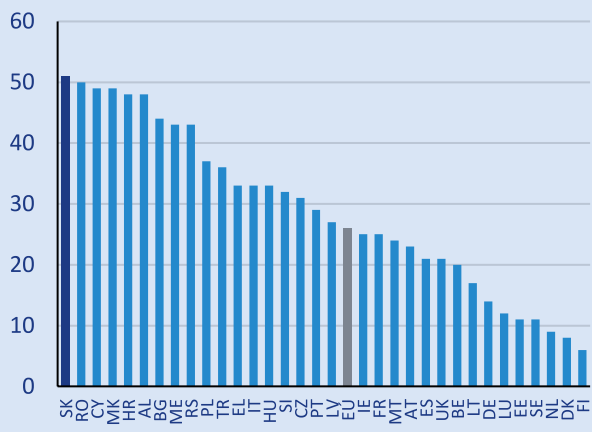
⁶⁹ Svetová banka v súčasnosti dočasne pozastavila vydávanie rebríčka Doing Business kvôli nezrovnalostiam v údajoch za vydania Doing Business 2018 a 2020 (publikované v októbri 2017 a 2019).

⁷⁰ <https://transparency.sk/sk/slovensko-opat-kleslo-v-rebricku-vnimania-korupcie/> 71 <https://transparency.sk/sk/prieskumy/>

⁷¹ <https://transparency.sk/sk/prieskumy/>

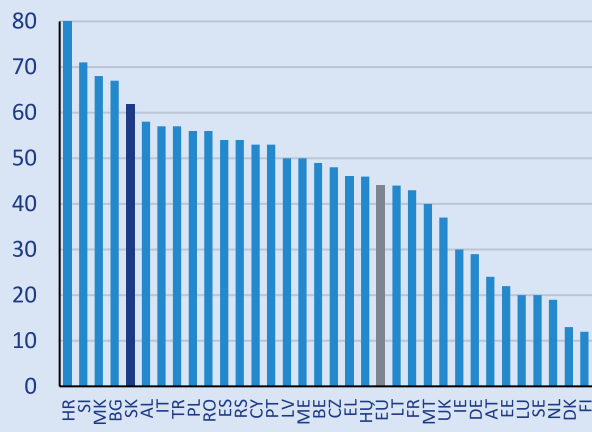
⁷² Svetové ekonomické fórum: The Global Competitiveness Report 2019

Graf 43:
Miera nedôvery
v políciu (% opýtaných)

Zdroj: Standard Eurobarometer 91

Graf 44:
Miera nedôvery v súdnictvo
(% opýtaných)

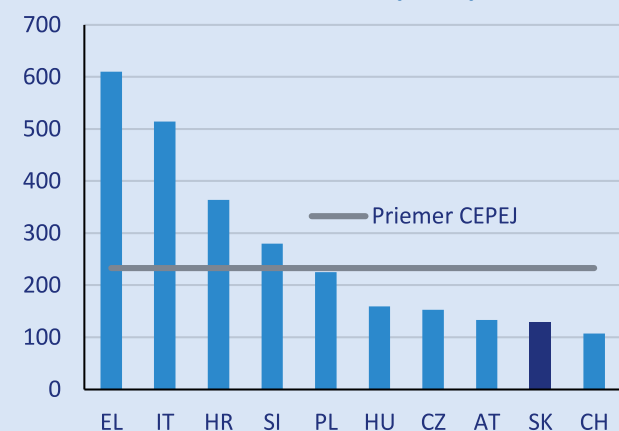
Zdroj: Standard Eurobarometer 91

Predpokladom dôvery v súdnictvo je vymožitelnosť práva a sudcovská etika. V efektívnosti súdnictva zohráva zásadnú rolu dĺžka súdnych konaní. Slovenské súdnictvo posledné roky zaostávalo za najlepšimi krajinami hlavne v dĺžke súdnych konaní⁷³ a v miere vybavenosti prípadov. Výrazné zlepšenie v poslednom hodnotiacom kole CEPEJ (2018-2020) je predovšetkým vďaka zmene metodiky vykazovania údajov, nie nutne vďaka zlepšeniu efektívnosti súdov. Dĺžka súdnych konaní v obchodných sporoch však naďalej rastie. Výzvou tiež zostávajú staré podania exekúcií, napriek novému systému podávania a špecializovanému súdu v Banskej Bystrici. Staré prípady exekúcií môžu mať stále dopad na efektívny chod súdneho systému. Opatrenia v súdnictve by mali mať za cieľ naďalej zlepšovať mieru vybavenosti vecí v súdnych konaniach a skrátiť ich dĺžku. Výzvou slovenského súdneho systému môže byť aj nedostatočná právna pomoc najzraniteľnejším skupinám, podobne ako je napríklad v oblastiach zdravotníctva alebo sociálnych služieb⁷⁴.

⁷³ Dispozičný čas je predpokladaný počet dní potrebných na rozhodnutie vo veci. Predstavuje teoretickú veličinu pomeru nerozhodnutých vecí na konci roka a rozhodnutých vecí v danom roku pre násobenú počtom dní v kalendárnom roku t.j. $(\text{nerozhodnuté veci} / \text{rozhodnuté veci}) \cdot 365$. Ide o odhadovaný čas v dňoch, ktorý má informatívny charakter a indikuje, koľko času by trvalo dorozhodovanie nerozhodnutých vecí na konci roka, ak by súd rozhodoval rovnakou výkonnosťou ako predošlý rok a zároveň by sa novými vecami nezapodieval. Ukazovateľ sa používa vo vzťahu k efektívnosti súdu, resp. rýchlosti rozhodovania sudcu (od pridelenia veci po prvé vynešenie rozhodnutia vo veci). Na porovnanie, dĺžka konania je ukazovateľ z pohľadu klienta súdu – ako dlho trvala vec od podania na súd až po právoplatné rozhodnutie.

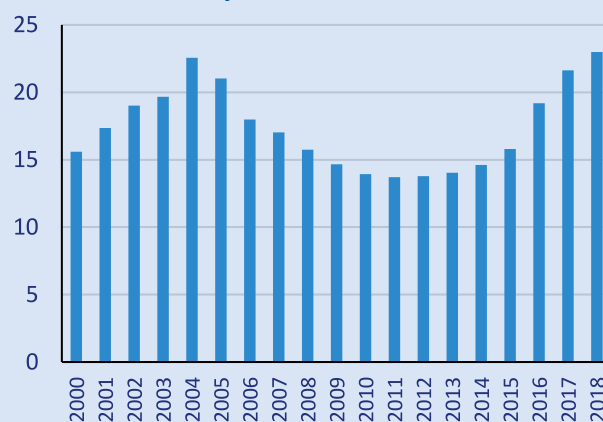
⁷⁴ ÚHP (2020): Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením

Graf 45:
Dispozičný čas v občianskych a obchodných veciach v dňoch (2016)

Zdroj: CEPEJ 2018⁷⁵

Graf 46:
Dĺžka súdnych konaní v obchodných sporoch v mesiacoch

Zdroj: MS SR⁷⁶

Výdavky na policajný zbor dosiahli v roku 2018 úroveň 1,27 % HDP, zatiaľ čo priemer krajín EÚ bol výrazne nižší (0,84 % HDP). Obyvatelia majú nižší pocit bezpečia pri nočnej chôdzi (63,5 % vs. 74,9 % priemer EÚ) a v počte vrážd na 100-tisíc obyvateľov je Slovensko vo výsledkoch tiež mierne nadpriemerom (1,2 vs. 1,0). Stanoviť iné medzinárodne porovnateľné výsledkové indikátory v oblasti polície nie v súčasnosti možné.

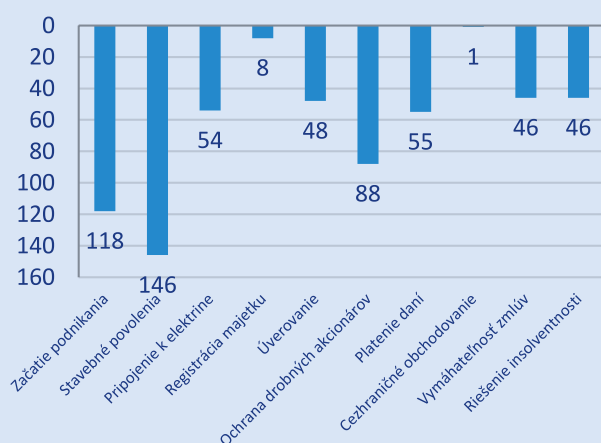
Policajný zbor neprešiel základnou reformou činností a procesov, často dochádza k nezmyselným organizačným zmenám.

Nové útvary Policajného zboru vznikali doposiaľ formálne, bez adekvátneho vybavenia a reálnej náplne práce. Výmena vedúcich funkcionárov je stále závislá na politickom cykle, chýbajú transparentné výberové konania, vďaka čomu sa nevytvorili efektívne podmienky pre boj proti organizovanému zločinu. Pre dosiahnutie výsledkov v boji proti korupcii je centrálnym bodom NAKA.

Výrazné bariéry pre podnikanie na Slovensku tvoria vysoké regulačné zaťaženie, neuspokojivá vymožitelnosť práva, administratívne prekážky pre začatie podnikania a pomalé procesy pri získavaní stavebných povolení. Regulačné prostredie pre podnikanie sa zhoršuje, čo vidno v medzinárodných porovnaníach krajín Doing Business od Svetovej banky (45. miesto zo 190 hodnotených krajín, 18. miesto v EÚ⁷⁷) alebo OECD indexu regulácií (Product market regulation). Pre začatie podnikania je problémom najmä potreba rôznych licencií a povolení ako aj výrazná regulácia pri profesionálnych službách. Pri stavebných konaniach je veľkou výzvou najmä ich dĺžka, spôsobená nielen legislatívou, ale aj ťažkopádnosťou stavebných úradov a samospráv. Nové stavebné zákony podporené elektronickými službami by výraznejšie zrýchlili stavebné konania. K zlepšeniu v podnikateľskom prostredí by prispeli aj úkony dotýkajúce sa vymožitelnosti práva (vymáhateľnosť zmlúv, riešenie insolventnosti, ochrana drobných akcionárov).

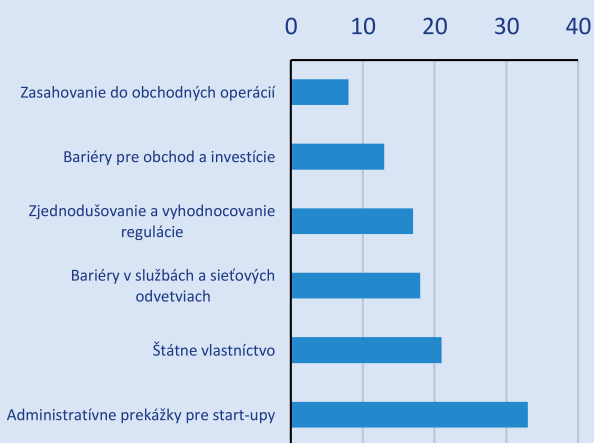
Podnikateľské prostredie v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve, ale aj územný rozvoj výrazne ovplyvňuje extrémne rozdrobené vlastnícke vzťahy k poľnohospodárskej a lesnej pôde, ktoré obmedzujú trh s pôdou. Problém vlastníckych vzťahov k pozemkom ovplyvňuje aj samotných vlastníkov, ktorí majú obmedzené možnosti nakladať so svojou pôdou. K jednému pozemku má vlastnícky vzťah priemerne až 12 vlastníkov a jeden vlastník má spoluvlastnícky vzťah v priemere k 23 parcelám. Celkovo je evidovaných 4,4 mil. vlastníkov⁷⁸. Tvary jednotlivých pozemkov sú nevhodné a neodzrkadľujú súčasné pomery v krajine a ich užívanie. Poľnohospodárske subjekty si aj kvôli rozdrobenosti pôdy a vysokému počtu neznámych vlastníkov pôdy najmä prenajímajú, a to približne 91 % obhospodarovanej pôdy. Rozdrobenosť vlastníctva brzdí vstup nových subjektov do poľnohospodárskej produkcie. Štát rieši tento problém iba veľmi pomaly v extravilánoch pozemkovými úpravami, ktorými sa menia tvary pozemkov a vlastnícke vzťahy k nim. Od roku 1992 sa ukončilo iba 414 komplexných projektov pozemkových úprav a 133 projektov jednoduchých pozemkových úprav na celkovom počte 3 525 katastrálnych území.

Graf 47:
Postavenie Slovenska
v jednotlivých hodnotených oblastiach
Doing Business (poradie)

Zdroj: DB 2020

Graf 48:
Postavenie Slovenska
v jednotlivých tematických
indikátoroch PMR 2018

Zdroj: OECD Product Market Regulation

Miestne samosprávy na Slovensku sú veľmi rozdrobené, čo sa prejavuje v neefektívnom vykonávaní ich správy⁷⁹. V súčasnosti existuje takmer 3 tisíc, z čoho 92 % obcí má menej ako 3 000 obyvateľov. Pričom podiel ľudí žijúcich v obciach do 3 000 obyvateľov je menej ako dve pätiny⁸⁰. Rozdrobenosť obcí na Slovensku sa prejavuje v neefektívnom vykonávaní ich správy. Efektívnosť výkonu správy obcí do určitej miery rastie s počtom obyvateľov.

Obce do 250 obyvateľov vynakladajú na výkon správy (časť administratívnych nákladov) až polovicu všetkých svojich výdavkov. Zvyšná polovica smeruje na rozvoj obce a poskytovanie služieb ako je napr. údržba ciest, sociálna oblasť a pod. Naopak, obce s 20 až 50 tisíc obyvateľmi dokážu až 90 % svojich výdavkov alokovať do rozvoja obce a poskytovania verejných služieb, mimo výkonu správy. Veľkostná kategória obcí od 20 tisíc do 50 tisíc obyvateľov je vo výkone správy najefektívnejšia⁸¹.

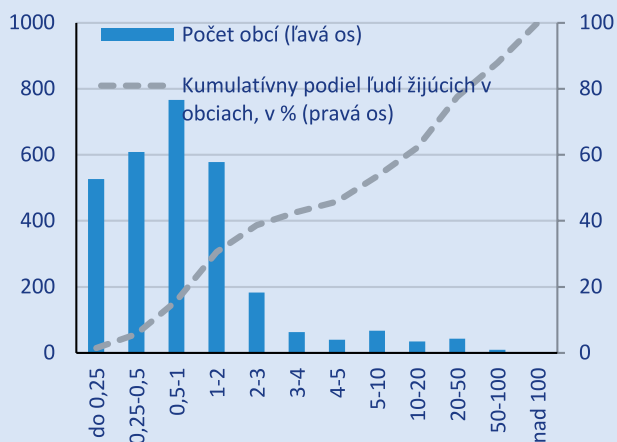
⁷⁸ <https://www.mpsr.sk/download.php?fiD=16473>

⁷⁹ Ide o priemer údajov za roky 2015 až 2017. Výpočet efektívnosti pozri v analýze IFP a Katedry verejnej správy a regionálneho rozvoja Skrytý poklad v samospráve: Alternatívne možnosti sústredenia výkonu správy v samosprávach (jún 2017).

⁸⁰ Taktiež v porovnaní so zahraničím sú samosprávy v SR výrazne rozdrobené. Priemerný počet obyvateľov obce na Slovensku je 1 850, čo je 3-krát menej ako priemer EÚ 28 (5 765) a 5-krát menej ako priemer OECD (9 440).

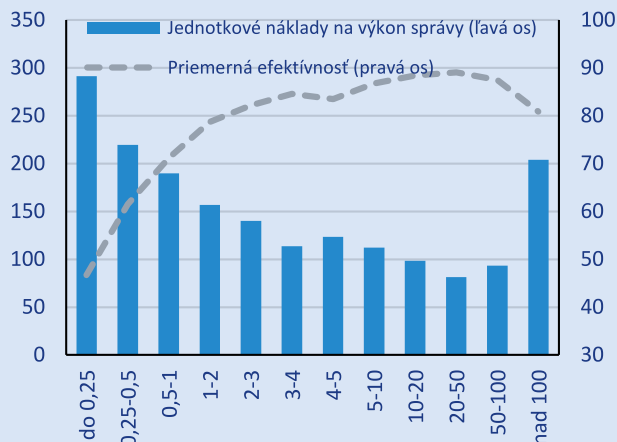
⁸¹ S ďalším rastom počtu obyvateľov efektívnosť obcí klesá. Podieľajú sa na tom rastúce náklady z rozsahu. Tie sú spôsobené napr. zložitejšou komunikáciou, koordináčnymi problémami, či nedostatkom kontroly.

Graf 49:
Počet obcí v jednotlivých veľkostných kategóriách (v tis. obyvateľov) a kumulatívny podiel ľudí v nich žijúcich

Zdroj: ŠÚ SR

Graf 50:
Priemerná efektívnosť (v %) a jednotkové náklady na výkon správy (eur) podľa jednotlivých veľkostných skupín obcí (v tis. obyvateľov)

Zdroj: Datacentrum, vlastné výpočty

Slovensko zaostáva v tvorbe a implementácii politik založených na dôkazoch. Tzv. evidence-based policies vyžadujú kvalitné ľudské zdroje a bezprostrednú dostupnosť otvorených administratívnych dát (tzv. open government data). Riadenie ľudských zdrojov bolo pritom dlhodobo decentralizované, štát v mnohých prípadoch nedokázal ponúknuť a komunikovať finančne atraktívnu a zrozumiteľnú perspektívu dlhodobej kariéry a rozvoja. Významnými obmedzeniami sú politizácia, decentralizácia riadenia ľudských zdrojov, resp. nedostatočné kompetenčné nastavenie centrálného systému riadenia ľudských zdrojov, chýbajúci systém vzdelávania a prípravy na manažérske pozície, či neprehľadný a zbytočne komplikovaný systém odmeňovania a kariérneho postupu.

Vo verejnej správe stále neprebíha dostatočné množstvo transparentných výberových konaní na riadiace pozície, predovšetkým v organizáciách nepokrytých zákonom o štátnej službe⁸². Kvalita inštitúcií pritom závisí práve od obsadenia riadiacich pozícií. Výberové konania nie sú dostatočne čitateľné s jednoznačnými požiadavkami na zručnosti a znalosti kandidátok a kandidátov. V prípade záujmu o prácu v rôznych inštitúciách sa nelogicky opakovane testujú tie isté zručnosti. Na druhej strane, súťaž na manažérskych (riadiacich) pozíciách obmedzuje systém trvalého menovania, ktorý nevyžaduje periodické obhájenie si pozície. Najlepšou praxou v slovenských podmienkach je nateraz výber Predsedu Rady pre rozpočtovú zodpovednosť v roku 2020.

Transakčné služby verejnej správy nie sú kontinuálne monitorované a optimalizované na základe prevádzkových dát, vrátane automatizácie. Kľúčové sú služby poskytované občanom (napríklad klientské centrá) alebo podporné a prierezové činnosti vo verejnej správe (back-office). Trojuholník riadenia (governance) pozostávajúci z exekutívnej, implementačnej a kontrolnej zložky je neuzavretý vo väčšine centrálnych inštitúcií. Významnú úlohu pri optimalizácii, redizajne a tvorbe politik by mali plniť vlastné kvalitné analytické jednotky štátu s cieľom dosahovania výsledkových cieľov inštitúcií. Chýbajú implementačné útvary pre monitorovanie plnenia cieľov a nadrezortná koordinácia prierezových tém. Úspešný pilot predstavuje Implementačná jednotka Úradu vlády, vybudovanie týchto útvarov na ministerstvách napomôže „governance“ posilniť. Na centrálnych ministerstvách a úradoch pracuje začiatkom roka 2020 v 16 analytických jednotkách 169 štátnych analytikov s rôznymi štandardmi práce. Ich počty nie sú dostatočné na pokrytie potrebnej agendy, ich mzdy sa výrazne líšia a nie sú dostatočne konkurencieschopné voči súkromnému sektoru. Zároveň ich financovanie je neflexibilné kvôli závislosti na eurofondoch.

⁸² Neexistujú komplexné centrálné údaje o všetkých výberových konaniach vo verejnej správe, v súčasnosti sa zverejňujú výberové konania v štátnej službe na registri výberových konaní, ktorý sa aktuálne upravuje, pretože zverejňovanie nie je dostatočne prehľadné.

Neefektívne riadenie a čerpanie EŠIF spôsobuje Slovensku premárnené príležitosti. Slovensko je na chvoste využívania týchto zdrojov (32 % za programové obdobie 2014 – 2020⁸³) a pritom sú finančné zdroje určené na rozvoj ekonomiky, a to rovnako tak na zvýšenie kvality života ako jej výkonnosti. Krajina pravidelne čelí tzv. de-commitmentu (149 mil. eur za roky 2017 a 2018, t.j. záväzok za roky 2014 a 2015). Brzdou čerpania je aj rozčlenený inštitucionálny rámec, ktorý si vyžaduje reformu, ale aj neexistujúce strategické dokumenty s pripravených investíciami.

Verejné obstarávanie prešlo za posledné roky viacerými zmenami, ktoré nevedli k zvýšeniu súťaživosti a jeho dôveryhodnosti. Naďalej absentuje zber a aplikácia dátovej analytiky na predikciu počtu predložených ponúk či cien. Stav dát limituje centralizáciu nákupov, hodnotenie kvality a samotný manažment nákupov v inštitúciách. Digitalizácia verejného obstarávania nespĺňa atribúty štandardizácie dát, čo má nepriaznivý vplyv na využívanie analytických činností. Opakované zvýšenie limitu pre podlimitné zákazky viedlo k tzv. „bunching-u“ t.j. zvýšeniu nominálnych zákazok na strane obstarávateľa a zníženiu počtu kalendárnych dní k prihláseniu sa do súťaže⁸⁴. Použitie kvalitatívnych kritérií v roku 2018 pokleslo na 4 % z 8 % v roku 2017, kým počet obstarávaní s jedným uchádzačom sa zvýšil zo 14 % v roku 2017 až na 22 % o rok neskôr.

Hlavné strategické politiky a iniciatívy vo verejnej správe do roku 2030

1. Opatrenia na boj proti korupcii

Pre zefektívnenie boja proti korupcii sa zavedie nová koncepcia preukazovania pôvodu majetku. Odstráni ústavné rozpory súčasného nefunkčného zákona a zavedie efektívny nástroj na postihovanie nelegálnych príjmov.

Zlepšia sa pravidlá na kontrolu majetku verejných funkcionárov. Zavedie sa napríklad povinnosť deklarovat zmeny v majetku a uvedenie prírastku majetku verejného funkcionára. Do praxe sa dostane funkčný mechanizmus hmotnej zodpovednosti a trestania pochybení verejných funkcionárov pri nakladaní s verejnými prostriedkami.

Podľa odporúčania medzinárodných inštitúcií sa zriadi nezávislá inštitúcia na kontrolu integrity verejných funkcionárov, konfliktu záujmov, lobbingu a majetkových priznaní. Posilnia sa kompetencie Najvyššieho kontrolného úradu.

Personálne sa dobuduje Úrad na ochranu oznamovateľov korupcie.

Rozšíri sa zákon o slobodnom prístupe k informáciám. Pre vyššiu transparentnosť vo verejnej správe sa rozšíri okruh zverejňovaných informácií (o verejných funkcionároch, starostoch, primátoroch a predsedoch VÚC, o uchádzačoch vo výberových konaniach na verejnú funkciu).

Prijatie pravidiel na zvýšenie transparentnosti obchodných vzťahov v štátnom IT. Zabezpečenie dodávania IT služieb z vlastných interných administratívnych kapacít štátu (napr. vytvorenie akciovej IT spoločnosti so 100 % majetkovou účasťou štátu).

S cieľom obnovy dôvery v právny štát sa zefektívni zaistovanie majetku a jeho správa. Návrh legislatívy zavedie aj dve nové skutkové podstaty trestných činov – trestný čin zneužitia práva (ohýbanie práva) a trestný čin prijatia a poskytnutia nenáležitej výhody (prikrmovanie).

⁸³ k 31.3.2020

⁸⁴ Transparency International Slovensko

Míľníky

Míľník 1: 2020: Zákon o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku (nový návrh zákona), 300/2005 Z. z. Trestný zákon, 301/2005 Z. z. Trestný poriadok
Míľník 2: 2021:

- 101/2010 Z. z. Zákon o preukazovaní pôvodu majetku (zrušenie a návrh novej legislatívy)
- Nový zákon pre inštitúciu na kontrolu integrity verejných funkcionárov, konfliktu záujmov, lobbingu a majetkových priznaní
- 39/1993 Z. z. Zákon o Najvyššom kontrolnom úrade SR (novela)
- 54/2019 Z. z. Zákon o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti
- 211/2000 Z. z. Zákon o slobodnom prístupe k informáciám (novela)
- Zákon č. 546/2010 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (novela)

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Vnímanie korupcie

Cieľ 1: do 2024: zlepšiť postavenie v rebríčku vnímanej korupcie (pol cesta na dosiahnutie bodového hodnotenia na úrovni priemeru EÚ)

2. Reforma Súdnej rady SR a Ústavného súdu SR

Pre obnovu dôvery v právny štát a s cieľom očisty justície sa zmení Ústavný zákon v oblasti justície:

- reforma zloženia Súdnej rady SR v podobe zavedenia regionálneho princípu pri voľbe jej členov sudcami tak, aby sa zvýšila jej reprezentatívnosť;
- previerky majetkových pomerov všetkých sudcov a previerky sudcovskej spôsobilosti;
- reforma zloženia Ústavného súdu SR s brzdami proti pasivite parlamentu pri nezvolení kandidátov na ústavných sudcov, ako aj s brzdou proti koncentrácii moci v rukách jednej politickej reprezentácie pre prípad, že by väčšina ústavných sudcov bola volená jednou politickou garnitúrou;
- zavedenie vekového cenzu pre zánik funkcie sudcu všeobecného súdu a sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky;
- zriadenie Najvyššieho správneho súdu SR, ktorý bude plniť aj funkciu disciplinárneho súdu pre sudcov a ďalšie právnické profesie.

Zmeny v sudcovských zákonoch majú viesť napríklad k riešeniu odmeňovania členov Súdnej rady SR, ktorí nie sú sudcami. Zavedú sa nástroje na podporu uchádzačov o funkciu sudcu z mimojudicijného prostredia. Sudca bude mať právo verejne odôvodniť svoje rozhodnutie, ktoré nie je právoplatné. Rovnako sa budú riešiť nástroje na správne riešenie etických dilem v právnických profesiách, vrátane etických komisií ako aj dôsledné a férové vyvodzovanie subjektívnej zodpovednosti za prieťahy v konaní.

Mílniky

Mílnik 1: 2020:

- novela Ústavy SR 461/1992 Zb. v znení neskorších predpisov
- ústavný zákon v oblasti súdnictva
- návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade
- návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde SR

Mílnik 2: október 2020: návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach

Mílnik 3: december 2020: vykonávacie zákony vyplývajúce z ústavného zákona

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Miera nedôvery v súdnictvo

Cieľ 1: do 2024: znížiť mieru nedôvery v súdnictvo zo súčasných 62 % opýtaných na 53 %

Cieľ 2: do 2030: znížiť mieru nedôvery v súdnictvo na priemer EÚ /44 % opýtaných v priemere v EÚ nedôveruje súdnictvu/

3. Zákon o prokuratúre

Cieľom navrhovanej zmeny je rozšíriť okruh kvalifikovaných subjektov a inštitúcií oprávnených podať návrh kandidáta na funkciu generálneho prokurátora. Proces overovania spôsobilosti navrhnutých kandidátov na generálneho prokurátora a špeciálneho prokurátora pred voľbou a proces voľby bude obdobný ako pri sudcoch Ústavného súdu SR. Zmeny v legislatíve zavádzajú aj ďalšie prvky na posilnenie transparentnosti výberových konaní, disciplinárnych konaní, hodnotenia prípravnej praxe právneho čakatela prokuratúry, najmä zavedením externého člena z databázy vytvorenej Súdnou radou SR do všetkých komisií, zverejňovaním odlišného stanoviska a ďalších podkladov a informácií k jednotlivým procesom.

Mílniky

Mílnik 1: 2020: Zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Miera nedôvery v súdnictvo

Cieľ 1: do 2024: znížiť mieru nedôvery v súdnictvo zo súčasných 62 % opýtaných na 53 %

Cieľ 2: do 2024: znížiť mieru nedôvery v súdnictvo na priemer EÚ /44 % opýtaných v priemere v EÚ nedôveruje súdnictvu/

4. Zefektívnenie civilného procesu v súdnictve

Od roku 2021 sa začne proces novely obchodného práva, občianskeho práva a novela civilného procesného práva. Jedným z cieľov je zjednodušiť civilný proces a skrátiť dĺžku konaní v civilnom procese.

Mílniky

Mílnik 1: 2021:

- 40/1964 Zb. Občiansky zákonník
- 513/1991 Zb. Obchodný zákonník
- 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Miera nedôvery v súdnictvo

Cieľ 1: do 2024: skrátenie dĺžky súdnych konaní (civilné a obchodné spory) - bude doplnené do apríla 2021

Cieľ 2: do 2024: znížiť mieru nedôvery v súdnictvo zo súčasných 62 % opýtaných na 53 %

5. Súdna mapa a špecializácia súdov

Reforma súdnej mapy bude jedným z nástrojov na dosiahnutie efektívnej justície a pretrhnutie korupčných väzieb v justícii. Zároveň vytvorí priestor na špecializáciu sudcov na hlavné agendy s cieľom zefektívnenia súdnictva. Reforma s výhľadom do roku 2022 bude spočívať v niekoľkých fázach prekresľovania a zväčšovania plochy súdnych obvodov, znižovania ich počtu a s tým spojeným „zväčšovaním kapacít súdov“. Redukciou počtu a zväčšením ľudských kapacít nových súdov vznikne priestor na špecializáciu sudcov a následne rastu potenciálu skvalitnenia ich rozhodovacej činnosti.

Zriadi sa nový útvar rezortu spravodlivosti - Vývojové centrum – na zabezpečenie designu, vývoja, správy a aplikačnej podpory IS rezortu.

Reorganizujú a modernizujú sa justičné vzdelávacie a školiace zariadenia za účelom podpory špecializácie sudcov a rozvoja rezortných ľudských zdrojov. Do roku 2022 sa zriadi centrálna podateľňa fyzických podaní a zdigitalizuje sa zbierka listín.

Cieľom je zjednodušenie prístupu k službám súdov pre občanov (digitálny prvok). S cieľom zvýšenia kvality súdnictva vznikne do roku 2022 analytická jednotka. Bude poskytovať podporné analytické kapacity pre sudcov okresných a krajských súdov za účelom zrýchlenia procesu naštudovania prípadov.

Reforma ráta s rekonštrukciou, rozšírením a modernizáciou súdnych budov v sídle nových zlúčených súdnych obvodov na zabezpečenie primeraných pracovných podmienok pre špecializovaných sudcov a súvisiaceho personálu, vrátane vybudovania nových moderných mestských súdov (do roku 2022 v Bratislave a Košiciach), obnovy špecializovaného trestného súdu, zriadenie a obnova budov (zriadenie prvoinštančných správnych súdov a najvyššieho správneho súdu a obnova budov Najvyššieho súdu, Súdnej rady a Ústavného súdu).

V priebehu obdobia 2021 do roku 2023 sa zrekonštruujú zariadenia Zboru väzenskej a justičnej stráže:

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: bude doplnená do apríla 2021

Mílniky

Mílnik 1: 2020: Legislatíva k súdnej mape (Návrh zákona o sídlach a obvodoch súdov SR)

Mílnik 2: do 2021: novelizácia alebo návrh zákonov dotknutých zmenou súdnej mapy (napr. zmenou pôsobnosti a kompetencií súdov, atď.)

Mílnik 3: do 2022:

- Optimalizácia súdnych obvodov prvoinštančných a odvolacích súdov
 - Špecializované správne súdnictvo (prvoinštančné špecializované správne súdy a odvolací Najvyšší správny súd)
 - Vývojové centrum MS SR
 - Nové mestské súdy
 - Justičné vzdelávacie centrum
 - Vytvorenie Centrálného digitalizačného strediska pre súdy
 - Zriadenie podpornej analytickej jednotky pre súdy
- Modernizácia zariadení Zboru väzenskej a justičnej stráže

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Miera nedôvery v súdnictvo

Cieľ 1: do 2024 zvýšenie podielu elektronických podaní (100 %)

Cieľ 2: do 2024: skrátenie dĺžky súdnych konaní (civilné a obchodné spory) - bude doplnené do apríla 2021

Cieľ 3: do 2024: znížiť mieru nedôvery v súdnictvo zo súčasných 62 % opýtaných na 53 %

6. Reformy v súdnictve pre zlepšenie podnikateľského prostredia

V súdnictve sa zavedú zmeny s pozitívnym dopadom na podnikateľské prostredie najmä v oblasti vymáhateľnosti zmlúv a riešenia insolventnosti, či zníženia administratívnych prekážok podnikania. S cieľom zefektívnenia konkurzného a reštrukturalizačného konania sa pristúpi k reforme v dvoch krokoch:

- Vyhodnotí sa doterajšia účinnosť reformy osobných bankrotov s cieľom dať priestor poctivým dlžníkom a obmedziť priestor podvodníkom. Reforma sa zameria aj na dohľad nad súdmi a Centrom právnej pomoci, analýzu zlyhaných pôžičiek zo strany štátu, ako aj prepojenie osobných bankrotov s účinnými sociálnymi, preventívnymi a osvetovými nástrojmi v prospech dlžníkov.
- V prospech podnikateľov sa zavedú preventívne nástroje včasného varovania hroziaceho úpadku a pripraví sa revízia insolvenčného konania tak, aby sa znížili náklady pre poctivých dlžníkov či veriteľov a skrátil sa čas potrebný na uspokojenie pohľadávok. Konkurzné a reštrukturalizačné konania sa skoncentrujú na menší počet súdov. Úpravami v registri úpadcov a posilní transparentnosť verejných úpadkových konaní.

S cieľom zlepšenia podnikateľského prostredia sa zavedie nový obchodný register koncentrovaný na zredukovaný počet súdov. Súčasťou reformy bude zavedenie externých registrátorov (notárov) v agende obchodného registra (spolu s vývojom súvisiacich digitálnych aplikácií).

Sprísnia sa požiadavky na odbornosť a kvalifikáciu dražobníkov a dražobných spoločností a zavedú sa elektronické dražby. Zlepší sa vymáhateľnosť najmä nesporných pohľadávok exekúciou alebo dobrovoľnou dražbou (spolu s vývojom súvisiacich digitálnych aplikácií).

Vyhodnotí sa uplatňovanie protischránkového zákona. Účinnosť zákona sa nastaví tak, aby sa čestné podnikanie stalo výhodnejším ako podnikanie nečestné (spolu s prispôbením súvisiaceho informačného systému).

Míľniky

Míľnik 1: 2020: Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii

Míľnik 2: 2021:

- Nástroje včasného varovania hroziaceho úpadku
- Transpozícia Smernice EÚ o reštrukturalizácii a insolvenčii
- Úpravy v Registri úpadcov

Míľnik 3: jún 2021: 530/2003 Z. z. Zákon o obchodnom registri

Míľnik 4: jún 2021: 527/2002 Z. z. Zákon o dobrovoľných dražbách, Elektronické dražby

Míľnik 5: jún 2021: Zákon č. 315/2016 Z. z. o registri partnerov verejného sektora

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Doing Business

Cieľ 1: do 2024: poradie v rebríčku
Doing Business – 14. miesto v EÚ

7. Reforma NAKA a boj proti praniu špinavých peňazí

Cieľom reformy Národnej kriminálnej agentúry (NAKA) je znemožniť využívanie krajiny ako vstupnej brány do finančného a ekonomického prostredia zločineckými medzinárodnými organizáciami mimo EÚ. NAKA sa bude prioritne zaoberať finančným vyšetrovaním, preverovaním pôvodu majetku, odhaľovaním a vyšetrovaním legalizácie príjmov pochádzajúcich z trestnej činnosti, identifikáciou štruktúr, ktoré sú do týchto činností zapojené, nelegálnym odčerpávaním peňazí poskytovaných z rôznych európskych alebo z národných zdrojov.

NAKA bude identifikovať štruktúry, schémy a osoby, ktoré sa do zločineckých schém zapájajú (vrátane štátnych úradníkov a politických predstaviteľov). Ďalej bude identifikovať trestnú činnosť, ktorá takéto finančné prostriedky produkuje a legalizuje, vrátane korupčného správania pracovníkov štátnej správy, ktoré tieto vyššie spomenuté schémy umožňujú realizovať.

NAKA bude spolupracovať s výborom expertov na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovania terorizmu (MONEYVAL) s cieľom:

- Zistiť na aké účely sa takto získané a preprané finančné prostriedky používajú (financovanie terorizmu, drogovej trestnej činnosti, extrémizmu, financovanie skupín, ktoré narušujú chod demokratického zriadenia Slovenska alebo financovanie ďalšej závažnej trestnej činnosti)
- Identifikovať prienik nadnárodného zločinu do štruktúr SR, ich investície a zistiť pôsobenie týchto štruktúr majúcich za cieľ prostredníctvom SR ako členského štátu EÚ preniknúť na trh EÚ a poškodzovať záujmy Slovenska a členských štátov EÚ

Vytvorí sa nová služba kriminalistickej techniky zahŕňajúca profesionálnu ohliadku miesta činu priemyselných havárií, ekologických a iných katastrof veľkého rozsahu. Bude vykonávať zaistovacie úkony pri kybernetických útokoch, zaistovanie počítačov a analýzu dát, využívajúc digitálne stopy podľa trestného práva. Bude zabezpečená kompatibilita s vyšetrovacími orgánmi EÚ a súčinnosť v medzinárodnom meradle.

Reforma UMPS vytvorí centrálu na získavanie informácií súvisiacich s medzinárodným zločinom, posilní koordináciu medzinárodného vyšetrovania a schopnosť poskytnúť včasnú a vyčerpávajúcu súčinnosť inštitúciám EÚ ako napr. Europrokurátorovi.

Pre boj proti praniu špinavých peňazí je potrebné vytvoriť register bankových účtov, ktorý by zabezpečoval komunikáciu medzi finančnou spravodajskou jednotkou, orgánmi činnými v trestnom konaní (NAKA, prokuratúra) a prípadne finančným riaditeľstvom (KUFS).

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: bude doplnená do apríla 2021 (2 mil. eur register účtov)

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2022: vznik centrálneho registra bankových účtov pre PO aj FO v NBS Míľnik 2: 2022: reforma spolupráce s MONEYVAL Míľnik 3: 2022: reforma Úradu medzinárodnej policajnej spolupráce (UMPS)	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Miera nedôvery v políciu Cieľ 1: do 2021: vytvorenie štatistiky pre počet a efektívnosť návrhov prokuratúry, trestného stíhania vo veci odhaľovania trestnej činnosti prania špinavých peňazí, legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu Cieľ 2: do 2022 Zvýšenie objasnenosti trestných činov vyšetrovaných NAKA o 5 % oproti 2018 Cieľ 3: do 2024 zvýšenie objasnenosti trestných činov vyšetrovaných NAKA o 15 % oproti 2018 Cieľ 4: do 2024: znížiť mieru nedôvery v políciu zo súčasných 55 % opýtaných na 39 % Cieľ 5: do 2030: znížiť mieru nedôvery v políciu zo súčasných 55 % opýtaných na 26 %

8. Zefektívnenie centier právnej pomoci a ochrana obetí trestných činov

Rozširovanie siete centier právnej pomoci do roku 2022, vrátane vývoja digitálnych aplikácií. S cieľom ochrany zraniteľných skupín sa vykoná revízia právnej úpravy Centra právnej pomoci, vrátane vyhodnotenia spolupráce s advokátmi.

V porovnaní so súčasným stavom je cieľom pokrytie početnejšej skupiny ľudí s nízkym príjmom, ktorá si nevie zabezpečiť prístup k spravodlivosti inak. Vyhodnotí sa potreba zvýšenia počtu pobočiek Centra právnej pomoci (spolu s vývojom súvisiacich digitálnych aplikácií).

Rezort vyhodnotí doterajšiu úpravu pomoci obetiam trestných činov so zameraním sa na reálnu a včasnú dostupnosť právnej a psychologickéj pomoci. Posilní sa postavenie detských obetí v trestnom konaní v záujme ich ochrany a zabezpečenia ich najlepšieho záujmu. Vytvoria sa podmienky na koordinovanú multidisciplinárnu spoluprácu participujúcich subjektov v prípadoch násilia páchaného na deťoch. Vybuduje sa sieť intervenčných centier pre obeť trestných činov.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: bude doplnená do apríla 2021

Míľníky

Míľník 1: 2021: Zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi

Míľník 2: 2022: Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 231/2019

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Miera nedôvery v súdnictvo

Cieľ 1: do 2024: znížiť mieru nedôvery v súdnictvo zo súčasných 62 % opýtaných na 53 %

Cieľ 2: do 2024: Poskytovanie právnej pomoci v každom okresnom meste (79 kancelárií a pracovísk, v súčasnosti 15 kancelárií a 28 konzultačných pracovísk)

9. Stavebný zákon a digitalizácia stavebných konaní

Stavebný zákon sa rozdelí na 2 časti: Stavebný zákon a Zákon o územnom plánovaní. Úprava tiež prinesie digitalizáciu procesov v územnom plánovaní ako aj v stavebnom konaní. Stavebný zákon skráti proces výstavby skrátením rozhodovania orgánov, prenáša výkon štátnej stavebnej správy z obcí na štátny orgán s ambíciou posilniť kvalitu rozhodovania, posilní postavenie vlastníkov pozemkov a stavieb ako aj rolu projektanta. Realizovaním zmien v zákone by sa malo výrazne zlepšiť postavenie Slovenska v rebríčku Doing Business. Zákon o územnom plánovaní prinesie nielen digitalizáciu územných plánov, ale aj povinnosť mať územný plán na všetky obce a zjednodušenia v obstarávaní územnoplánovacej dokumentácie.

Skrátenie stavebných konaní si vynúti zmeny aj v iných legislatívnych normách upravujúcich napr. zápis do katastra nehnuteľností.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: bude doplnená do apríla 2021

Míľníky

Míľník 1: 2021: Schválenie Stavebného zákona a Zákona o územnom plánovaní

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Doing Business

Cieľ 1: do 2024: Zdigitalizované územné plány pre 20 % územia Slovenska

Cieľ 2: do 2024: Skrátenie dĺžky stavebného konania podľa Doing Business metodiky o polovicu na 150 dní (v súčasnosti 300 dní)

Cieľ 3: do 2026: Zdigitalizované územné plány pre 50 % územia.

10. Opatrenia na zníženie regulačného zaťaženia podnikania

Prijímaním pravidelných antibyrokratických balíkov opatrení, pravidla „one in – two out“ a ďalších opatrení sa postupne zlepší a zjednoduší podnikateľské prostredie, čo by sa malo prejavovať vo vyššej podnikateľskej aktivite.

Antibyrokratické balíky sa budú venovať najmä začatiu podnikania. Nevyhnutné procedúry na začatie podnikania sa zlúčia do jedného úkonu a doba založenia firmy sa skráti na jeden deň. Antibyrokratické balíky budú založené na tzv. evidence-based policy - analýzami príspevkov jednotlivých opatrení k zlepšeniu podnikateľského prostredia.

Míľniky

Míľnik 1: december 2020: prijatie balíka 100+ opatrení na zjednodušenie podnikania

Míľnik 2: december 2020: Schválenie pravidla „one in – two out“

Míľnik 3: december 2021: prijatie balíka 100+ opatrení na zjednodušenie podnikania

Míľnik 4: december 2022: prijatie balíka na zjednodušenie a rýchlejšie začatie podnikania

Míľnik 5: 2022: Zavedenie ochrany pred neopodstatneným goldplatingom legislatívy EÚ

Míľnik 6: 2022: Zavedenie ex post hodnotenia účelnosti a opodstatnenosti existujúcich regulácií

Míľnik 7: december 2023: prijatie balíka na zjednodušenie a rýchlejšie začatie podnikania

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Zlepšenie v Doing Business

Cieľ 1: do 2024: Čas na založenie podnikania podľa Doing Business metodiky 1 deň

Cieľ 2: do 2024: počet procedúr na založenie podnikania podľa Doing Business metodiky - 1 procedúra

Cieľ 3: do 2024: poradie v rebríčku Doing Business – 14. miesto v EÚ

11. Strategické riešenie pozemkových úprav

Výrazne sa zrýchli proces pozemkových úprav na približne 100 katastrálnych území ročne. Súčasťou pozemkových úprav bude aj zapracovanie zelených riešení ako napr. remísky, aleje, vetrolamy, vodozádržné a protierózne opatrenia.

Náklady: 36,4 mil. eur ročne (1 093 mil. eur spolu)

Míľniky

Míľnik 1: 2022: Zapracovanie zelených riešení do procesov pozemkových úprav.

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Zlepšenie v Doing Business

Cieľ 1: do 2024: počet začatých projektov pozemkových úprav 100 v každom roku

12. Reforma samospráv

Reforma sa uskutoční k dátumu komunálnych volieb v novembri 2022.

Cieľom reformy je kvalitnejšie poskytovanie služieb občanom a jednoduchšia orientácia občana v štruktúre a kompetenciách verejnej správy. Vyššia efektívnosť usporiadania a riadenia samospráv uvoľní peniaze, ktoré môžu byť použité na zelený rozvoj samospráv ako aj lepšie ohodnotenie zamestnancov.

Reformou budú alokované kompetencie samospráv tak, aby boli vykonávané kvalitne (s pridanou hodnotou pre občana) a efektívne (rozumné hospodárenie s verejnými zdrojmi). Na základe novej alokácie kompetencií pre samosprávy sa určia kategórie obcí, ktoré budú vykonávať rôzne škály kompetencií. Na základe rozdelenia kompetencií sa nastaví ich financovanie.

Správne členenie bude vychádzať z funkčných väzieb (dochádzky ľudí). Zachová sa identita pôvodných obcí. Obce sa nebudú zlučovať do väčších celkov, pristúpi sa k úprave ich kompetencií na základe veľkostných kategórií. V prípade Bratislavy a Košíc bude aplikovaná len jedna úroveň riadenia (zrušia sa mestské časti).

Príjmový mix samospráv sa upraví tak, aby bol menej pro-cyklický. Dôjde k vyššiemu zastúpeniu majetkových daní a k zníženiu priamych daní.

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: 2022: Prijatá legislatíva ku komunálnej reforme: • 369/1990 Zb. Zákon o obecnom zriadení • 377/1990 Zb. Zákon o hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave • 401/1990 Zb. Zákon o meste Košice	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Podiel kapitálových na celkových výdavkoch obcí Cieľ 1: do 2023: zvýšenie efektívnosti výkonu úradov -znížené náklady na jedného zamestnanca samosprávy – bude doplnené do apríla 2021 Cieľ 2: do 2023: zvýšený podiel elektronických služieb – bude doplnené do apríla 2021 Cieľ 3: do 2023: uvoľnenie finančných prostriedkov v objeme 300 až 350 mil. eur ročne na zelený rozvoj a digitalizáciu samospráv ako aj lepšie ohodnotenie zamestnancov samospráv. Cieľ 4: do 2024: ďalšie uvoľnené financie prameniace z úspor z rozsahu (10 % bežných nákladov samospráv).

13. Dobudovanie štátnych analytických a implementačných jednotiek

S výhľadom do roku 2024 sa zlepšia analytické činnosti štátu, vrátane kapacity štátu redizajnovať (aj procesne) modely poskytovania verejných služieb, vykonávať experimenty pre dizajn verejných služieb s cieľom napĺňania výsledkových cieľov verejných inštitúcií. Vybudovanie implementačných útvarov na ministerstvách podporí nadrezortnú koordináciu prierezových tém a bude katalyzátorom implementácie reforiem a investícií. Súčasťou štruktúry analytických kapacít je aj zabezpečenie bezprostrednej dostupnosti otvorených administratívnych dát, dobudovanie centrálnej investičnej autority na ÚHP, ktorá bude dohliadať na celý proces prípravy investícií od stratégie až po realizáciu. Vzniknú aj jednotky, ktoré budú analyzovať investičné projekty na počiatku prípravy, vrátane hodnotenia návratného financovania.

Hladká implementácia vízie Moderné a úspešné Slovensko a plánu pre Fond obnovy a odolnosti vyžaduje vytvoriť inštitucionálnu autoritu. Kompetencie budú zahŕňať kontrolu (vyhodnotenie nákladov, audit) a tzv. enforcement implementácie.

Následne bude možné vlastnými zdrojmi zabezpečiť externe dodávané služby, na ktoré dnes štát míňa okolo 27 mil.eur. ročne.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: 26,4 mil. eur

Míľníky

Míľník 1: 2021: Dobudovanie investičnej autority (celkovo 60 analytikov)

Míľník 2: 2021: Vytvorenie centrálnej autority pre RRF (celkovo 40 analytikov)

Míľník 3: 2022: Založenie a posilnenie implementačných útvarov na ministerstvách (56 analytikov)

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
% implementovaných míľníkov a % dosiahnutých cieľov z vízie Moderné a úspešné Slovensko

Cieľ 1: do 2024: plnenie implementačného plánu vízie Moderné a úspešné Slovensko

Cieľ 2: do 2024: 50 % úspora na externe dodávaných službách verejnej správy

14. Riadenie ľudských zdrojov vo verejnom sektore

Cieľom opatrení v riadení ľudských zdrojov je efektívnejšie rozdelenie zdrojov a lepšie podmienky pre zamestnancov vedúce k výkonnejšej verejnej správe poskytujúcej lepšie verejné služby. Kľúčovým aspektom je zhodnotenie adekvátnosti počtu zamestnancov, výšky a štruktúry odmeňovania a efektívnejšieho riadenia a rozvíjania ľudských zdrojov.

Posilnia sa centrálné aspekty strategického riadenia ľudských zdrojov – procesu výberu, odmeňovania a rozvoja kapacít zamestnancov štátu (štátna služba). Za stanovenie rámcov a podporu a kontrolu osobných úradov bude zodpovedná nová alebo transformovaná organizácia (zo súčasného centrálneho orgánu riadenia HR) s prístupom k všetkým údajom. Organizácia bude zodpovedná za zvyšovanie kvality ľudského kapitálu vo verejnom sektore a pravidelné vyhodnocovanie fungovania politík v HR. Na výkon činností bude potrebné transformovať osobné úrady, ktoré dnes často dohliadajú len na administratívny súlad zamestnávania.

Centrálny orgán riadenia ľudských zdrojov pripravuje aktuálne reformu odmeňovania v štátnej službe a v oblasti rozvoja líderstva. Reforma odmeňovania vo verejnej správe zvýši zrozumiteľnosť odmeňovania, výšku kompenzácií stanoví aj s ohľadom na porovnateľné profesie v súkromnom sektore a náročnosť obsadenia profesie, čo bude vyžadovať vytvorenie katalógu pozícií a kompetenčných modelov. Zvýši sa dôraz na variabilnú zložku odmeňovania, zníži sa dôraz na formálne dosiahnuté vzdelanie, aj akceptáciou relevantných a demonštrovaných pracovných skúseností.

Prehodnotí sa opodstatnenosť regulácie platov pre podporné profesie bežne dostupné na otvorenom pracovnom trhu (základná tabuľka odmeňovania vo verejnom záujme), plošné zvýhodnenie vo vybraných organizáciách, ako aj organizácia a prax kolektívneho vyjednávania, tak aby boli preferované strategické profesie.

Zavedie sa štandardizovaný test požadovaných zručností a schopností a bude sa vytvárať zásobník vhodných uchádzačiek a uchádzačov o prácu pre štát. Skráti sa doba do obsadenia uvoľneného pracovného miesta.

Mílniky

Mílnik 1: december 2021: Vytvorenie centrálnej autority pre riadenie HR štátu (na zelenej lúke alebo transformáciou)

Mílnik 2: jún 2022: Prehodnotenie regulácie plátov - základná tabuľka odmeňovania vo verejnom záujme, zvýšenie variabilnej zložky plátov

Mílnik 3: december 2022 2023: zavedenie štandardizovaného testu požadovaných zručností a schopností záujemkýň/záujemcov o prácu pre štát

Mílnik 4: december 2022: implementácia katalógu pozícií a kompetenčných modelov vrátane benchmarkingu pozícií ku súkromnému sektoru

Mílnik 5: december 2023:
Vytvorenie centrálneho registra uchádzačov o prácu a voľných pracovných miest

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Dĺžka obsadenia voľného pracovného miesta

Cieľ 1: do 2024 skráti sa dĺžka trvania do obsadenia voľného pracovného miesta – centrálna štatistika – bude doplnené do apríla 2021

Cieľ 2: do 2024: zvýšenie počtu uchádzačov o prácu pre štát – centrálna štatistika – bude doplnené do apríla 2021

15. Reforma riadenia a čerpania zdrojov z EŠIF

Na koordinačnej úrovni riadenia sa vytvorí verejne prístupná sieť „Urgent Case Alarm“, ktorá umožní zdieľať informáciu o zistených kritických prípadoch nesprávnych postupov implementačných orgánov alebo prijímateľov. Bude reagovať plošne a horizontálne v rámci celej implementácie EŠIF s cieľom predchádzať systémovým nezrovnalostiam.

Verejným prístupom k informáciám sa zvýši transparentnosť rozhodovacích procesov. Zjednotí a sprehľadní sa metodické prostredie pre implementačné orgány a prijímateľov.

Sprísna sa podmienky vo výzvach pre čerpanie EŠIF subjektom/osobám už pri vznesení obvinenia z vybraných správnych a trestných deliktov (vrátane všetkých spoločníkov a partnerov, ktorí sa uchádzajú o príspevok), tzn. podozrenia zo spáchania trestného činu, začatého konania pre porušenie pravidiel hospodárskej súťaže alebo konflikt záujmov.

Zavedie sa centrálny register hodnotiteľov a prísne kritériá na odborných hodnotiteľov, vrátane zahraničných hodnotiteľov najmä v oblasti projektov pre vedu a výskum. Zavedie zjednodušené vykazovanie výdavkov.

V pravidelných intervaloch sa budú zverejňovať schválené projekty, zistenia z auditov EK a orgánu auditu a s tým súvisiace uplatnené korekcie.

Zavedú sa preventívne opatrenia vo vzťahu k informovaniu subjektov zapojených do implementácie EŠIF o auditných zisteniach zo strany orgánu auditu, EK, ako aj školeniami k týmto zisteniam s cieľom znížiť výšku korekcií.

Zavedie sa účinná spolupráca verejného a súkromného sektora v oblasti EŠIF a aktívnou asistenciou zníži administratívnu záťaž pre žiadateľov a konečných prijímateľov prostriedkov z fondov EÚ.

V oblasti verejného obstarávania bude Úrad pre verejné obstarávanie, okrem orgánu auditu a inštitúcií EÚ, jediným subjektom, ktorý bude vykonávať kontrolu verejného obstarávania spolu s posudzovaním hospodárnosti prierezovo naprieč všetkými programami. O porušení pravidiel a postupov verejného obstarávania rozhodne Úrad pre verejné obstarávanie ako sprostredkovateľský orgán formou individuálneho právneho aktu v správnom konaní, čím sa zjednotí rozhodovacia prax v oblasti posudzovania verejného obstarávania a aplikácia zákona o verejnom obstarávaní v prípade zákaziek financovaných z fondov EÚ. Uvedené bude viesť k zvýšeniu kvality kontroly verejného obstarávania a zároveň k zníženiu korekcií za porušenie pravidiel a postupov verejného obstarávania.

Míľniky

Míľnik 1: do 2022: Vybudovanie siete Urgent Case Alarm, zjednotenie a sprehľadnenie metodického prostredia pre implementáciu

Míľnik 2: do 2022: Sprísnenie podmienok vo výzvach pre čerpanie EŠIF (spáchanie trestného činu, porušenie hospodárskej súťaže, konflikt záujmov)

Míľnik 3: do 2022: Vznik centrálného registra hodnotiteľov a sprísnenie kritérií na ich odbornosť

Míľnik 4: 2022: Každoročné zverejňovanie schválených projektov a zistenia z auditov EK

Míľnik 5: 2022: Ustanovenie Úradu pre verejné obstarávanie ako jediného kontrolného orgánu pri čerpaní EŠIF

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Vnímanie korupcie

Cieľ 1: do 2024: zvýšiť čerpanie EŠIF voči plánu; znížiť mieru dekomitmentu – bude doplnené v apríli 2021

Cieľ 2: do 2024: Zlepšiť postavenie v rebríčku vnímanej korupcie (pol cesta na dosiahnutie bodového hodnotenia na úrovni priemeru EÚ)

Cieľ 3: do 2026: zvýšiť čerpanie EŠIF voči plánu; znížiť mieru dekomitmentu – bude doplnené v apríli 2021

16. Reforma verejného obstarávania

1. Novela zákona o verejnom obstarávaní:

- zjednoduší, zrýchli a zefektívni proces verejného obstarávania
- posilní nezávislosť Úradu pre verejné obstarávanie
- zvýši transparentnosť a apolitickosť, členovia komisie na vyhodnotenie ponúk budú musieť byť apolitickí po vzore Holandska, čím sa zabráni zvyhodňovaniu hospodárskych subjektov, ktoré sú blízke politickým stranám a hnutiam a zároveň sa ex lege stanoví, aby obchodné spoločnosti, ktorých koneční užívatelia výhod sú verejní funkcionári, nemohli priamo alebo ako subdodávatelia uzatvárať vo verejnom obstarávaní kontrakty
- zavedie koncept profesionalizácie verejného obstarávania, a to prostredníctvom centrálného verejného obstarávania a odborných garantov na verejné obstarávanie

2. ÚVO zabezpečí odbornú a kontinuálnu prípravu svojich zamestnancov a vybuduje analytickú jednotku. Bude centralizovať kontrolné služby (napr. pre EŠIF). Budú sa používať pokročilé analytické dátové techniky pre prácu, ktoré umožnia predikovať súťaživosť, dĺžku a cenu obstarávania. Spracované dáta uľahčia inštitúciám centralizovať nákup najčastejšie obstarávaných tovarov a služieb.

3. V roku 2022 sa ukončí zmluva Elektronického kontraktačného systému (EKŠ), ktorý nemá vhodné charakteristiky na transformáciu na ponukový systém. Cieľom je vytvoriť nový elektronický kontraktačný systém založený na ponukovej báze. Obstarávané tovary a služby budú systematizované vo viacerých cenových úrovniach na základe opisu tovaru, resp. služby po vzore bežných ponukových systémov v súkromnom sektore.

4. Po vzore UK (Public Procurement body) vzniknú dve centrálné obstarávacie organizácie, pričom jedna bude zameraná na obstarávanie strategických investičných projektov pre štát a druhá na nákupy subjektov samosprávy (mestá, obce, VÚC). Obidve centrálné obstarávacie organizácie budú zároveň poskytovať iným verejným obstarávateľom podporné a konzultačné služby vo verejnom obstarávaní. Slovensko čelí nedostatku odborných kapacít v obstarávaní, vytvorí sa schéma kontinuálneho vzdelávania odborných garantov na verejné obstarávanie, ktorú bude zabezpečovať ÚVO.

5. Do roku 2024 sa zavedie povinné zelené obstarávanie. Zelené verejné obstarávanie sa odštartuje na troch komoditách: papier, IT a doprava, ktoré sa budú každoročne aktualizovať a postupne dôjde k rozšíreniu produktov.

6. Projekty v digitalizácii budú smerované na centralizovaný manažment údajov a komplexnú štruktúrovanú digitalizáciu s cieľom zbierať kľúčové dáta pre ďalší rozvoj obstarávania, kontrolnú a analytickú činnosť a verejný dohľad. Dnešné registre sú nedostatočne štruktúrované a analytické jednotky nemôžu vykonávať pokročilé analytické úlohy. Kľúčové je zabezpečiť jednu platformu pre samosprávu, v rámci ktorej sa budú v štruktúrovanej podobe zverejňovať dáta o nákupoch (zmluvy, objednávky). Za týmto účelom je potrebné prepojiť všetky relevantné registre, ako napr. Centrálny register zmlúv s vestníkom ÚVO a napojiť samosprávu na CRZ.

Finančná potreba pre ÚVO roky 2021 až 2024: 22 mil. eur, ostatné bude doplnené do apríla 2021

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2020: Novela zákona 343/2015 o verejnom obstarávaní Míľnik 2: do 2022: Posilnenie ÚVO, vybudovanie analytickej jednotky na ÚVO s cieľom využívať dátovú analytiku pre odhad súťaživosti a ceny Míľnik 3: do 2022: Elektronický kontrakčný systém na ponukovej báze Míľnik 4: do 2022: Vznik Autority pre verejné obstarávanie a regionálnych podporných centier Míľnik 5: do 2023: Zavedenie povinného zeleného verejného obstarávania (novela zákona) Míľnik 6: do 2023: Pokročilá digitalizácia	Hlavný výsledkový ukazovateľ: Vnímanie korupcie Cieľ 1: do 2024: podiel zeleného verejného obstarávania z počtu zákaziek i z hodnoty 30 % Cieľ 2: do 2024: Zlepšiť postavenie v rebríčku vnímanej korupcie (pol cesta na dosiahnutie bodového hodnotenia na úrovni priemeru EÚ) Cieľ 3: do 2026: podiel zeleného verejného obstarávania z počtu zákaziek i z hodnoty 50 %

Digitalizácia

8. Digitalizácia

Predpokladom efektívnej komunikácie občanov so štátom, ktorá šetrí čas, sú kvalitné digitálne služby verejnej správy (tzv. eGovernment) a digitálna infraštruktúra umožňujúca ich využívanie kdekoľvek na Slovensku. Výsledky Slovenska sa v oboch oblastiach zlepšujú, no nie dostatočne rýchlo na to, aby sa približovali priemeru EÚ. Cieľom v tejto vízii je znížiť rozdiel v skóre DESI eGovernment a pripojiteľnosť voči priemeru EÚ o 50 % už v roku 2024 a dosiahnuť priemer do roku 2030. Európskemu priemeru sa priblíži aj miera využívania rýchlostného pripojenia, aj miera používateľov vládnych digitálnych služieb.

Digitálna transformácia vyžaduje podporu všetkých oblastí spoločnosti na zvýšenie kvality života občanov, zvýšenie konkurencieschopnosti priemyslu a celého hospodárstva a na zabezpečenie efektívneho výkonu štátnej správy. V Kapitole digitalizácia je obsiahnutá infraštruktúra, digitálne služby štátu a kybernetická bezpečnosť. Výzvy v oblasti digitálnych zručností obyvateľov sú adresované v Kapitole 4. Kapitola 7 identifikuje cestu k efektívnym reguláciám štátu, ktoré napomôžu transformácii na digitálnu ekonomiku a premietnutie digitalizácie do efektívneho fungovania štátu. Digitalizácia priemyslu a služieb vyžaduje výrazné navýšenie podpory výskumu, vývoja a implementácie výsledkov do praxe. Zavedenie účinnej spolupráce štátu, vysokých škôl a inovatívnych firiem pri výskume a implementácii inovatívnych a digitálnych technológií a zabezpečenie podporných schém na prechod na Industry 4.0 sú opísané v kapitole 5.

Výsledkové ukazovatele pre digitalizáciu

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	Cieľ 2024	Cieľ 2030
DESI Skóre pre eGovernment (body, 0 až 100)	SK	30,6	31,1	40,5	48,0	50,7	55,6		
	EÚ	50,2	54,2	57,9	61,8	67,0	72,0		
Používatelia eGovernmentu⁸⁵ (v %)	SK	60	53	65	55	54	52		
	EÚ	57	57	60	58	64	67	Zníženie rozdielu voči priemeru EÚ o 50 %	
DESI Skóre pripojiteľnosť (body, 0 až 100)	SK	28,9	31,8	36,1	37,9	39,6	47,5		
	EÚ	31,1	34,1	37,1	39,9	44,7	50,1		
Miera využívania vysokorýchlostného pripojenia (v %)	SK	6	7	8	10	13	15		
	EÚ	5	8	11	15	20	26		

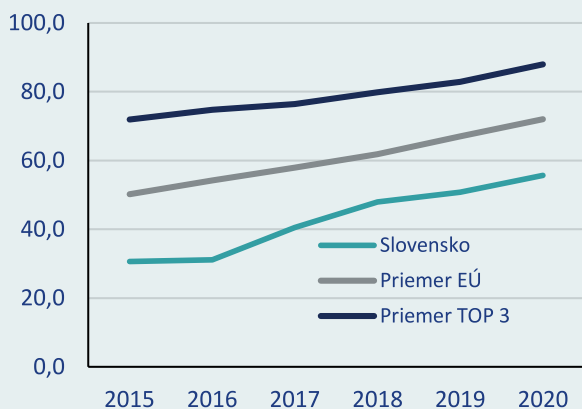
Výsledky slovenského eGovernmentu sa zlepšujú, nezodpovedajú ale očakávaniam a zaostávajú za priemerom EÚ. Skóre DESI, ktoré monitoruje pokrok digitálnej konkurencieschopnosti krajín EÚ, sa od roku 2016 v oblasti eGovernmentu zvyšuje⁸⁶. Napriek tomu zaostávajú výsledky digitalizácie verejnej správy za priemerom EÚ a pozícia Slovenska sa v porovnaní s inými krajinami nezlepšuje. Spomedzi 28 hodnotených krajín kleslo Slovensko z 24. pozície v roku 2018 na 26. pozíciu v roku 2020.

Atraktivnosť elektronických služieb štátu stagnuje. V roku 2019 viac ako polovica Slovákov využila internet na komunikáciu so štátom, počet online poskytovaných služieb sa priblížil priemeru EÚ. Napriek tomu sa miera používania digitálnych služieb verejnej správy nezvyšuje mimo subjektov, od ktorých ju vyžaduje legislatíva. Doterajší prístup k digitalizácii do veľkej miery kopíroval rozdelenie agendy medzi úradmi, bez využitia potenciálu na prispôsobenie služieb čo najefektívnejšiemu vyriešeniu životných situácií občana. Prekážkou využívania môže byť aj vysoká nedôvera v elektronickú komunikáciu. Takmer pätina respondentov Eurobarometra deklarovala, že nevyužila digitálnu komunikáciu so štátom z bezpečnostných dôvodov. Medzi rokmi 2015 a 2019 ide o najvyšší nárast nedôvery v EÚ.

⁸⁵ Podľa ukazovateľa DESI 5a1. Používatelia elektronickej verejnej správy

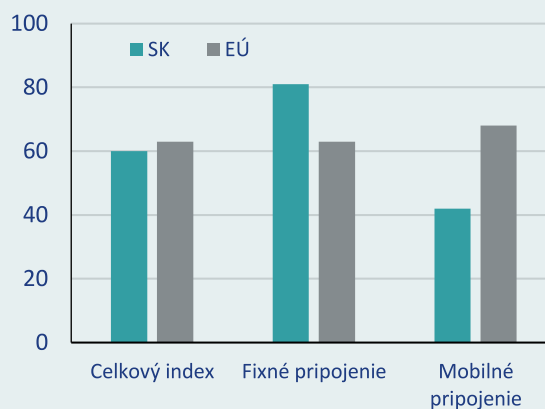
⁸⁶ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/slovakia>

Graf 51:
Vývoj DESI skóre pre oblasť eGovernment

Zdroj: Komisia EÚ

Graf 52:
DESI Skóre pre oblasť eGovernmentu

Zdroj: DESI 2020, Connectivity

Zlepšenie výsledkov eGovernmentu vyžaduje orientáciu na životné situácie občanov a podnikateľov, dobudovanie interných kapacít a zvyšovanie tlaku na ekonomickú efektívnosť. Digitálne služby budú občanom primárne poskytované na jednom mieste, s variantom pre web a aplikáciou pre mobil. Bude zavedený centrálny produktový manažment, ktorý zabezpečí orientáciu produktov na občana, nie podľa agendy. Elektronizované budú až optimalizované procesy s cieľom minimalizovať počet krokov potrebných na vyriešenie životnej situácie bez predkladania údajov, ktorými už štát disponuje. Pri návrhu bude preferovaná minimalizácia zásahov do existujúcich systémov. Prechod od niekoľkoročných projektov k priebežnému zlepšovaniu služieb bude podporený reformou nákupu IT služieb a tovarov, vrátane podpory inovácií a zapojenia čo najširšieho okruhu dodávateľov.

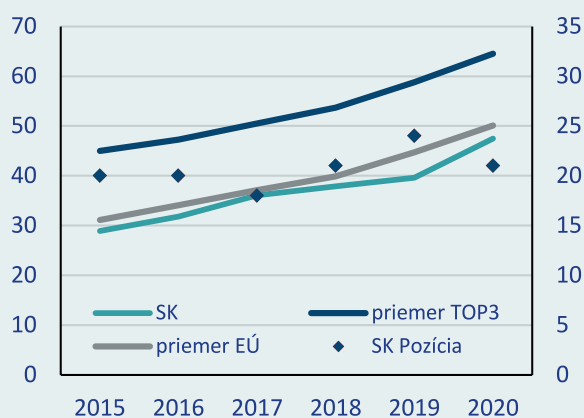
Analytický základ a návrh opatrení na zvýšenie nákladovej efektívnosti, bez ktorej sa dlhodobý nárast výdavkov môže stať neudržateľný, poskytuje revízia výdavkov na informatizáciu⁸⁷. Je potrebné vybudovať silnú centrálnu kapacitu na riadenie IT naprieč celým štátom a kapacity IT špecialistov na kľúčových úradoch a identifikovať, ktoré štátom poskytované služby majú byť prioritne podporené digitalizáciou. To umožní alokovať investície na projekty s najväčšou pridanou hodnotou, flexibilnejšie reagovať na potreby používateľov a kvalitu poskytovaných digitálnych služieb zvyšovať priebežne.

V porovnaní s inými krajinami EÚ sa výsledky Slovenska v oblasti pripojiteľnosť k internetu nezlepšujú dostatočne rýchlo. Index DESI každoročne hodnotí pokrok krajín EÚ špecificky v oblasti prípravenosti a využívania digitálnej infraštruktúry. Napriek skokovému zlepšeniu celkového hodnotenia v roku 2020 Slovensko zaostáva za priemerom EÚ a jeho pozícia sa v porovnaní s inými krajinami dlhodobo nezlepšuje. V porovnaní s priemerom krajín EÚ zaostáva Slovensko v pokrytí domácností širokopásmovým pripojením a pokrytím sieťami 4G, pokrytie sieťou s veľmi vysokou kapacitou sa približuje k priemeru EÚ.

⁸⁷ https://mfsr.sk/files/archiv/39/Informatizacia2.0_reviziavydavkov_20200320.pdf

Graf 53:

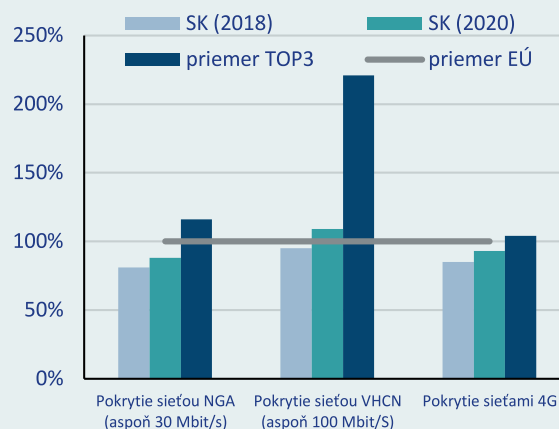
Vývoj DESI skóre pre oblasť prepojitelnosť

Zdroj: DESI Country report

Graf 54:

Porovnanie DESI pre pokrytie voči ø EÚ

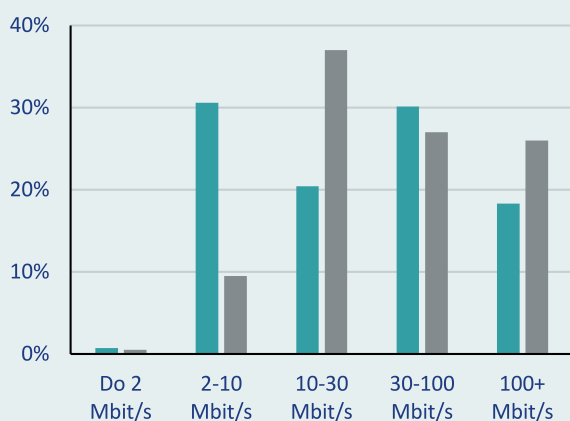

Zdroj: DESI Country report

Zlepšenie výsledkov vyžaduje okrem zvyšovania pokrytia ultrarýchlym pripojením opatrenia na zvyšovanie jeho využívania. V dostupnosti pokrytia rýchlym a ultrarýchlym pripojením sa Slovensko pohybuje na úrovni priemeru EÚ. Najväčšia časť domácností napriek tomu využíva pripojenie s rýchlosťou do 10 Mbit/s. Samotné rozširovanie pokrytia ultrarýchlym pripojením tak nemusí priniesť očakávané výsledky bez ďalších opatrení na zvýšenie miery jeho využívania a dosiahnutie atraktívnych cien fixného aj mobilného pripojenia.

Graf 55:

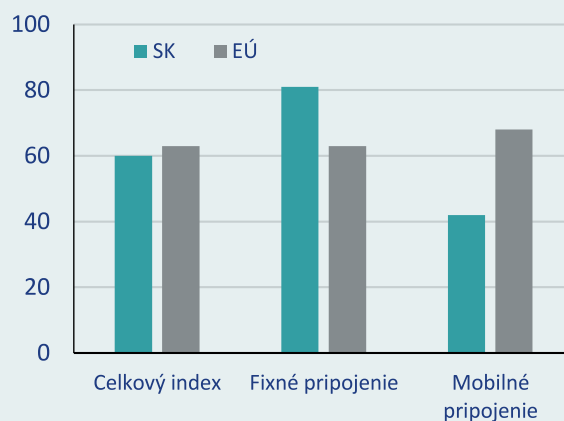
Využívaná rýchlosť internetového pripojenia (% domácnosti)

Zdroj: DESI 2020, Connectivity

Graf 56:

Porovnanie cien internetového pripojenia (Index cien, najlepšie skóre 100)

Zdroj: DESI 2020, Connectivity

Slovensko vytvorí podmienky na ekonomicky efektívne budovanie digitálnej infraštruktúry a nárast využitia fixného aj mobilného pripojenia. Technologická neutralita a kvalitatívne štandardy definované podľa typov lokalít zabezpečia nákladovú efektívnosť aj vo vzdialených a menej husto osídlených oblastiach. Definovanie efektívnej cenovej regulácie pre zdieľanie existujúcej a novej infraštruktúry zabezpečí konkurenciu koncových dodávateľov a nízke ceny pre domácnosti. Súbežne s budovaním infraštruktúry budú podporované politiky na podporu digitálnych zručností⁸⁸, ktoré zvýšia mieru využívania internetu a dopyt po rýchlejšom pripojení.

Pri poskytovaní podpory na budovanie sietí je potrebná aktívna koordinácia s operátormi a realizovať intervenciu z verejných zdrojov najmä v oblastiach, ktoré sú komerčne dlhodobo nezaujímavé. Naplnenie strategických cieľov EÚ v oblasti digitálnej infraštruktúry vyžaduje do roku 2025 výrazne zvýšiť pokrytie pripojením s rýchlosťou najmenej 100 Mbit/s, rozšíriteľného na gigabitovú rýchlosť, na celom území Slovenska. Do zvyšovania pokrytia môže byť finančne zapojený štát. Efektívne zapojenie vyžaduje identifikovať a v spolupráci s operátormi pravidelne aktualizovať miesta, ktoré sú komerčne dlhodobo nezaujímavé. Pri naplnení cieľa zabezpečiť do konca roku 2020 pripojenie s rýchlosťou 30 Mbit/s má byť niekoľko desiatok zostávajúcich miest s nižšou rýchlosťou pokrytých vďaka súkromným investíciám účastníkov trhu⁸⁹.

Je potrebné vytvoriť podmienky na presadzovanie opatrení kybernetickej a informačnej bezpečnosti (KIB) vo verejnej správe v praxi. Podľa medzinárodného indexu porovnávajúceho angažovanosť 193 krajín v oblasti kybernetickej bezpečnosti⁹⁰ sa Slovensko medzi rokmi 2017 a 2018 posunulo z 83. na 45. pozíciu. K posunu došlo vďaka stanoveniu formálnych požiadaviek a pravidiel v oblasti kybernetickej bezpečnosti, výzvou je ich presadenie do praxe. Kľúčovým predpokladom pre systematické riešenie kybernetickej bezpečnosti vo verejnej správe je vytvorenie kapacít kvalifikovaných odborníkov na centrálnej úrovni aj na kľúčových rezortoch. Bezpečnostné štandardy, ktoré existujú v rôznej úrovni detailu a stavu schvaľovania, budú zjednotené a zosúladené s bezpečnostnou architektúrou IT vo verejnej správe. Na efektívne zavedenie do praxe bude na centrálnej úrovni vytvorená metodická a implementačná podpora, vrátane vzorových riešení bezpečnostných postupov a nástrojov, ktoré umožnia splnenie požiadaviek s nízkymi dodatočnými nákladmi v čo najkratšom čase. Budovanie kapacít bezpečnostných špecialistov bude podporené spoluprácou s univerzitami. Na zvyšovanie bezpečnostného povedomia medzi bežnými zamestnancami a používateľmi bude spustený systém vzdelávania v oblasti kybernetickej a informačnej bezpečnosti.

Hlavným cieľom v oblasti rozvoja digitálnej ekonomiky bude zvýšenie konkurencieschopnosti priemyselnej výroby a služieb. Návrh opatrení na podporu digitalizácie výroby a služieb, vrátane podpory malých a stredných podnikov, sumarizuje Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030 a nadväzujúci akčný plán s opatreniami do roku 2022. Kľúčovými oblasťami sú podpora prechodu na digitálnu ekonomiku, podpora nových podnikateľských modelov v digitálnom hospodárstve a vývoj a nasadzovanie nových technológií a inovácií. Digitálne nástroje budú využívané aj v oblasti boja s dezinformáciami a strategickej komunikácii. Pripravovaná stratégia pre zlepšenie postavenia Slovenska v indexe DESI zanalyzuje doterajší vývoj a aktuálne postavenie SR v DESI, identifikuje príčiny zaostávania a navrhne ciele a konkrétne opatrenia na zlepšenie postavenia Slovenska v oblasti digitálnej konkurencieschopnosti.

⁸⁸ Digitálne zručnosti sú súčasťou reforiem v Kapitole 4.

⁸⁹ https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=66957

⁹⁰ Global Security Index ITU <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/global-cybersecurity-index.aspx>

Hlavné strategické politiky a iniciatívy v digitalizácii do roku 2030

1. Centrálne riadenie digitalizácie

Efektívna digitalizácia vyžaduje definovanie jednotných princípov rozvoja IKT a návrhu koncových služieb pre občanov, ktorého implementácia bude riadená centrálnie v súlade s princípmi agilného rozvoja služieb. Platnosť aktuálneho dokumentu, ktorý sa venuje princípom budovania eGovernmentu na Slovensku, končí v roku 2020. Pri jeho aktualizácii je potrebné okrem definovania cieľov na ďalšie obdobie zdefinovať spôsobilosti, kompetencie a nástroje potrebné na riadenie eGovernmentu a pravidelné vyhodnocovanie dosiahnutého pokroku. Zároveň je potrebné nastaviť kompetenčný rámec a vytvoriť dostatočné odborné kapacity. Skutočný dosah úradu zodpovedného za centrálnie riadenie informatizácie, dosahovanie strategických cieľov a rozhodovanie o využívaní prostriedkov bol v minulosti obmedzený. Jednotlivé úrady nedisponovali dostatočnou expertízou na návrh a posudzovanie IT riešení. Na implementáciu plánu je preto potrebné zabezpečiť, aby centrálna autorita disponovala potrebnými personálnymi kapacitami a posilnenými kompetenciami (napr. v oblasti dizajnu služieb) a vytvoriť rezortné kapacity IT špecialistov súlade s koncepciou riadenia ľudských zdrojov v IT.

Celková finančná potreba na dobudovanie centrálnej autority a posilnenie personálnych kapacít pre roky 2021 až 2026: 57 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: jún 2021: Závazný centrálny plán na rozvoj digitalizácie verejnej správy a nástroje na jeho riadenie

Míľnik 2: december 2021: Vytvorenie centrálnej autority na návrh služieb a riadenie štátneho IT, vrátane prechodu potrebných kompetencií

Míľnik 3: december 2022: Vybudované rezortné kapacity IT špecialistov

Míľnik 4: marec 2021: Aktualizácia koncepcie ľudských zdrojov v IT

Míľnik 5: december 2021: Postupy a pravidlá pre zavedenie agilného rozvoja vo verejnej správe

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Plnenie implementačného plánu revízie výdavkov na informatizáciu

Cieľ 1: do 2023: Implementácia revízie výdavkov na informatizáciu v plnej miere

Cieľ 2: do 2025: Implementácia koncepcie rozvoja eGovernmentu po roku 2020 v plnej miere

Cieľ 3: do 2021: Zavedenie referenčného kompetenčného modelu riadenia IT

2. Zvyšovanie úžitkovej hodnoty služieb pre občanov a podnikateľov

Spokojnosť používateľov so službami eGovernmentu je nízka. Jedným z hlavných dôvodov je, že pri digitalizácii služieb nebol využitý potenciál na čo najefektívnejšie riešenie životnej situácie občana. Návrh služieb je potrebné prepracovať tak, aby ich používanie prinieslo občanom vyššiu pridanú hodnotu. Je potrebné identifikovať prioritné životné situácie, namapovať ich na služby poskytované štátom aj tretími stranami (napr. zdravotné poisťovne) a spracovať plán optimalizácie ich riešenia s jasnými výsledkovými ukazovateľmi. K rozvoju bude pristupované inkrementálne. S cieľom zjednotiť a sprehľadniť vybavovanie životnej situácie bude v prvej fáze vytvorené riešenie na jasnú navigáciu k elektronickým službám potrebným na vyriešenie životnej situácie, vrátane návodov na ich použitie, ktoré minimalizuje nároky na znalosť procesov používateľom, bez vyžadovania údajov, ktorými už štát disponuje (tzv. princíp jedenkrát a dosť).

V ďalšej fáze bude na riešenie životných situácií navrhnutý nový dizajn služieb, vrátane potrebných úprav legislatívy a procesov. Cieľom je proaktívne poskytovanie služieb na základe zmeny údajov o občani, nie na základe predloženia podania, a kompletnú podporu životných situácií. Zabezpečiť sa dobudovanie dátovej vrstvy verejnej správy, ktorá bude poskytovať kvalitné referenčné údaje, umožní zavedenie konceptu "moje dáta" vo verejnej správe a bude podporovať spracovanie transakcie v celom procese jej riešenia.

Celková finančná potreba na vytvorenie novej prístupovej a integračnej platformy a integráciu systémov do novej centrálnej platformy pre roky 2021 až 2026: 181,3 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: december 2021: Publikovanie zoznamu prioritných životných situácií a harmonogramu ich optimalizácie

Míľnik 2: december 2021: Vytvorenie spoločných modulov a technických nástrojov na integráciu služieb a údajov z agendových systémov a ich prezentáciu používateľom, eliminácia bariér používania služieb

Míľnik 3: december 2021: Publikovanie návodov na riešenie prioritných životných situácií

Míľnik 4: december 2023: Pri riešení prioritných životných situácií zavedený princíp jedenkrát a dosť

Míľnik 5: december 2023: Nasadené optimalizované riešenia prioritných životných situácií

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Používatelia elektronickej verejnej správy (eGovernmentu)

Cieľ 1: do 2023: Spokojnosť používateľov so službami eGovernmentu na úrovni cieľov NKIVS (alebo nadväzujúceho dokumentu po 2020)

Cieľ 2: do 2026: Využívanie digitálnych služieb štátu na úrovni priemeru EÚ

3. Zvyšovanie nákladovej efektívnosti a kvality verejnej správy

Dlhodobo rastúce náklady na prevádzku a rozvoj eGovernmentu sa bez zavedenia nových nástrojov IT finančného riadenia môžu vymknúť kontrole. Zahraničná prax ukazuje, že zavedenie analytického sledovania IT výdavkov a manažérskej zodpovednosti za ich výšku (IT finančné riadenie) pomáha do 2-4 rokov od implementácie znížiť výdavky o 10-20 % bez dopadu na kvalitu služieb. Vytvorenie jedného miesta na pravidelné zverejňovanie informácií o nákladoch a výsledkoch digitálnych služieb umožní rýchle a pravidelné vyhodnocovanie dosiahnutého pokroku. Na získanie čo najvyššej hodnoty za peniaze budú zavedené nástroje a politiky na nový spôsob nákupu IT tovarov a služieb, ktoré podporia konkurenciu, inovácie a centrálny nákup komodít. Efektivitu poskytovania štandardných a komoditných služieb je možné výrazne zvýšiť ich zjednotením, automatizáciou a následnou centralizáciou z rezortov a úradov do centier zdieľaných služieb. Používanie zdieľaných služieb a infraštruktúry má potenciál v krátkej dobe znížiť náklady na prevádzku a rozvoj systémov odstránením duplicitných riešení, strednodobo vytvára vďaka nutnej štandardizácii priestor na efektívnejšiu prevádzku a rozvoj štátneho IT. Organizácie verejnej správy budú prednostne posudzovať a využívať cloudové riešenia a spoločné moduly (tzv. cloud first prístup), efektívnosť a relevantnosť využitia iného prístupu bude potrebné preukázať individuálne.

Míľniky

Míľnik 1: december 2021: Zavedenie systémového prístupu do monitorovania výkonnosti a nákladovosti IT projektov a systémov a zverejňovania výsledkov

Míľnik 2: jún 2021: Aktualizácia koncepcie nákupu IT vo verejnej správe a legislatívy pre transparentné IT nákupy

Míľnik 3: december 2021: Certifikované SaaS, PaaS a IaaS služby na využitie v eGovernmente, zavedený hybridný cloud a spoplatnenie vládneho cloudu

Míľnik 4: jún 2024: Zavedenie centrálného poskytovania komoditných služieb

Míľnik 5: december 2025: Zavedenie IT finančného riadenia

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Jednotková cena IT tovarov a služieb

Cieľ 1: do 2024: Úspora pri nákupe štandardných IT tovarov a služieb o 20-40 % voči cenníkovým cenám

Cieľ 2: do 2024: Pre informačné systémy, ktoré tvoria 80 % celkových výdavkov, zavedený cloud first princíp

Cieľ 3: do 2027: Zníženie IT nákladov o 10-20 % voči scenáru bez zavedenia IT finančného riadenia.

4. Zvyšovanie otvorenosti a transparentnosti verejnej správy

Efektivitu poskytovania štandardných a komoditných služieb je možné výrazne zvýšiť ich zjednotením, automatizáciou a následnou centralizáciou z rezortov a úradov do centier zdieľaných služieb. V informačných systémoch verejnej správy budú v maximálnej možnej miere sprístupnené údaje v otvorenej forme a služby prostredníctvom otvoreného API. Princíp moje dáta zabezpečí prístup občana a právnických osôb k údajom, ktoré sa ich týkajú, vrátane účasti na konaniach, notifikáciu o zmene údajov, audit log o tom kto, kedy a za akým účelom spomínané dáta použil a notifikácie ak nastane sledovaný procesný krok. Moje dáta majú byť prístupné pomocou prehľadu aj API s možnosťou delegovania tej ktorej agendy na tretie strany.

Míľníky

Míľník 1: december 2021: Zavedenie princípu API First na úrovni NKIVS

Míľník 2: december 2021: Sprístupnenie nástrojov na automatické publikovanie otvorených údajov

Míľník 3: december 2023: Zavedenie princípu moje dáta

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Počet služieb sprístupnených prostredníctvom otvoreného API

Cieľ 1: do 2024: Pravidelné a automatické zverejňovanie 90 % údajov informačných systémov poskytujúcich interakcie občanov, podnikateľov a úradníkov, ktoré je možné sprístupniť ako otvorené dáta

Cieľ 2: do 2025: 90 % informačných systémov poskytujúcich interakcie občanov, podnikateľov a úradníkov, poskytuje otvorené API

Cieľ 3: do 2023: Dostupné API a prehľad služby moje dáta

5. Zvýšenie úrovne kybernetickej a informačnej bezpečnosti (KIB)

Slovensko má formálne stanovené štandardy zabezpečenia IT služieb, vrátane bezpečnostných procesov a personálnych požiadaviek. Na vybudovanie kapacít bezpečnostných špecialistov na centrálnej aj rezortnej úrovni budú vytvorené atraktívne pracovné pozície a spustená spolupráca štátu s univerzitami, vrátane systému konštantného vzdelávania. Viaceré štandardy existujú v rôznej úrovni detailu a stavu schvaľovania a je potrebné ich zjednotenie a zosúladienie s bezpečnostnou architektúrou IT vo verejnej správe. Pri aktualizácii je potrebné definovať kategórie organizácií a IKT ako aj štandardy zodpovedajúce požiadavkám na nákladovo efektívnu úroveň ich zabezpečenia. Zavedenie štandardov do praxe bude podporené zabezpečením centrálnej metodologickej a implementačnej podpory a vytvorením štandardizovaných balíkov, ktoré umožnia nákladovo a časovo efektívnu implementáciu do praxe. Individuálne opatrenia budú pripravené pre ústredné orgány štátnej správy a organizácie so zvýšenými požiadavkami na úroveň zabezpečenia. Plnenie opatrení bude priebežne monitorované dohľadovými centrami a auditmi. Pred nákupom a nasadzovaním nových technológií bude nezávislým auditom preukázané splnenie procesných a personálnych bezpečnostných požiadaviek, inak investície nemusia priniesť očakávané výsledky. Povedomie v oblasti KIB medzi bežnými zamestnancami a používateľmi bude priebežne zvyšované zavedením vzdelávacieho systému a sprístupnením online vzdelávacích materiálov.

Celková finančná potreba na zvýšenie úrovne kybernetickej ochrany infraštruktúr a informačných systémov vo verejnej správe a posilnenie personálnych kapacít pre roky 2021 až 2026: 89,6 mil.

Míľníky

Míľník 1: december 2021: Aktualizácia a zjednotenie bezpečnostných štandardov a legislatívy

Míľník 2: december 2022: Organizačno-kompetenčné zabezpečenie riadenia KIB vo verejnej správe

Míľník 3: december 2022: Vytvorenie kapacít bezpečnostných špecialistov, vrátane dohľadových kapacít, bezpečnostnej a implementačnej podpory a štandardizovaných bezpečnostných balíkov

Míľník 4: december 2022: Spustenie spolupráce s univerzitami a vzdelávacieho systému pre expertov, zamestnancov a používateľov

Míľník 5: december 2022: Harmonogram implementácie nápravy identifikovaných nedostatkov súčasného stavu

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Priemerný čas odhalenia bezpečnostných incidentov

Cieľ 1: do 2023: Implementácia procesného modelu a vzorových riešení KIB v dotknutých organizáciách

Cieľ 2: do 2022: Spustenie vzdelávacích programov a aktivít pre jednotlivé oblasti a typy používateľov

Cieľ 3: do 2025: 100 % organizácií so zvýšenými požiadavkami na bezpečnosť s implementovanou adekvátnou úrovňou ochrany, overenú penetračným testovaním, analýzou zraniteľností a bezpečnostným auditom

6. Zvýšenie využívania ultra rýchleho internetu domácnosťami

Jedným z cieľov EÚ a Slovenska v oblasti pripojiteľnosti k internetu je zabezpečiť do roku 2025 pre všetky domácnosti prístup k pripojeniu s rýchlosťou najmenej 100 Mbit/s s možnosťou rozšírenia na 1 Gbit/s a gigabitové pripojenie pre významné subjekty sociálno-ekonomickej interakcie (napr. školy, dopravné uzly). Popri budovaní vysoko rýchlostnej digitálnej infraštruktúry je potrebné zabezpečiť jej využitie domácnosťami, v ktorom Slovensko dlhodobo zaostáva za priemerom EÚ. Efektívny rozvoj digitálnej infraštruktúry vyžaduje zapojenie či najširšieho okruhu dodávateľov. Na to je potrebné predvídateľné a prehľadné regulačné prostredie, procesy podporujúce investície, zachovanie princípov technologickej neutrality a efektívne zdieľanie existujúcej aj novo vybudovanej infraštruktúry. Pripravovaný plán širokopásmového pripojenia a nadväzujúca štúdia uskutočniteľnosti definujú strategický rámec Slovenska v oblasti budovania digitálnej infraštruktúry. Posilnenie regulačnej schopnosti štátu vyžaduje pravidelnú aktualizáciu evidencie infraštruktúry.

Celková finančná potreba na budovanie digitálnej infraštruktúry pre roky 2021 až 2026: 172 mil. eur

Míľníky

Míľník 1: december 2020: Schválenie národného plánu širokopásmového pripojenia (NBP)

Míľník 2: december 2021: Spracovanie štúdie uskutočniteľnosti nadväzujúcej na NBP a schválenie pravidiel štátnej intervencie do rozvoja digitálnej infraštruktúry (technologická neutralita, nákladové štandardy)

Míľník 3: december 2022: Nastavenie efektívnej cenovej regulácie a legislatívy pre podporu rozvoja a zdieľania digitálnej infraštruktúry

Míľník 4: december 2022: Vytvorenie nástrojov na evidenciu a pravidelnú aktualizáciu informácií o digitálnej infraštruktúre

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
DESI Skóre a pozícia Slovenska pre pripojiteľnosť

Cieľ 1: do 2025: Zvýšený prístup domácnosti a významných subjektov sociálno-ekonomickej interakcie k pripojeniu s rýchlosťou najmenej 100 Mbit/s, rozšíriteľného na gigabitovú rýchlosť, v súlade s cieľmi EÚ

Cieľ 2: do 2030: Zníženie rozdielu v miere využívania vysokorýchlostného pripojenia voči priemeru EÚ o 50 %

MINISTERSTVO
FINANCIÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

